

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**STABILIZACIJA FINANČNEGA SISTEMA DRŽAV ČLANIC EMU V
ČASU KRIZE IN PRIMERJAVA S SLOVENIJO**

Ljubljana, avgust 2016

HELENA BOŽEGLAV

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Helena Božeglav, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Stabilizacija finančnega sistema držav članic EMU v času krize in primerjava s Slovenijo, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem, izr. prof. dr. Aleksandrom Aristovnikom,

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja in pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne 30.8.2016

Podpis študentke: _____

KAZALO

UVOD.....	1
1 SPLOŠNO O FINANČNEM SISTEMU.....	5
1.1 Splošno o finančnih institucijah in finančnih posrednikih	7
1.1.1 Zavarovalnice kot finančni posredniki	9
1.1.2 Banke kot finančni posredniki.....	9
1.1.3 Razlika med zavarovalnicami in bankami kot finančnimi posredniki	11
1.2 Finančni trgi.....	12
1.3 Finančni instrumenti.....	13
1.4 Nadzor finančnega sistema.....	15
1.5 Finančni sistem v EMU	16
1.5.1 Razvoj EMU in integracija	16
1.5.2 Splošno o finančnem sistemu EMU	18
1.5.3 Zavarovalniški sektor v EMU	20
1.5.4 Bančni sektor EMU	21
1.6 Finančni sistem v Sloveniji.....	23
1.6.1 Splošno o finančnem sistemu v Sloveniji.....	23
1.6.2 Zavarovalniški sektor v Sloveniji.....	26
1.6.3 Bančni sektor v Sloveniji.....	27
2 VPLIV FINANČNE KRIZE NA FINANČNI SISTEM EMU IN SLOVENIJE.....	28
2.1 Vpliv finančne krize na zavarovalnice	28
2.1.1 Vpliv finančne krize na zavarovalnice v EMU	29
2.1.2 Vpliv finančne krize na zavarovalnice v Sloveniji.....	30
2.2 Vpliv finančne krize na bančni sektor	32
2.2.1 Vpliv finančne krize na bančni sektor EMU	33
2.2.2 Vpliv finančne krize na bančni sektor Slovenije.....	34
3 REŠEVANJE BANČNEGA SEKTORJA V ČASU FINANČNE KRIZE.....	35
3.1 Reševanje bančnega sektorja v EMU	35
3.1.1 Ukrepi Evrosistema	36
3.1.2 Državne pomoči.....	37
3.1.3 Evropski mehanizem za finančno stabilizacijo, Evropska družba za finančno stabilnost in Evropski mehanizem stabilnosti	39
3.2 Reševanje bančnega sektorja v Sloveniji.....	40
3.2.1 Reševanje bank v obdobju 2008–2012.....	41
3.2.2 Reševanje bank v obdobju 2013–2014.....	42
3.2.2.1 Stresni testi v letu 2013 in 2014.....	44
3.2.2.2 Državna pomoč	47
3.2.2.3 Izredni ukrepi	48
3.2.2.4 Prenos nedonosnih terjatev na Družbo za upravljanje terjatev bank	51
3.2.3 Prestrukturiranje bank	54

4 PRIMERJAVA IN OCENA UČINKOVITOSTI REŠEVANJA BANČNEGA SEKTORJA SLOVENIJE Z IZBRANIMI EVROPSKIMI DRŽAVAMI.....	55
4.1 Primerjava z načinom reševanja španskega bančnega sektorja.....	56
4.1.1 Primerjava bančnega sektorja.....	56
4.1.2 Primerjava reševanja bančnega sektorja	58
4.1.2.1 Sklad za prestrukturiranje bank (FROB)	58
4.1.2.2 Mednarodna pomoč	61
4.1.2.3 Družba za upravljanje terjatev bank (SAREB).....	62
4.1.2.4 Uporaba izrednih ukrepov	62
4.1.2.5 Primerjava podobnosti reševanja bančnega sektorja Španije in Slovenije..	64
4.2 Primerjava z načinom reševanja ciprskega bančnega sektorja.....	68
4.2.1 Primerjava bančnega sektorja.....	68
4.2.2 Primerjava reševanja bančnega sektorja	70
4.2.2.1 Državna pomoč leta 2012	70
4.2.2.2 Mednarodna finančna pomoč in uporaba izrednih ukrepov	70
4.2.2.3 Primerjava podobnosti reševanja bančnega sektorja Cipra in Slovenije	73
5 OKREPITEV UKREPOV ZA REŠEVANJE IN ZAGOTAVLJANJE STABILNOSTI FINANČNIH SISTEMOV	76
5.1 Okrepitev nadzora nad celotnim finančnim sistemom.....	77
5.2 Evropski organ za zavarovanja in poklicne pokojnine (EIOPA)	77
5.3 Evropska bančna unija (EBA).....	78
5.3.1 Prvi steber: enotni bančni nadzor	80
5.3.2 Drugi steber: enotni mehanizem za reševanje bank	81
5.3.3 Tretji steber: enotni okvir jamstev za denarne vloge	84
SKLEP.....	86
LITERATURA IN VIRI.....	90
PRILOGE	
KAZALO TABEL	
Tabela 1: Relativna velikost bank in drugih finančnih institucij v evroobmočju	19
Tabela 2: Bruto obračunane premije neživljenjskega zavarovanja v EMU (v mio EUR) v obdobju 2005–2013.....	21
Tabela 3: Pregled slovenskega finančnega sektorja glede na bilančno vsoto v obdobju 2012–2014.....	24
Tabela 4: Finančni kazalniki posameznih vrst finančnih institucij v Sloveniji.....	24
Tabela 5: Tržni deleži petih največjih zavarovalnic v Sloveniji v letih 2008, 2013 in 2014	26
Tabela 6: Lastniška sestava bančnega sektorja po lastniškem kapitalu v obdobju 2008–2014 (v %).....	27
Tabela 7: Zneski odobrenih državnih pomoči s strani nacionalnih parlamentov EU v obdobju oktober 2008–oktober 2011	38

Tabela 8: Podrobnosti iz odločb Evropske komisije o državni pomoči	49
Tabela 9: Podrobnosti iz odločb Evropske komisije o državni pomoči Banki Celje d.d. ...	50
Tabela 10: Podatki o prenosu nedonosnih terjatev na DUTB	54
Tabela 11: Prva faza financiranja s strani FROB, konsolidacija hranilnic.....	59
Tabela 12: Druga faza financiranja s strani FROB za izboljšanje solventnosti bank.....	60
Tabela 13: Tretja faza financiranja s strani FROB za ugotovljene kapitalske potrebe na podlagi stresnih testov	60
Tabela 14: Prenos sredstev na SAREB (v mio EUR).....	62
Tabela 15: Prikaz reševanja španskih kreditnih institucij z zasebnimi sredstvi.....	63
Tabela 16: Primerjava prenosov in stanje nedonosnih sredstev španske in slovenske družbe za upravljanje terjatev bank (do leta 2014)	66

KAZALO SLIK

Slika 1: Tok sredstev v finančnem sistemu	5
Slika 2: Delitev finančnih institucij in finančnih posrednikov	8
Slika 3: Splošna delitev finančnih trgov.....	12
Slika 4: Velikost finančnega sektorja evroobmočja v obdobju 2008–2014.....	18
Slika 5: Sestava finančnega sektorja v evroobmočju v letih 2008, 2013 in 2014.....	19
Slika 6: Delež bank v bančnem sektorju, ki so pretežno v državni lasti	23
Slika 7: Lastniška struktura slovenskega finančnega sektorja po posameznih sektorjih v letih 2008, 2012 in 2014 (v %).....	25
Slika 8: Gibanje kapitalske ustreznosti bank v Sloveniji in primerjava z EMU v obdobju 2011–2014 (v %)	28
Slika 9: ROE večjih bančnih skupin v evroobmočju v obdobju 2006–2011 (v %)	33
Slika 10: Zneski dejansko uporabljene državne pomoči v finančnem sektorju v obdobju oktober 2008–december 2010 (v % BDP iz leta 2010).....	38
Slika 11: Prikaz uporabljene državne pomoči v obdobju 2008–2014 (v % BDP)	68
Slika 12: Prikaz uporabljene državne pomoči v obdobju 2008–2014 (v % BDP)	74

UVOD

Finančni sistem ima pomembno vlogo v gospodarstvu, saj je njegova pglavitna naloga, da preko finančnih institucij na najbolj učinkovit način prenese finančna sredstva od suficitnih celic do deficitnih celic (Prohaska, 1999). Za učinkovit prenos finančnih sredstev pa je izrednega pomena, da je finančni sistem stabilen, ker le takšen lahko vpliva na ekonomski razvoj posamezne države in hkrati ustvarja zaupanje uporabnikov. Toda z globalizacijo finančnih trgov in z razvojem finančnih inovacij so se razvila tudi tveganja, ki so se prenašala preko finančnih institucij v svetovna gospodarstva.

Izbruh zadnje finančne krize leta 2007 v Združenih državah Amerike (v nadaljevanju ZDA) je dokaz tega, kako se tveganja, ki izhajajo iz finančnih inovacij, prenesejo preko finančnih institucij v posamezno gospodarstvo in s tem zamajejo stabilnost finančnega sistema in zaupanje uporabnikov. Banka Slovenije v svojem dokumentu Poročilo o finančni stabilnosti (2009) navaja, da so finančno krizo v tujini sprožili predvsem neustrezno nadzorovan trg posojil, medsebojna povezanost in velikost največjih finančnih institucij, obseg njihovih naložb v strukturirane finančne instrumente ter podcenjevanje tveganj. Kriza se je razširila iz ZDA na Islandijo, Veliko Britanijo ter v evroobmočje in od tam v države osrednje in vzhodne Evrope (Banka Slovenije, 2009).

Zavarovalnice kot pogodbene finančne institucije, ki se uvrščajo med nedepozitne finančne institucije (Mramor, 1993), se posledicam krize niso mogle popolnoma izogniti, saj se je skupna zbrana premija na svetovnem zavarovalnem trgu zmanjšala (Kostanjevec, 2014). Premija na svetovnem zavarovalnem trgu se je v letu 2008 prvič od letu 1980 realno zmanjšala, in sicer je premija za neživljenjsko zavarovanje upadla za 0,8 % in za življenjsko zavarovanje za 3,5 %. Kljub temu pa je imela velika večina zavarovalnic dovolj kapitala za pokritje izgub. Le peščica ameriških in evropskih zavarovalnic je zaprosila državo za pomoč (Staib & Bevere, 2009). V Sloveniji so posledice krize občutile predvsem zavarovalnice, ki so imele naložbe v vrednostne papirje propadlih ameriških bank (Kostanjevec, 2014).

Zadnja finančna in gospodarska kriza pa je najbolj prizadela bančni sektor. Banke kot depozitne finančne institucije (Mramor, 1993) so vse do tedaj veljale za stabilne in zaupanja vredne institucije. Toda po izbruhu svetovne finančne krize je bila stabilnost evropskih bank ogrožena in zaupanje vanje je bilo omajano, saj so se številne evropske banke znašle v resnih finančnih težavah, k slednjim pa se uvrščajo tudi banke v Sloveniji.

Stabilnost slovenskih bank finančna kriza ni prizadela neposredno s strani naložb kot na primer finančne institucije v ZDA in zahodni Evropi, temveč posredno na strani virov. Kajti banke v Sloveniji so si v času pred izbruhom finančne krize potrebne finančne vire pridobile z zadolževanjem v tujini. Povpraševanje po posojilih s strani podjetij in gospodinjstev je naraščalo, domače varčevanje na drugi strani pa je bilo nezadostno, da bi

zadostilo tem potrebam in posledično so bile slovenske banke primorane potrebne vire pridobiti na mednarodnem finančnem trgu. Večje zadolževanje slovenskih bank na mednarodnih finančnih trgih pa je posledično privedlo do povečane odvisnosti slovenskih bank od razmer na tujih finančnih trgih kot tudi do spremenjene strukture virov bank (Banka Slovenije, 2009).

Banke so ob rednem servisiranju svojih dolgov in zagotavljanju potrebne likvidnosti pričele zaostrovanje s kreditnimi standardi in z zmanjševanjem kreditne dejavnosti. Vzporedno s tem pa se je zmanjševalo tuje povpraševanje držav glavnih gospodarskih partneric Slovenije (Banka Slovenije, 2009). Kar nakazuje na dejstvo, da se kriza ni dotaknila le bančnega sektorja, temveč tudi realnega, kar se je odrazilo v povečanem številu stečajev in prisilnih poravnjav, in sicer se je število stečajev povečalo z 88 v letu 2008 na 1.289 v letu 2014. Slednje pa je imelo negativni vpliv na kapitalsko ustreznost bank, saj so morale le-te narediti odpise in oslabitve. Po podatkih Banke Slovenije se je obseg izkazanih oslabitev oziroma rezervacij povečal z 1,4 milijarde EUR v letu 2008 na 5,3 milijarde EUR v letu 2013 (Banka Slovenije, 2015a).

Kapitalska ustreznost slovenskega bančnega sistema je bila ob koncu leta 2008 nekoliko nad povprečjem Evropske unije (v nadaljevanju EU) (Banka Slovenije, 2009), toda položaj se je konec leta 2010 spremenil, saj se je slovenski bančni sistem po kapitalski ustreznosti uvrstil med najnižjimi v EU (Banka Slovenije, 2011). Razkorak med kapitalsko ustreznostjo evropskih bank in kapitalsko ustreznostjo slovenskih bank se je v obdobju štirih let od leta 2008 povečal, tako je na koncu leta 2012 kapitalaska ustreznost evropskih bank v povprečju za skoraj eno tretjino presegala kapitalsko ustreznost slovenskih bank (Banka Slovenije, 2015a).

Na zaostritev finančne krize septembra 2008 so se vlade držav evroobmočja odzvale s sprejetjem nacionalnih ukrepov v skladu z načeli EU, smernicami Evropske komisije (v nadaljevanju EK) in priporočili Evropske centralne banke (v nadaljevanju ECB), da bi podprle svoje finančne sisteme. Sprva je bila državna podpora usmerjena k obveznostim v bilanci stanja bank, nato pa v začetku leta 2009 še k sredstvom v bilanci stanja bank. Intervencije so bile uspešne, saj so uspešno ponovno vzpostavile stabilnost v finančnem sistemu. Toda na drugi strani pa so tovrstne intervencije vladam držav evroobmočja povzročile javnofinančne stroške (ECB, 2009). Vzporedno z nacionalnimi ukrepi držav evroobmočja pa je bančnemu sektorju pomagala tudi ECB z zniževanjem ključne obrestne mere in z nestandardnimi ukrepi.

Junija 2009 je Ekonomsko-finančni svet odobril ukrepe, predstavljene v poročilu Larosièrjeve skupine za izboljšanje ureditve na področju finančnega nadzora v EU, ki jih je EK septembra predstavila v zakonodajnih predlogih. Tako je bila predlagana ustanovitev novih organov. Za makro bonitetni nadzor finančnega sistema EU je odgovoren Evropski odbor za sistematska tveganja (v nadaljevanju ESRB). Za mikro bonitetni nadzor pa je

odgovoren Evropski sistem finančnih nadzornikov (v nadaljevanju ESFS). ESFS je integrirano omrežje, ki ga sestavljajo: (i) nacionalni finančni nadzorniki, (ii) Evropski bančni organ (v nadaljevanju EBA), (iii) Evropski organ za vrednostne papirje in trge (v nadaljevanju ESMA) in (iv) Evropski organ za zavarovanja in poklicne pokojnine (v nadaljevanju EIOPA) (ECB, 2009).

Namen magistrskega dela je analizirati posledice in razsežnosti svetovne finančne in gospodarske krize, ki jih je le-ta povzročila finančnemu sistemu Ekonomske in monetarne unije (v nadaljevanju EMU) in Slovenije, zlasti bančnemu sektorju, ki ga je kriza najbolj prizadela. Ker je stabilen bančni sektor z vidika zaupanja pomemben tako za bančni sistem kot tudi za finančni sistem, bom v magistrskem delu analizirala ohranjanje stabilnosti bančnega sektorja z reševalnimi ukrepi v času finančne krize. Analizo bom nato razširila na sam potek in način reševanja slovenskega bančnega sektorja v času finančne krize in ga primerjala z načinom in potekom reševanja bančnega sektorja z nekaterimi drugimi evropskimi državami. Predstavila bom tudi kratek pregled vzpostavljenih enotnih ukrepov na ravni EU kot odziv na zadnjo finančno krizo in kot preventivo za omilitev posledic novih finančnih kriz.

Cilji magistrskega dela so:

- Opredeliti splošne pojme finančnega sistema.
- Preučiti, kako je svetovna finančna kriza vplivala na finančni sistem EMU in na finančni sistem Slovenije.
- Preučiti, na kakšen način so se reševale posledice finančne krize v bančnem sektorju EMU in Slovenije.
- S pomočjo primerjave poteka in ocene učinkovitosti reševanja bančnega sektorja Slovenije s potekom in načinom reševanja bančnega sektorja v izbranih evropskih državah sklepati o ustreznosti uporabljenega načina reševanja pri slovenskih bankah.
- Pregledati prihodnje enotne ukrepe za omilitev posledic novih finančnih kriz.

V magistrskem delu bom s pomočjo primerjave bančnih sistemov in s primerjavo uporabljenih ukrepov za stabilizacijo le-teh v času finančne krize potrdila oziroma zavrgla naslednje zastavljene hipoteze:

H1: Uporabljeni ukrepi za reševanje bančnih sektorjev Slovenije, Španije in Cipra so bili različni glede na posebnosti bančnih sektorjev.

H2: Stabilizacija bančnega sektorja je ključno prispevala k trdnosti finančnega sistema držav EMU.

H3: Zadnje reševanje bančnega sektorja v EMU je pokazalo nujno poenotenem sistemu reševanja bančnega sektorja.

H4: Zaradi posebnosti slovenskega finančnega (oziroma bančnega) sistema so bile negativne posledice finančne krize v Sloveniji večje od primerljivih držav članic EMU.

Metode dela. Pri izdelavi magistrskega dela bom v splošnem delu uporabila splošno raziskovalno metodo spoznavnega procesa in metodo deskripcije pri opredelitvi in razlagi pojmov, ki se nanašajo na finančni sistem. V delu, ki se nanaša na vpliv finančne krize na finančni sistem in na reševanje bančnega sektorja EMU in Slovenije, bom uporabila metodo deskripcije in kompilacije, saj bom povzemala stališča, sklepe, spoznanja in rezultate drugih avtorjev.

Za preverjanje zastavljenih hipotez pa bom uporabila statistično metodo, metodo analize in komparativno metodo, in sicer bom uporabljene načine reševanja slovenskega bančnega sektorja in njihov učinek na zagotavljanje ponovne stabilnosti bančnega sistema primerjala z reševanjem bančnega sektorja nekaterih drugih evropskih bank ter komentirala njihov učinek na zagotavljanje ponovne stabilnosti bančnega sistema. Podatke za namene raziskave bom pridobila iz javno dostopnih virov podatkov ustreznih institucij in drugih sekundarnih virov, kot so znanstveni članki s področja reševanja bančnega sistema.

Magistrsko delo je razdeljeno na pet poglavij, ki so razčlenjena na podpoglavja. Prvo poglavje je teoretično in se nanaša na pojasnjevanje ključnih pojmov s področja finančnih sistemov. Prav tako pa bom v prvem poglavju opisala značilnosti in sestavo finančnih sistemov EMU in Slovenije ter v podpoglavjih nadaljevala z opisi značilnosti tako zavarovalniškega kot tudi bančnega sektorja v EMU in v Sloveniji. V tem poglavju bom skušala odgovoriti na drugo zastavljeno hipotezo.

V drugem poglavju je opisan vpliv in posledice finančne krize na zavarovalniški sektor kot tudi na bančni sektor EMU in Slovenije.

Tretje poglavje je v celoti namenjeno reševanju bančnega sektorja v času finančne krize v EMU in v Sloveniji. Poglavje govori o ukrepih EK, o ukrepih Evrosistema, o ukrepih državne pomoči in o vzpostavitvi Evropskega mehanizma za finančno stabilizacijo z namenom reševanja in pomoči državam članicam EMU. V tem poglavju pa je tudi podrobneje opisano reševanje slovenskega bančnega sistema z ukrepi slovenske vlade, kot so dokapitalizacija bank, uporaba izrednih ukrepov in ustanovitev Družbe za upravljanje terjatev bank, v obdobju 2008–2014.

Četrto poglavje je namenjeno primerjavi reševanja slovenskega bančnega sektorja z reševanjem bančnega sektorja v Španiji in Cipru. Sprva preverim vzroke za nastalo stanje v španskem, ciprskem in slovenskem bančnem sistemu. Sledi primerjava lastnosti španskega bančnega sektorja z lastnostmi slovenskega bančnega sektorja. Nato nadaljujem z opisom uporabljenih ukrepov za reševanje španskega bančnega sektorja, kot so ustanovitev Sklada za prestrukturiranje bank (angl. *Fund for the Restructuring of the Banking Sector*, v

nadaljevanju FROB), mednarodne pomoči, ustanovitev Družbe za upravljanje slabih terjatev (špan. *Sociedad de Gestion de los Activos de la Reestructuración Bancaria*, v nadaljevanju SAREB) in uporaba izrednih ukrepov. V nadaljevanju iščem podobnosti in razlike med uporabljenimi ukrepi za reševanje bančnih sektorjev obeh držav. Enako primerjavo izvedem še s ciprskim bančnim sektorjem in primerjam podobnosti in razlike med uporabljenimi ukrepi za reševanje bančnih sektorjev obeh držav. V tem poglavju sem poiskala tudi odgovore na prvo, tretjo in četrto zastavljeno hipotezo.

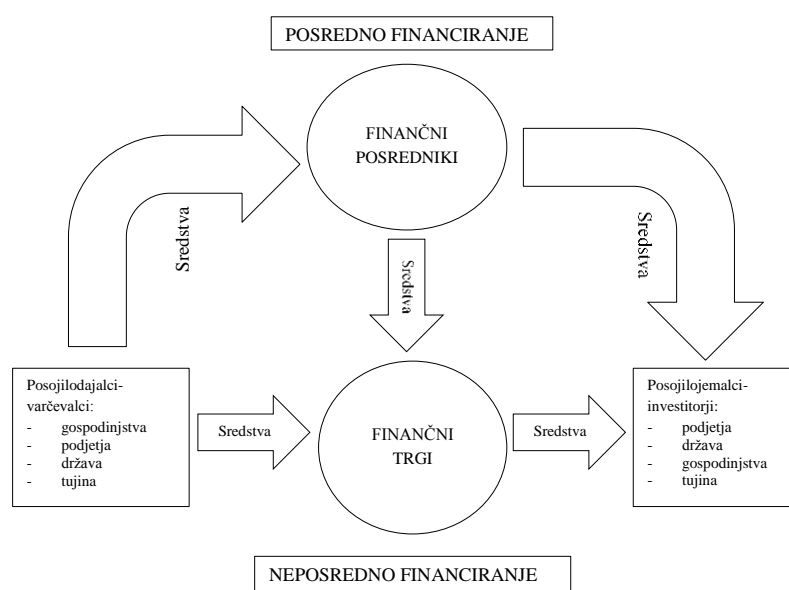
Zadnji peti del magistrskega dela pa je namenjen pregledu okrepljenih ukrepov za reševanje in zagotavljanje stabilnosti finančnih sistemov. V tem delu bom predstavila ukrepe, ki jih predstavljajo ustanovitev novih evropskih organov za makro in mikro bonitetni nadzor, ki skupaj tvorijo okrepljeni Evropski sistem finančnega nadzora.

1 SPLOŠNO O FINANČNEM SISTEMU

Po Mishkinu (2006) finančni sistem predstavlja možgane gospodarstva, saj opravlja ključno nalogo, in sicer koordinacijsko usmerja sredstva od gospodinjstev in podjetij, ki imajo presežek sredstev, k tistim posameznikom in podjetjem, ki imajo primanjkljaj sredstev in tako lahko naredijo produktivne naložbe. Razvoj dobro delujočega finančnega sistema je ključnega pomena pri ustvarjanju narodnega bogastva (Mishkin, 2006).

Slika 1 shematično prikazuje delovanje finančnega sistema in kot je iz nje razvidno, si posojilojemalci lahko izposojajo sredstva od varčevalcev na dva načina: preko neposrednega in posrednega financiranja.

Slika 1: Tok sredstev v finančnem sistemu

Vir: F. S. Mishkin, *The Next Great Globalization*, 2006, str. 26, slika 2.1.

Kot je razvidno iz Slike 1, si pri neposrednem financiranju posojilojemalci na finančnih trgih neposredno izposojajo sredstva od varčevalcev s prodajo finančnih instrumentov. Večino sredstev si posojilojemalci izposojajo preko posrednega financiranja, kjer varčevalci prenašajo svoja privarčevana sredstva preko finančnih posrednikov (banke, zavarovalnice, investicijski skladi, pokojninski skladi) na posojilojemalce v obliki kreditov (Mishkin, 2006).

Po Richardsu (1999) finančni sistem opravlja tri osnovne funkcije, in sicer omogoča plačilni promet, vzdržuje stabilno vrednost denarja in omogoča razmejena plačila. Z vidika spodbujanja investicij in tehnoloških inovacij pa finančni sistem opravlja dve pomembni funkciji, in sicer zmanjšuje informacijske in transakcijske stroške ter omogoča trgovanje, diverzifikacijo in upravljanje s tveganji (de Haan, Oosterloo & Schoemaker, 2009).

Tudi Allen in Gale (2001) sta mnenja, da je finančni sistem veliko več kot le usmerjanje sredstev od agentov s presežki do deficitnih agentov, kajti njegova ključna značilnost je tudi spodbujanje ustvarjanja in širjenja informacij, kot so na primer računovodske informacije. Na podlagi pregleda številnih teoretičnih študij sta prišla do sklepa, da sta finančni sistem in rast zelo povezana (Allen & Gale, 2001). Levine (2005) pa meni, da je sposobnost finančnega sistema v tem, da zagotavlja razpršitev tveganja s spreminjanjem alokacije sredstev in stopnje varčevanja ter s tem lahko vpliva na dolgoročno gospodarsko rast. Finančni sistemi, ki so bolj učinkoviti pri združevanju prihrankov od posameznikov, lahko močno vplivajo na gospodarski razvoj, in sicer s povečanjem prihrankov, izkoriščanjem ekonomije obsega in s premagovanjem investicijskih nedeljivosti (Levine, 2005).

Za države, ki uporabljajo pretežno posredno financiranje za prenos sredstev, pravimo, da imajo razvit sistem, ki temelji na bankah. Za države, ki se za prenos sredstev zanašajo bolj na finančne trge, pravimo, da imajo razvit sistem, ki temelji na trgih (de Haan et al., 2009). Odgovor na to, kateri od obeh sistemov, temelječ na bankah ali na trgih, je boljši, pa je podal Levine (2002) v svoji empirični raziskavi, v kateri je preučeval odnos med gospodarsko uspešnostjo in finančno strukturo, do katere finančni sistem neke države temelji na tržni ali na bančni osnovi. Ugotovil je, da se sistemi, temelječi na bankah, zlasti v zgodnjih fazah gospodarskega razvoja in v šibkih institucionalnih okoljih, izkažejo za boljše od finančnih sistemov, ki temeljijo na trgih. Finančni sistemi, ki temeljijo na bankah, so boljši predvsem v zbiranju prihrankov, načrtnem razdeljevanju kapitala in pri izvajanju nadzora podjetij. Finančni sistemi, temelječi na trgih, pa so uspešni pri zagotavljanju ključnih finančnih storitev za spodbujanje inovacij in dolgoročne rasti. Toda razlika med sistemi, ki temeljijo bodisi na bankah bodisi na trgih, se lahko zmanjša s finančnimi storitvami, ki dajejo poudarek tako vlogi bank kot tudi trgov (Levine, 2002).

1.1 Splošno o finančnih institucijah in finančnih posrednikih

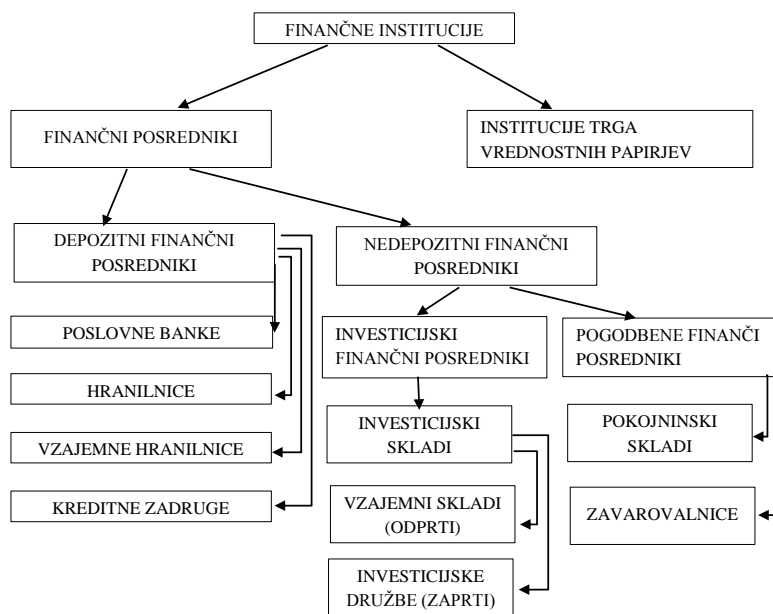
Kot je razvidno iz Slike 1, so pri posrednem financiranju za prenos prihrankov od varčevalcev h končnim investitorjem potrebni finančni posredniki, ki jih uvrščamo med finančne institucije. Obstajajo različne oblike finančnih institucij, ki jih delimo v različne skupine glede na njihove značilnosti, kar je ponazorjeno s Sliko 2 (Mramor, 1993).

Finančne institucije delimo v različne skupine glede na naslednje kriterije (Dimovski & Gregorič, 2000):

- Po funkcionalnem kriteriju ločimo denarne in nedenarne finančne institucije: Med denarne finančne institucije sodita centralna banka in denarni del poslovnih bank. Med nedenarne finančne institucije pa se uvrščajo nedenarni del poslovnih bank ter vse ostale finančne institucije.
- Po institucionalnem kriteriju pa se finančne institucije delijo na finančne posrednike in na agentske finančne institucije.
- Po statističnem kriteriju se dejavnost finančnega posredništva razvršča v:
 - finančno posredništvo, razen zavarovalništva in dejavnosti pokojninskih skladov,
 - dejavnost zavarovanja, pozavarovanja in pokojninskih skladov ter
 - pomožne dejavnosti za finančne in zavarovalniške storitve (Uredba o standardni klasifikaciji dejavnosti, 2008).

Iz Slike 2 je razvidno, da finančne posrednike delimo na depozitne in nedepozitne finančne posrednike. Med depozitne finančne posrednike uvrščamo poslovne banke, hranilnice, vzajemne hranilnice in kreditne zadrage. Za depozitne finančne posrednike je značilno, da imajo na pasivi premoženjske bilance različne vloge, kot so denarne vloge, vezane vloge, hranilne vloge in vloge za sredstva. Nedepozitne finančne posrednike pa delimo na investicijske finančne posrednike in na pogodbene finančne posrednike, med slednje uvrščamo pokojninske sklade in zavarovalnice. Za slednje je značilno, da imajo na pasivi premoženjske bilance obveznosti, ki izhajajo iz sklenjenih zavarovalnih ali pokojninskih pogodb (Ribnikar, 1999a).

Slika 2: Delitev finančnih institucij in finančnih posrednikov

Vir: Povzeto po I. Ribnikar, *Monetarna ekonomija I*, 1999a, str. 195, slika 30; D. Mramor, *Uvod v poslovne finance*, 1993, str. 90, slika 5.1.

Levine (2005) je mnenja, da so prednosti finančnih posrednikov naslednje:

- pridobivanje informacij o podjetjih,
- intenzivno izvrševanje nadzora nad pravnimi osebami za upnike,
- zagotavljanje zmanjševanja tveganja z dogovori,
- združevanje kapitala in
- omogočanje lažje izvedbe transakcij.

Madura (2011) pa našteva sleče razloge, zaradi katerih so depozitne finančne institucije tako priljubljene:

- ponujajo oblike vezanih vlog, ki so z vidika enot s presežki sprejemljive tako po višini zneskov kot tudi z vidika likvidnosti,
- prejeta sredstva iz depozitov preoblikujejo v takšna posojila, ki so po velikosti in dospelosti sprejemljiva z vidika deficitnih enot,
- prevzemajo tveganja iz odobrenih posojil,
- imajo več znanja kot posameznik s presežnimi sredstvi glede vrednotenja kreditne sposobnosti deficitnih enot,
- diverzifikacija danih kreditov med številne deficitne enote depozitnim finančnim institucijam omogoča lažje vpijanje izgub iz neplačanih posojil, kot bi jih lahko posameznik s presežnimi sredstvi.

Prednost finančnih institucij pa je tudi v manjših stroških prenosa sredstev od varčevalcev do investitorjev, kot so stroški neposrednega prenosa, zaradi masovne proizvodnje storitev, ki jih prinaša velik obseg prenosa prihrankov (Mramor, 1993). Investitorji bi se soočali z velikimi fiksnimi stroški, povezanimi z ocenjevanjem investicijskih projektov, v primeru da finančnih posrednikov sploh ne bi bilo (de Haan et al., 2009).

1.1.1 Zavarovalnice kot finančni posredniki

Kot je razvidno s Slike 2, se zavarovalnice uvrščajo med pogodbene nedepozitne finančne posrednike. Zavarovalnice so z vidika teoretične finančne ekonomije finančni posredniki z vzvodom, tako z dolžniškim in z lastniškim kapitalom, pri čemer je dolžniški kapital v obliki zavarovalnih polic. Zavarovalnice dvigujejo svoj dolžniški kapital z izdajanjem zavarovalnih polic, pri čemer prihodek iz naslova premij dviguje zbrana sredstva. Obveznosti zavarovalnic iz naslova dolga so izpolnjevanje zahtevkov iz škodnih dogodkov, ki izhajajo iz zavarovalnih polic. Zavarovalnice kot finančni posredniki svoje finančne obveznosti preoblikujejo v naložbe, ki so sestavni del naložbenega portfelja, kot so nakupi delnic, obveznic, hipotek in drugih vrst posojil. Zavarovalnice tako kot ostali finančni posredniki prevzemajo vlogo usmerjanja sredstev od gospodinjstev do podjetij (Freixas, Hartmann & Mayer, 2012).

Zavarovalnice glede na svojo naravo posla nosijo tveganja. Tveganja so delno odvisna od zmožnosti predvidevanja zavarovalnic za pogostost in obseg nastalih izgub, za katere obljublajo oziroma se obvežejo, da jih bodo krile. Zavarovalnice upravljajo portfelje sredstev za plačilo obveznosti. Z upravljanjem portfeljev pa zavarovalnice nosijo podobna tveganja, kot jih nosijo ostali finančni posredniki, in to so tveganja spremembe vrednosti premoženja v primerjavi z njihovimi pogodbenimi obveznostmi. Ker pa je absorpcija tveganj s strani zavarovalnic omejena, del tveganj nosijo tudi stranke zavarovalnic (Kopcke & Randall, 1991).

Po Zakonu o zavarovalništvu (Ur.l. RS, št. 93/2015, v nadaljevanju ZZavar-1) je zavarovalnica definirana kot pravna oseba, ki opravlja zavarovalne posle na podlagi dovoljenja nadzornega organa za opravljanje teh poslov.

1.1.2 Banke kot finančni posredniki

Banke sodijo med depozitne finančne posrednike in so denarne institucije. Banke skupaj s centralno banko tvorijo denarni sistem in so zaradi tega pod njenim nadzorom. Poslovne banke se od ostalih finančnih posrednikov ločijo po: državnem jamstvu za depozite v poslovnih bankah, nadzoru centralne banke in opravljanju plačilnega prometa (Dimovski & Gregorič, 2000).

Ribnikar (1999a) finančnih institucij, ki ne sprejemajo vlog in ne opravljajo poslov investicijskega bančništva, praviloma ne označuje kot banke, vendar tudi vse finančne institucije, ki opravljajo specifične bančne posle ali pa vsaj posle investicijskega bančništva, ne označuje vselej kot banke. Delitev bank na ožjo in širšo banko pa se je pojavila v zvezi s problemi z jamstvom za bančne vloge. Značilnost ožjih bank je, da so njihove vloge varne, ker zanje velja jamstvo. Širša banka tudi sprejema vloge, ki pa so nezavarovane (Ribnikar, 1999a).

Poslovne banke so po tradicionalni opredelitvi finančne institucije, ki sprejemajo vloge na vpogled in odobravajo posojila. Banka opravlja funkcijo hranjenja prihrankov prebivalstva, opravlja storitve plačilnega prometa, posreduje pri prenosu sredstev od varčevalcev k investitorjem in sodeluje v procesu emisije knjižnega denarja. Toda poslovne banke so predvsem podjetja, ki ponujajo finančne storitve in s tem zagotavljajo nemoten pretok finančnih sredstev v gospodarstvu. Banke morajo pri svojem poslovanju slediti dvema načeloma, in sicer (Dimovski & Gregorič, 2000):

- načelu rentabilnosti oziroma dobičkonosnosti, ki se izkazuje z naslednjimi kazalniki:
 - donosnost lastniškega kapitala (v nadaljevanju ROE), s katerim merimo donosnost banke z vidika lastnikov kapitala banke, je razmerje med čistim dobičkom banke in povprečno knjižno vrednostjo lastniškega kapitala;
 - donosnost sredstev (v nadaljevanju ROA), s katerim se izraža donosnost finančnih in realnih sredstev banke in je pri bankah veliko nižja kot pri ostalih podjetjih, je razmerje med čistim dobičkom in povprečno bilančno vsoto;
 - bančna obrestna marža, s katero se meri učinkovitost banke pri opravljanju svoje primarne funkcije, to je sprejemanje vlog in dajanje posojil, je razmerje med razliko med obrestnimi prihodki in obrestnimi odhodki ter povprečno obrestovano aktivo;
- načelu likvidnosti in varnosti, saj morajo banke v vsakem trenutku zagotavljati likvidnostne zahteve svojih strank. Za banko, ki v svojem portfelju drži zadostno količino likvidnega in prenosljivega finančnega premoženja, pravimo, da je likvidna. Likvidnost predstavlja poleg bančnega kapitala, stabilnosti dobička, kvalitete informacij o bančnem poslovnem izidu in vrednosti naložb eno izmed osnovnih spremenljivk zaupanja v banko.

Poslovne banke razvrščamo po več kriterijih, in sicer (Dimovski & Gregorič, 2000):

- po funkciji jih delimo na:
 - specializirane banke, za katere je značilno, da se ukvarjajo z eno vrsto poslov oziroma z več medsebojno povezanimi posli;
 - univerzalne banke, za katero je značilno, da ponuja celovito strukturo poslov in je izbrana za prototip konkurenčne evropske banke, ki opravlja 14 vrst poslov,

kot so: sprejemanje vlog, posojanje, finančni zakup, storitve nakazovanja denarja, izdajanje in upravljanje plačilnih sredstev, jamstva in obveznosti, trgovanje za svoj račun in za račun strank, sodelovanje pri izdajah delnic in opravljanje storitev v zvezi s takšnimi izdajami, svetovanje podjetjem glede kapitalske strukture, industrijske strategije, nasveti in storitve v zvezi s spojitvami in nakupi podjetij, denarno posredništvo, vodenje portfeljev in svetovanje, varno hranjenje in upravljanje vrednostnih papirjev, storitve v zvezi s kreditnimi referencami, storitve varnega hranjenja;

- po vrsti in finančnih potrebah strank pa jih ločimo na:
 - banke, ki poslujejo s prebivalstvom (angl. *retail banking*), v večini poslujejo z večjim številom strank, ki predstavljajo prebivalstvo, ter manjša podjetja. Na podlagi zbranih sredstev dajejo posojila;
 - banke, ki poslujejo s podjetji, državnimi in drugimi institucijami (angl. *wholesale banking*) v večini poslujejo z manjšim številom strank iz kroga velikih podjetij in državnih institucij. Sredstva si izposojajo na medbančnem trgu in sodelujejo pri emisijah vrednostnih papirjev.

1.1.3 Razlika med zavarovalnicami in bankami kot finančnimi posredniki

Ključna razlika med zavarovalnicami in bankami je v naravi njihovih obveznosti iz naslova dolga, in sicer depoziti strank v primerjavi z zavarovalnimi policami. Toda bistvena razlika med zavarovalnicami in bankami je v makroekonomskih posledicah v primeru izgube zaupanja v oba finančna posrednika. Kajti obveznosti bank so plačilno sredstvo v celotnem gospodarstvu in zato bi izguba zaupanja v banke povzročila resne posledice za celotno gospodarstvo, medtem ko bi bila izguba zaupanja v zavarovalnice omejena samo na zavarovalniški sektor (Freixas et al., 2012).

Tveganja in poslovni profil zavarovalnic se vsaj v dveh pomembnih pogledih razlikuje od bank, in sicer (European Commission, 2014):

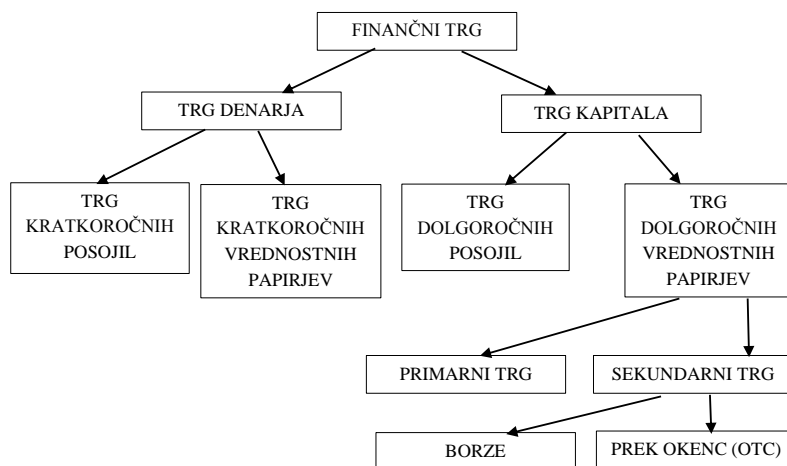
- drugačen poslovni model zavarovalnic. Banke običajno preoblikujejo zapadlosti kratkoročnih likvidnostnih obveznosti v dolgoročna sredstva, medtem ko zavarovalnice običajno ne prevzemajo tveganja takšnih preoblikovanj zapadlosti. Zavarovalnice so zato manj izpostavljene likvidnostnim tveganjem in navalu na zavarovalnice;
- ustvarjanje manjšega systemskega tveganja. Manj verjetno je, da bi neuspeh zavarovalnic ustvaril systemsko tveganje kot v primeru bank, kar pomeni, da je tveganje finančne stabilnosti za zavarovalnice manj pomembno kot za banke. Večina tveganj zavarovalnic je neodvisnih in nepovezanih, kot so na primer naravne nesreče, pričakovana življenjska doba.

1.2 Finančni trgi

Finančni trg je trg, na katerem je mogoče kupiti ali prodati dolgoročne finančne naložbe oziroma vrednostne papirje, kot so delnice in obveznice. Finančni trg s prenosom sredstev od subjektov, ki imajo presežek sredstev, do subjektov, ki imajo primanjkljaj sredstev, lajša pretok sredstev in s tem omogoča financiranje in investiranje gospodinjstev, podjetij in držav (Madura, 2011).

Slika 3 prikazuje splošno delitev finančnih trgov, in sicer na trg denarja in trg kapitala, ki se med seboj razlikujeta glede na rok prenosa finančnih sredstev od suficitnih k deficitnim celicam. Na trgu denarja se trguje s kratkoročnimi finančnimi instrumenti, kot na primer s kratkoročnimi posojili in kratkoročnimi vrednostnimi papirji, ki imajo do dospelja manj kot eno leto. Na trgu kapitala pa poteka trgovanje z dolgoročnimi finančnimi instrumenti, kot na primer z lastniškimi in dolžniškimi vrednostnimi papirji, ki imajo dospelost daljšo od enega leta ali pa so brez dospelja. Pomembno vez med trgom denarja in trgom kapitala predstavljajo nekatere finančne institucije, predvsem poslovne banke (Mramor, 1993).

Slika 3: Splošna delitev finančnih trgov

Vir: Z. Prohaska, *Finančni trgi*, 1999, str. 12, slika 2; D. Mramor, *Uvod v poslovne finance*, 1993, str. 75, slika 4.2.

Po Maduri (2011) imajo finančni trgi dve ključni vlogi, in sicer:

- sprejemajo potrebe podjetniških financ glede višine sredstev in glede izdaje različnih vrst vrednostnih papirjev. Finančni trgi v takšnih položajih služijo kot mehanizem, s katerim podjetja oziroma družbe, ki predstavljajo deficitne celice, lahko pridobijo sredstva od investitorjev, ki predstavljajo suficitne celice;
- sprejemajo presežni delež naložb za investicije v dolžniške ali pa lastniške vrednostne papirje. Finančni trgi nudijo vlagateljem različne naložbene možnosti, kot npr. izdane

zakladne in državne vrednostne papirje kot tudi vrednostne papirje, izdane s strani podjetij.

Mramor (1993) deli funkcije finančnih trgov na naslednji funkciji:

- ekonomsko funkcijo, kajti finančni trgi omogočajo takšen prenos prihrankov od varčevalcev na investitorje, da bodo prihranki uporabljeni ekonomsko učinkovito. Na takšen način se povečuje premoženje in potrošnja varčevalcev, investitorjev in celotne ekonomije. Finančni trgi zagotavljajo alokacijo produkcijskih faktorjev in so nepogrešljivi v sodobni tržni ekonomiji;
- finančno funkcijo, ki predstavlja funkcije, ki imajo posredni učinek na alokacijo produkcijskih faktorjev. Najpomembnejši izmed finančnih funkcij sta:
 - zagotavljanje likvidnosti, ki predstavlja možnost spremembe prihrankov, ki se nahajajo v nedensarni obliki, kot so na primer obveznice in delnice, v denar, ki se ga nato lahko porabi za nakup neke druge finančne aktive, realne naložbe ali potrošnjo. To pa predstavlja veliko spodbudo varčevanju in ima pozitiven vpliv na varčevanje ter s tem tudi na realne investicije in gospodarski razvoj;
 - razpršitev oziroma diverzifikacija naložb, katere pomen je, da se prihranki enega varčevalca razpršijo na več investitorjev. S tem pa se zmanjša tveganje, da investitor ne bo vrnil izposojenih sredstev ob dospetju in da na njih ne bo plačal obljubljenega donosa. Verjetnost, da svojih obljub ne bodo izpolnili vsi investitorji, je manjša, kot da svojih obveznosti ne bo izpolnil en sam investitor.

1.3 Finančni instrumenti

Po Mednarodnih računovodskih standardih 32 (v nadaljevanju MRS 32) so finančni instrumenti definirani kot vsaka pogodba, na podlagi katere nastane finančna naložba enega podjetja in finančna obveznost ali kapitalski instrument drugega podjetja (IAS 32, 2012).

Finančna naložba po MRS 32 je vsaka naložba, ki je: denar, kapitalski instrument drugega podjetja, pogodbeno pravica in pa pogodba, ki se lahko poravna ali se bo poravnala z lastnimi kapitalskimi instrumenti podjetja. Finančna obveznost po MRS 32 je vsaka obveznost, ki je: pogodbeno obveza in pa pogodba, ki se lahko poravna ali se bo poravnala z lastnimi kapitalskimi instrumenti podjetja.

Mramor (1993) finančne naložbe razvršča na naslednji način:

- finančne naložbe v podjetja, ki jih deli na:
 - lastniške finančne naložbe, ki so dolgoročne naložbe, v katere sodijo: delnice, deleži družbenikov in naložbe samostojnih podjetnikov;

- upniške finančne naložbe, v katerih finančni investitor nastopa v vlogi upnika do izdajatelja finančnih instrumentov in so lahko v obliki obveznic, terminskih kreditov, kratkoročnih bančnih kreditov, terjatev do kupcev in zakupov;
- finančne naložbe v državo deli po kriteriju ročnosti na:
 - dolgoročne finančne naložbe, med katerimi najbolj prevladujejo državne obveznice, za katere praviloma velja, da so najmanj tvegane med naložbami z enakim dospeljem. Države s pridobljenim denarjem od prodaje obveznic financirajo državne investicije ali pa ga uporabijo za kritje proračunskega primanjkljaja;
 - kratkoročne finančne naložbe, med katere uvrščamo zakladne menice, ki so državni vrednostni papirji z dospelostjo do enega leta, ki jih kupujejo predvsem finančne institucije in velika podjetja;
- naložbe v finančne institucije se med seboj razlikujejo glede na vrsto finančni institucije, in sicer:
 - naložbe v investicijske sklade, za katere velja, da izdajajo delnice in obveznice. Investicijske sklade delimo na odprte in zaprte investicijske sklade, kar ima vpliv na unovčljivost njihovih izdanih delnic;
 - naložbe v banke in hranilnice predstavljajo različne oblike vlog;
 - pokojninski načrti, ki jih ponujajo razne finančne institucije in ki poleg obveznega pokojninskega zavarovanja omogočajo tudi dodatno pokojnino;
 - zavarovanja, ki jih ponujajo zavarovalnice in so predvsem v obliki življenjskih in nezgodnih zavarovanj;
- izvedene finančne naložbe, za katere je značilno, da sta njihova donosnost in tveganje odvisna od neke druge naložbe, iz katere sta izvedeni. Med izvedene finančne naložbe se uvrščajo:
 - opcije, ki jih poznamo v obliki prodajne in nakupne. To je vrednostni papir, ki imetniku v omejenem času daje pravico, da lahko kupi ali pa proda neko naložbo oziroma predmet. Zavarovanje in špekuliranje sta glavna razloga za nakup oziroma prodajo opcije;
 - termenske pogodbe, ki so pogodbe, iz katerih izhaja obveznost prodaje ali nakupa na točno določen datum.

Madura (2011) pa vrednostne papirje, s katerimi se trguje na finančnih trgih, razlikuje glede na vrsto finančnega trga, in sicer:

- vrednostni papirji denarnega trga so kratkoročni dolžniški vrednostni papirji z dospelostjo do enega leta, ki se s strani deficitnih celic prodajajo suficitnim. So zelo likvidni vrednostni papirji z nizko stopnjo donosnosti in z nizko stopnjo tveganja. Mednje sodijo zakladne menice, komercialni papirji in prenosljivi depozitni certifikati;
- vrednostni papirji trga kapitala so dolgoročni vrednostni papirji in se običajno izdajajo z namenom financiranja nakupa osnovnih sredstev. Mednje se uvrščajo obveznice,

hipoteke, s hipoteko zavarovane obveznice, delnice oziroma lastniški vrednostni papirji;

- izvedeni vrednostni papirji so finančne pogodbe, katerih vrednost izhaja iz vrednosti osnovnih naložb, kot so dolžniški ali pa lastniški vrednostni papirji in vlagateljem omogočajo špekulacije in obvladovanje tveganj.

1.4 Nadzor finančnega sistema

Po Herringu in Carmassiju (2008) tradicionalni finančni nadzor vključuje naslednje bistvene funkcije:

- Makrobonitetni nadzor, katerega namen je omejiti težave finančnega sistema, ki bi lahko škodovale realnemu gospodarstvu. Nadzor se osredotoča predvsem na sistemsko pomembne finančne institucije in na posledice njihovega ravnanja na finančne trge. Nadzor ne vključuje samo spremljanja skladnosti teh finančnih institucij s standardi varnosti in trdnosti, temveč tudi ocenjevanje zadostnosti standardov z vidika ustreznosti zaščite preostalega gospodarstva pred finančnimi šoki v sistemsko pomembnih institucijah. Centralne banke zagotavljajo splošno likvidnostno pomoč le v celotni zavarovalni osnovi. Sodelovanje predstavnika davkoplačevalcev, kot je na primer Ministrstvo za finance, je potrebno v primeru, ko sistemsko pomembna finančna institucija postane insolventna;
- Mikrobonitetni nadzor je tesno povezan z makrobonitetnim nadzorom, a se od njega razlikuje po tem, da se bolj osredotoča na solventnost posameznih finančnih institucij in ne toliko na finančni sistem kot celoto. Cilj mikrobonitetnega nadzora je s spremljanjem skladnosti posameznih finančnih institucij z bonitetnimi predpisi zaščititi potrošnike pred izgubami;
- Nadzor poslovanja je v interesu predvsem z vidika varstva potrošnikov, saj se osredotoča predvsem na zaščito potrošnikov pred insolventnimi posameznimi finančnimi institucijami in nepoštenimi poslovnimi praksami. Nadzor poslovanja vključuje zahteve po razkritju, problematiko konkurence in predpise glede preprečevanja pranja denarja.

Na sliki v Prilogi 2 je prikazana in povzeta tradicionalna oblika organizacije nadzora in, kot je iz slike v Prilogi 2 razvidno, je centralna banka pogosto nadzirala banke. Centralne banke izvajajo tako mikrobonitetni kot tudi makrobonitetni nadzor nad bankami, kar verjetno izhaja iz dejstva, da centralna banka v času bančne krize opravlja vlogo posojilodajalca v skrajni sili. Nadzor nad zavarovalnicami in posredniki vrednostnih papirjev se izvaja s strani specializiranih regulatorjev ali pa s strani samoregulativnih organizacij. Splošno zavarovalnice in posredniki vrednostnih papirjev niso predmet makrobonitetnega nadzora (Herring & Carmassi, 2008).

V zadnjih letih so se finančni trgi spremenili, prav tako so se pojavile nove institucije v dejavnosti bančništva, zavarovalništva in vrednostnih papirjev. Toda v takšnih heterogenih sistemih tradicionalnega in inovativnega bančništva odsotnost samonadzora lahko zamaje medsebojno zaupanje. Pomanjkanje zaupanja pa lahko vodi do opustitve dajanja in najemanja kreditov finančnih trgov. Glede na dosedanje nemirno dogajanje na finančnih trgih se od centralnih bank pričakuje, da bodo predstavljale sidro stabilnosti in da bodo v primeru finančnih težav oziroma stresov ponudile rešilno vrvo. Toda centralne banke niso edine institucije, ki nadzirajo finančne institucije, saj poleg njih obstajajo tudi institucije, ki nadzirajo zavarovalnice in posrednike vrednostnih papirjev (Denters, 2009).

Centralne banke so najpomembnejše institucije pri ohranjanju finančne stabilnosti in pri tem operirajo z dvema metodama (Denters, 2009):

- Spodbujajo stabilnost cen in zaposlovanje. Centralne banke imajo na voljo več instrumentov za doseganje stabilnosti cen, kot na primer: upravljanje likvidnosti, določitev kratkoročne obrestne mere;
- Reguliranje in nadzor bančnih institucij, s čimer centralna banka obvladuje tveganje tržnih nepopolnosti. V tem smislu centralne banke opravljajo številne nadzorniške naloge, kot so na primer: podeljevanje licenc, preverjanje skladnosti z minimalnimi kapitalskimi zahtevami, pregled skladnosti z zahtevami po razkritju, pregled skladnosti z zakonodajo o preprečevanju pranja denarja ter nadzor pri združevanju in pripojitvah.

Toda naloga centralnih bank se pri doseganju finančne stabilnosti dopolnjuje z delom nadzornih agencij, saj se naloga centralnih bank iz osredotočenosti na posamezne institucije širi na spremljanje posledic za celotni sistem (Das, Quintyn & Chenard, 2004).

V petem poglavju tega dela je opisan nadaljnji razvoj nadzora finančnega sistema, ki se je okrepil po zadnji finančni krizi skupaj s preventivnimi in regulativnimi ukrepi.

1.5 Finančni sistem v EMU

1.5.1 Razvoj EMU in integracija

1. januarja 1999 je nastala EMU, v katero je bilo vključenih 11 držav, ki so izpolnjevale maastrichtske konvergenčne kriterije. S tem dnem pa je bil uveljavljen tudi skupen oziroma en denar, imenovan Evro (Ribnikar, 1999b). Zamenjava neodvisnih nacionalnih valut s skupno enotno valuto je pričakovano preoblikovala finančne trge, finančne institucije kot tudi vedenje investitorjev in ustvarjalcev premoženja (Lane, 2008). Uvedba evra je predstavljala močan katalizator za oblikovanje integriranih finančnih trgov z odstranitvijo najpomembnejše ovire, in sicer čezmejno zagotavljanje finančnih storitev. Toda hkrati pa je postalo jasno, da obstajajo še druge ovire za pravo integracijo finančnih

trgov, kot so različni predpisi in institucije v vseh državah članicah EU (de Haan et al., 2009).

Države članice EU usklajujejo svoje ekonomske politike z namenom podpore ekonomskih ciljev EU. Toda kot sem že v zgornjem odstavku omenila, so šle nekatere države članice še korak naprej in so svoje nacionalne valute zamenjale z enotno valuto evro in tako tvorijo evroobmočje. Države članice, ki tvorijo evroobmočje, so: Belgija, Nemčija, Irska, Grčija, Španija, Francija, Italija, Ciper, Luksemburg, Malta, Nizozemska, Avstrija, Portugalska, Slovenija, Slovaška, Finska, Estonija, Latvija in Litva. Ostale članice EU, ki niso svoje nacionalne valute zamenjale za evro, so: Bolgarija, Češka, Madžarska, Poljska, Romunija, Švedska, Hrvaška, Danska in Združeno kraljestvo (European Commission, b.l.-a).

Namen delovanja in upravljanja EMU z ustrezno ekonomsko in denarno politiko je podpiranje trajnostne gospodarske rasti in višje stopnje zaposlenosti, in sicer skozi naslednje ekonomske aktivnosti (European Commission, b.l.-a):

- implementacija učinkovite denarne politike v evroobmočju z namenom stabilizacije cen,
- usklajevanje ekonomske in fiskalne politike v državah članicah,
- zagotavljanje nemotenega delovanja enotnega trga in
- nadzor in spremljanje finančnih institucij.

Za trg določenih skupin finančnih instrumentov in storitev pravimo, da je popolnoma integriran, če za vse potencialne udeležence na trgu veljajo enake pomembne lastnosti kot so (Baele, Ferrando, Hördaahl, Krylova & Monnet, 2004):

- veljavnost enotnega sklopa pravil za opravljanje z finančnimi instrumenti in storitvami;
- enake možnosti dostopa do omenjenih finančnih instrumentov in storitev in
- enaka obravnava na trgu.

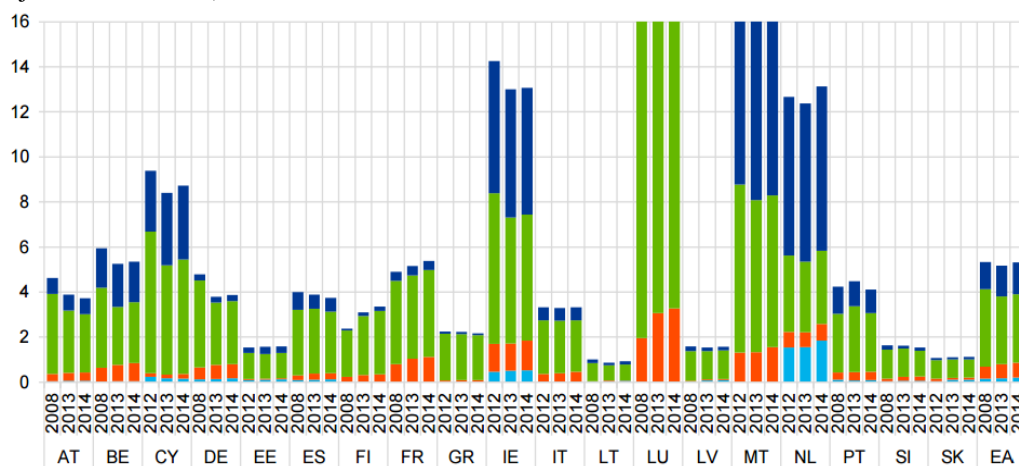
Lane (2008) v svoji raziskavi ugotavlja, da je bila EMU povezana z znatno čezmejno finančno integracijo v evroobmočju. Finančna integracija je v evroobmočju spodbudila finančni razvoj, in sicer z znižanjem transakcijskih stroškov in z večjim obsegom finančnih naložb. Lane (2008) je tudi mnenja, da proces finančne integracije še zdaleč ni zaključen, saj trenja in institucionalni dejavniki upočasnjujejo stopnjo napredka predvsem v bančništvu. Zadnja finančna kriza je privedla do neke mere nacionalne segmentacije finančnih sistemov. Poglavitni vir segmentacije predstavljajo razlike med državami v oblikovanju vladnih intervencij v finančni sektor kot odziv na mednarodno finančno krizo. S širitvijo evroobmočja se krepi tudi nuja po izboljšanju okvirja za evropsko finančno stabilnost predvsem z vidika tveganja, ki ga prinaša vse večja heterogenost bančnih sistemov v evroobmočju (Lane, 2008).

1.5.2 Splošno o finančnem sistemu EMU

Velikost in struktura finančnega sektorja se med državami evroobmočja bistveno razlikujejo. Kot je razvidno iz Slike 4, so imele Malta, Irska, Nizozemska in Ciper ob koncu leta 2014 zelo velik finančni sektor glede na BDP. V večini srednjeevropskih in vzhodnoevropskih državah evroobmočja pa je finančni sektor manj razvit, saj je velikost širšega finančnega sektorja v teh državah konec leta 2014 predstavljala manj kot 200 % BDP. Razvoj finančnega sektorja v obdobju od 2008 do 2014 predstavlja v velikosti širšega finančnega sektorja heterogeno dinamiko tako v večjih kot tudi v manjših gospodarstvih evroobmočja (ECB, 2015).

Slika 4: Velikost finančnega sektorja evroobmočja v obdobju 2008–2014

(razmerje sredstev v BDP)

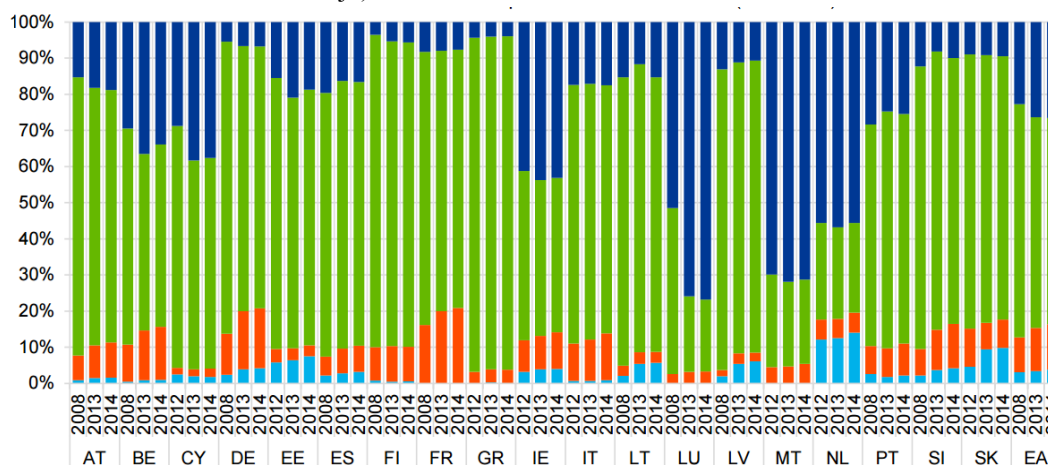
Legenda: ■ pokojninski skladi ■ zavarovalnice ■ monetarne finančne institucije ■ drugi finančni posredniki

Vir: ECB, Report on financial structures, 2015, str. 7, grafikon 1.1.

V sestavi finančnega sektorja držav članic evroobmočja v večini držav prevladujejo banke, saj predstavljajo med 20 % in 95 % vseh sredstev finančnega sektorja, kar je razvidno s Slike 5. Sektor drugih finančnih posrednikov je najbolj razvit v Luksemburgu, ki predstavlja 75 % vseh sredstev, in na Malti, ki predstavlja 70 % vseh sredstev. Sektor drugih finančnih posrednikov je razvit na Nizozemskem, Irskem, Belgiji in Cipru. V preostalih državah evroobmočja pa sektor drugih finančnih posrednikov predstavlja manj kot 30 % vseh sredstev. Zavarovalniški sektor je najbolj razvit v Franciji, Nemčiji, Belgiji, Italiji in na Irskem. Sektor pokojninskih skladov pa je razvit na Nizozemskem, Slovaškem in v Estoniji (ECB, 2015).

Slika 5: Sestava finančnega sektorja v evroobmočju v letih 2008, 2013 in 2014

(% vseh sredstev v finančnem sektorju)

Legenda: ■ pokojninski skladi ■ zavarovalnice ■ monetarne finančne institucije ■ drugi finančni posredniki

Vir: ECB, Report on financial structures, 2015, str. 8, grafikon 1.2.

Banke predstavljajo jedro finančnega sistema EU. Gospodinjstva, podjetja in ostale nefinančne družbe kot tudi države se pri izpolnjevanju lastnih potreb po financiranju krepko zanašajo na banke. Iz prikaza podatkov v Tabeli 1 je moč razbrati, da banke predstavljajo več kot polovica sredstev finančnega sistema evroobmočja, kar nakazuje na ključno vlogo bank v finančnem sistemu (European Commission, 2014).

Tabela 1: Relativna velikost bank in drugih finančnih institucij v evroobmočju

	Obseg v EUR bilijon	% od skupnih sredstev
Regulirane banke	28,0	51,5
Zavarovalnice in pokojninski skladi	6,8	12,6
Regulirani investicijski skladi brez skladov denarnega trga	5,6	10,3
Drugi posredniki	10,8	19,9
Evrosistem	3,1	5,8
Skupna sredstva finančnih institucij evroobmočja	54,4	100,0

Vir: Evropska komisija, Commission staff working document, 2014, str. 52, tabela 4.2.1.

Iz razvoja sestave finančnega sektorja v obdobju od leta 2008 do leta 2014 v evroobmočju je razvidno, da se je delež bančnega sektorja v finančnem sektorju v večini držav zniževal, le v Španiji, na Portugalskem in v Grčiji pa je ta delež ostal bolj ali manj nespremenjen (ECB, 2015).

Na tem mestu lahko potrdim drugo zastavljeno hipotezo, ki se nanaša na trditev, da je stabilizacija bančnega sektorja ključno prispevala k trdnosti finančnega sistema držav EMU, saj sem na podlagi zbranih podatkov pri pregledu sestave finančnega sistema EMU

prišla do spoznanja, da banke v EMU predstavljajo jedro finančnega sistema evroobmočja, saj v sestavi finančnega sektorja držav članic evroobmočja v večini držav le-te predstavljajo med 20 % in 95 % vseh sredstev finančnega sektorja evroobmočja. Na ravni celotnega evroobmočja pa banke predstavljajo več kot polovico sredstev finančnega sistema evroobmočja.

1.5.3 Zavarovalniški sektor v EMU

Zavarovalni trgi se v EMU zelo razlikujejo, kar je nakazano tudi z razliko v zavarovalniški penetraciji, ki je merjena kot odstotek zavarovalne premije glede na BDP (de Haan et al., 2009). Iz tabele v Prilogi 3 je razvidno, da se zavarovalniška penetracija z vidika življenjskega zavarovanja giblje od 0,3 % v Latviji in do 9,2 % na Finskem. Življenjsko zavarovanje je v svojem bistvu varčevalni produkt za prihodnost, pri katerem je izplačilo vezano na posameznikovo življenje. Beck in Webb (2002) sta v svoji raziskavi, v katero je bilo vključenih 68 držav v obdobju od 1961 do 2000, ugotovila, da dohodek na prebivalca, inflacija in razvoj bančnega sektorja predstavljajo najbolj robustne napovedne spremenljivke za varčevanje v obliki življenjskega zavarovanja. Ugotovila sta tudi, da kljub temu, da življenjsko zavarovanje sodi med luksuzne dobrine, ni povezave med porazdelitvijo dohodka in varčevanjem v obliki življenjskega zavarovanja (Beck & Webb, 2002).

Neživljenjsko zavarovanje je bilo leta 2005 manj raznoliko v EMU, saj gre za nujno oziroma neizogibno dobroto, ki nudi osnovno zaščito pred nesrečami, kot so na primer avtomobilske nesreče, požar ali bolezni (de Haan et al., 2009). Toda v letu 2013 so razlike v penetraciji neživljenjskega zavarovanja približno enako izrazite kot za življenjska zavarovanja, in sicer se je penetracija neživljenjskega zavarovanja v letu 2013 gibala od 1,0 % v Latviji do 9,5 % na Nizozemskem.

Leta 2005 je v EU delovalo 5.000 zavarovalnic, od katerih je 2.846 delovalo v državah članicah EMU, toda njihovo število se je od vzpostavitve enotnega evropskega trga zmanjšalo predvsem zaradi združitvev in prevzemov tako na nacionalni ravni kot tudi na evropski ravni (de Haan et al., 2009). Leta 2013 je v državah članicah EMU delovalo 2.571 zavarovalnic (Insurance Europe, b.l.). Cilj zavarovalnic je doseči zadostno kritično maso za učinkovito konkuriranje na evropski ravni. Zavarovalniški trg v EU tvori veliko število malih in srednje velikih zavarovalnic z zelo nizkim tržnim deležem in majhno število zavarovalniških skupin z velikim tržnim deležem (de Haan et al., 2009).

Tabela 2 prikazuje glavna poslovna področja neživljenjskega zavarovanja v EMU, med katerimi prevladuje zdravstveno zavarovanje in takoj za njim avtomobilsko zavarovanje.

Tabela 2: Bruto obračunane premije neživljenjskega zavarovanja v EMU (v mio EUR) v obdobju 2005–2013

Vrsta neživljenjskega zavarovanja	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Avtomobilsko zavarovanje	90.789	90.927	91.293	90.136	88.251	88.097	89.995	90.587	89.781
Zdravstveno zavarovanje	51.448	77.539	80.705	85.409	89.382	95.033	97.637	99.040	101.305
Premoženjsko zavarovanje	48.374	49.491	50.731	52.825	53.592	53.977	55.119	56.835	57.915
Druga neživljenjska zavarovanja	68.288	71.236	72.822	75.089	75.238	72.852	74.380	75.262	75.400
Skupaj neživljenjsko zavarovanje	258.899	289.193	295.551	303.459	306.462	309.959	317.131	321.724	324.401

Vir: Prirejeno po Insurance Europe, Statistics N°50: European Insurance in Figures dataset, b.l.

Po podatkih Evropske zavarovalne zveze je Evropska zavarovalniška industrija, vključno z vsemi evropskimi državami tudi z državami članicami EMU, s 35 % svetovnim tržnim deležem največja na svetu, sledita pa ji Severna Amerika z 29 % tržnim deležem in Azija s 28 % tržnim deležem (Insurance Europe, 2015).

1.5.4 Bančni sektor EMU

Na bančnih trgih večine držav članic EMU prevladujejo domače banke. Prisotnost tujih bank v posameznem bančnem sektorju se lahko oceni s čezmejno penetracijo, ki je definirana kot odstotek sredstev tujih bank v celotnem znesku sredstev bančnega sektorja v posamezni državi (de Haan et al., 2009).

Kot je razvidno iz tabele v Prilogi 4, je bila v letu 2013 stopnja čezmejne penetracije v bančnem sistemu po državah članicah EMU zelo neenakomerna. Čezmejna penetracija je v bančnih sistemih nekaterih novejših članic EMU precej visoka, in sicer v Estoniji znaša 95,2 %, sledijo ji še Slovaška s 87,7 %, Malta s 74,5 % in Latvija z 58,6 %. Med starejšimi državami članicami EMU pa imajo visok odstotek čezmejne penetracije v bančnem sistemu predvsem Luksemburg s 87,5 %, kar je odraz ugodnega davčnega režima v državi, sledijo ji Finska z 71,3 % in Irska s 65,1 %. Toda leta 2013 je v celotni EMU čezmejna penetracija znašala le 13,7 % (ECB, 2014a).

V letu 2013 je v EMU delovalo 5.908 bank. Banke v EMU lahko razdelimo v tri skupine, in sicer (de Haan et al., 2009):

- v prvo skupino sodijo velike skupine bank, ki so sestavljene iz manjših bank, katerih sredstva ne presegajo vrednosti 500 milijonov EUR in ki poslujejo v regijah države;

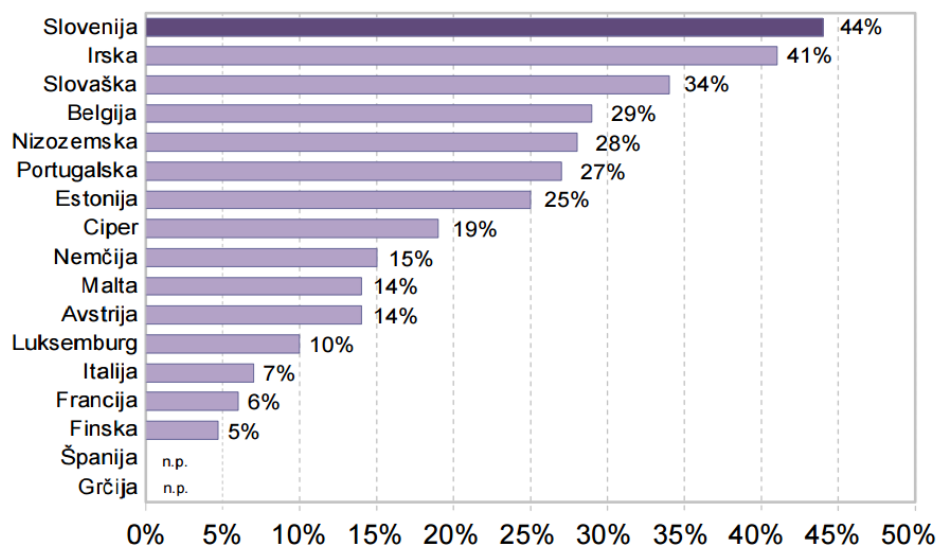
- v drugo skupino bank sodijo srednje velike banke, katerih sredstva se gibljejo v razponu od 500 milijonov EUR do 50 milijard EUR. Le-te banke delujejo po celotni državi;
- v tretjo skupino pa sodijo velike banke, katerih sredstva segajo do 1.400 milijard EUR in ki običajno ustvarijo svoj pomemben del poslovanja v tujini.

V tabeli iz Priloge 5 sta prikazani dve meri koncentracije bančnega sektorja po posameznih državah članicah EMU, in sicer Herfindahlov indeks za kreditne institucije, ki je definiran kot vsota kvadratov tržnega deleža vseh kreditnih institucij v bančnem sektorju in delež v vseh sredstvih petih največjih kreditnih institucij. Slednji kazalec je enostavnejši od Herfindahlovega indeksa, saj pri izračunu ne upošteva preostalih bank v bančnem sektorju. Vrednost indeksa, kot ga objavlja ECB, se giblje med 0 in 10.000. Za vrednosti Herfindahlovega indeksa velja splošno pravilo, in sicer, če je vrednost indeksa pod 1.000 to predstavlja signal za nizko koncentracijo bank v bančnem sektorju, medtem ko vrednost indeksa nad 1.800 signalizira visoko koncentracijo v bančnem sektorju. Za zmerno koncentracijo v bančnem sektorju pa se štejejo vrednosti indeksa med 1.000 in 1.800 (ECB, 2014a).

Kot izhaja iz tabele v Prilogi 5 obstajajo med državami članicami EMU znatne razlike v koncentraciji kreditnih institucij v bančnem sektorju v obdobju od leta 2008 do leta 2013. Koncentracija kreditnih institucij je relativno nizka v Nemčiji, Luksemburgu, Avstriji, Italiji, Franciji, Irski in Španiji. Najvišje razmerje koncentracije kreditnih institucij pa je na Finskem, Estoniji, Grčiji, Nizozemskem. Oba kazalnika tržne koncentracije sta v letu 2011 v evroobmočju dosegla vrh in sta se nato v letu 2012 nekoliko znižala ter se v letu 2013 ponovno, toda skromno povečala predvsem kot posledica konsolidacije večjih bank v državah v krizi. To se je dogajalo predvsem na Cipru, v Grčiji in Španiji. Bančni sistemi v manjših državah so bolj koncentrirani z izjemo Avstrije in Luksemburga. Tržna koncentracija, merjena s kazalnikom deleža sredstev petih največjih bank, se je ob koncu leta 2013 gibal v razponu od 94 % v Grčiji in do nekaj čez 30 % v Nemčiji in Luksemburgu. Razvoj strukture bančnega sektorja v obdobju od 2008 do 2013 se nagiba k vse večji tržni koncentraciji predvsem v državah, ki se soočajo z globokim procesom prestrukturiranja bančnega sektorja. Sem sodijo predvsem Ciper, Grčija, Irska in Španija (ECB, 2014a).

Slika 6 prikazuje deleže bank držav članic evroobmočja v pretežno državni lasti. Kot je razvidno iz Slike 6, se Slovenija uvršča v sam vrh, saj je kar 44 % bank v državni lasti (Banka Slovenije, 2013b). Poleg Slovenije se v sam vrh po deležu bank v državni lasti uvrščata tudi Irska z 41 % deležem in Slovaška s 34 % deležem.

Slika 6: Delež bank v bančnem sektorju, ki so pretežno v državni lasti

Vir: Banka Slovenije, Poročilo o skrbnem pregledu bančnega sistema in ukrepih, 2013i, str. 1.

1.6 Finančni sistem v Sloveniji

1.6.1 Splošno o finančnem sistemu v Sloveniji

Banka Slovenije in Vlada Republike Slovenije sta novembra 2003 skupaj sprejeli program, v katerem je bilo predvideno, da se bo Slovenija po priključitvi EU maja 2004 do konca leta vključila v evropski mehanizem deviznih tečajev (v nadaljevanju ERM2) in da bo v letu 2007 prevzela evro (Lavrač, 2004).

Slovenski finančni sistem je v primerjavi z evroobmočjem majhen, saj je delež le-tega v BDP v letu 2013 za Slovenijo znašal 161 %, medtem ko je v evroobmočju znašal 612 % BDP (Banka Slovenije, 2014b). Toda v letu 2014 se je delež slovenskega finančnega sistema v BDP znižal, saj je delež le-tega znašal 147 % BDP, medtem ko je v evroobmočju znašal 652 % BDP. Slovenski nebančni in nezavarovalniški finančni posredniki so relativno nerazviti v primerjavi z evroobmočjem, saj le-ti upravljajo le 13 % finančnih sredstev, medtem ko v evroobmočju tovrstni finančni posredniki upravljajo 36 % sredstev. V slovenskem finančnem sistemu med oblikami finančnih sredstev prevladujejo posojila, saj so konec leta 2014 predstavljala polovico vseh finančnih sredstev (Banka Slovenije, 2015b).

Iz Tabele 3 je razvidno, da je v celotnem finančnem sektorju v obdobju od 2012 do 2014 bilančna vsota upadla v absolutni vrednosti, in sicer s 64.057 milijonov EUR v letu 2012 na 54.731 milijonov EUR v letu 2014. Prav tako se je zmanjšal tudi delež finančnega sektorja glede na BDP, in sicer iz 177,9 % BDP v letu 2012 na 146,9 % BDP v letu 2014.

V obdobju od leta 2012 do 2014 se je spremila tudi struktura finančnega sektorja, in sicer se je delež denarnih finančnih institucij v celotnem finančnem sektorju znižal iz 72 % v letu 2012 na 70,8 % v letu 2014, medtem ko se je delež nedenarnih finančnih institucij v celotnem finančnem sektorju povečal iz 28 % v letu 2012 na 29,2 % v letu 2014. K slednjemu porastu sta pripomogla predvsem porast deleža zavarovalnic iz 10,6 % v letu 2012 na 13,5 % v letu 2014 in porast deleža investicijskih skladov iz 2,9 % v letu 2012 na 3,9 % v letu 2014.

Tabela 3: Pregled slovenskega finančnega sektorja glede na bilančno vsoto v obdobju 2012–2014

	Bilančna vsota (v mio EUR)			Struktura (v %)			Delež v BDP (v %)			Stopnja rasti (v %)		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Denarne finančne institucije	46.119	40.344	38.724	72,0	71,0	70,8	128,1	111,6	104,0	-6,3	-12,5	-4,0
Nedenarne finančne institucije	17.938	16.477	16.006	28,0	29,0	29,2	49,8	45,6	43,0	-2,5	-8,1	-2,9
Zavarovalnice	6.790	6.938	7.385	10,6	12,2	13,5	18,9	19,2	19,8	11,2	2,2	6,4
Pokojninske družbe/skladi	1.442	1.431	1.530	2,3	2,5	2,8	4,0	4,0	4,1	-5,0	-0,8	6,9
Investicijski skladi	1.835	1.859	2.156	2,9	3,3	3,9	5,1	5,1	5,8	1,0	1,3	15,9
Lizinska podjetja	4.842	3.826	2.726	7,6	6,7	5,0	13,4	10,6	7,3	-6,5	-21,0	-28,8
BPH, DZU in drugi	3.028	2.423	2.210	4,7	4,3	4,0	8,4	6,7	5,9	-19,8	-20,0	-8,8
Skupaj	64.057	56.821	54.731	100,0	100,0	100,0	177,9	157,2	146,9	-5,3	-11,3	-3,7

Vir: Banka Slovenije, Poročilo o finančni stabilnosti, 2015b, str. 29, tabela 5.1.

V Tabeli 4 so prikazani finančni kazalniki posameznih vrst finančnih institucij in le-te nam kažejo na izgubo pri poslovanju v obdobju od leta 2009 do leta 2014 tako pri bankah kot tudi pri lizinskih podjetjih, z izjemo zavarovalnic, ki so v tem obdobju poslovale z dobičkom.

Tabela 4: Finančni kazalniki posameznih vrst finančnih institucij v Sloveniji

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
	Dobiček oziroma izguba po obdavčitvi (v mio EUR)						
Banke	247,7	121,3	-98,0	-436,0	-754,0	-3.586,0	-113,0
Zavarovalnice in pozavarovalnici	-4,9	17,7	91,1	111,0	132,9	123,2	163,7
Lizinska podjetja	28,8	-33,3	-29,6	-19,3	-121,1	-266,0	-50,0

se nadaljuje

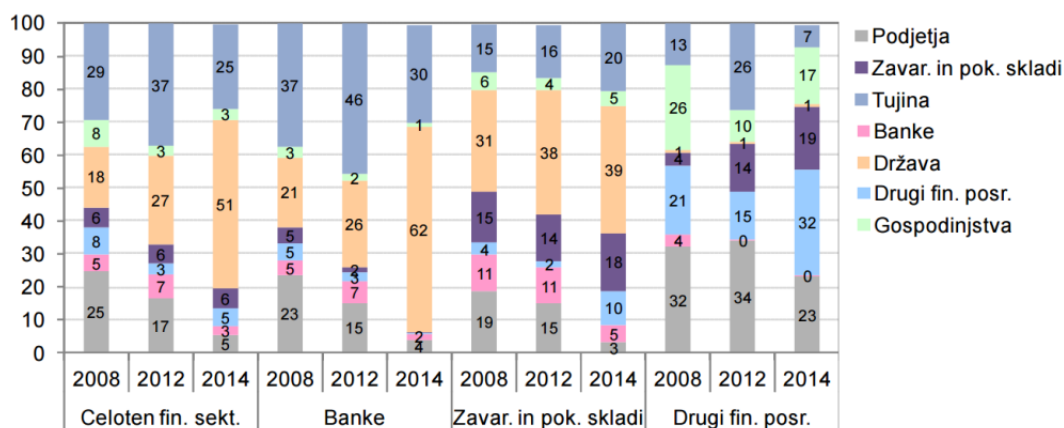
Tabela 4: Finančni kazalniki posameznih vrst finančnih institucij v Sloveniji (nad.)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
				ROA (v %)			
Banke	0,67	0,32	-0,19	-1,06	-1,60	-7,70	-0,26
Zavarovalnice in pozavarovalnici	-0,09	0,31	1,51	1,76	1,96	1,78	2,22
Liziška podjetja	0,60	-0,60	-0,50	-0,40	-2,40	-6,90	-1,50
				ROE (v %)			
Banke	8,15	3,87	-2,30	-12,54	-19,04	-97,30	-2,67
Zavarovalnice in pozavarovalnici	-0,53	1,80	8,51	9,24	9,50	8,45	9,84
Liziška podjetja	11,50	-14,20	-14,60	-9,40	-76,00	-5.228,70	-17,50

Vir: Prirejeno po Banka Slovenije, Poročilo o finančni stabilnosti, 2015b, str. 48, tabela 6.6., str. 51, tabela 6.7., str. 96, tabela 7.3.; Banka Slovenije, Poročilo o finančni stabilnosti, 2012, str. 61, tabela 5.6.; Agencija za zavarovalni nadzor, Poročilo Agencije za zavarovalni nadzor za leto 2009, 2010, str. 18, tabela 6, str. 23, tabela 12, str. 24, tabela 13, str. 26, tabela 14; Agencija za zavarovalni nadzor, Poročilo Agencije za zavarovalni nadzor za leto 2011, 2012, str. 23, tabela 8, str. 27, tabela 14, str. 28, tabela 15, str. 30, tabela 16; Agencija za zavarovalni nadzor, Poročilo Agencije za zavarovalni nadzor za leto 2012, 2013, str. 27, tabela 7, str. 32, tabela 13, str. 33, tabela 14, str. 35, tabela 15; Agencija za zavarovalni nadzor, Poročilo Agencije za zavarovalni nadzor za leto 2014, 2015, str. 31, tabela 7, str. 36, tabela 13, str. 37, tabela 14, str. 39, tabela 15.

Iz Slike 7 je razvidno, da se je delež neposrednega lastništva države v slovenskem finančnem sektorju v letih 2008, 2012 in 2014 povečevalo in je tako leta 2014 znašalo 51 %. Delež neposrednega lastništva države v lastniški strukturi finančnega sektorja je najbolj narasel v bančnem sektorju, in sicer iz 21 % v letu 2008 na 62 % v letu 2014. K temu porastu so pripomogle dokapitalizacije bank s strani države v letih 2013 in 2014. Delež neposrednega lastništva države v lastniški strukturi je narasel tudi v sektorju zavarovalništva in pokojninskih skladov, toda le-ta ni bil tako drastičen kot v bančnem sektorju, saj se je delež države v lastniški strukturi povečal iz 31 % v letu 2008 na 39 % v letu 2014 (Banka Slovenije, 2015b).

Slika 7: Lastniška struktura slovenskega finančnega sektorja po posameznih sektorjih v letih 2008, 2012 in 2014 (v %)

Vir: Banka Slovenije, Poročilo o finančni stabilnosti, 2015b, str. 29, slika 5.3.

1.6.2 Zavarovalniški sektor v Sloveniji

Trg zavarovalniških storitev v Sloveniji se v evropskem merilu uvršča med srednje razvite trge. Za slovenski zavarovalni trg sta značilni tudi dve posebnosti, in sicer pri nas še vedno delujejo kompozitne zavarovalnice, s čimer se Slovenija uvršča med manjšino v EU, druga posebnost pa je v tem, da v njem prevladuje domače lastništvo, saj je devet zavarovalnic v domači lasti (Nekrep, 2013).

V letu 2014 je na slovenskem zavarovalnem trgu delovalo štirinajst zavarovalnic in dve pozavarovalnici (Banka Slovenije, 2015b). Vse zavarovalnice skupaj so v letu 2014 v skupini premoženjskih zavarovanj in skupini življenjskih zavarovanj obračunale za 1.891,5 milijona EUR kosmate premije. Od le-te je bilo 1.386,9 milijona EUR zaračunane premije v skupini premoženjskih zavarovanj oziroma 73,3 % in 504,6 milijona EUR zaračunane premije v skupini življenjskih zavarovanj oziroma 26,7 % (Agencija za zavarovalni nadzor, 2015). Največji tržni delež dosega Zavarovalnica Triglav, ki na trgu dominira že vse od ustanovitve (Nekrep, 2013). Glede na zbrano premijo je tržni delež Zavarovalnice Triglav v letu 2014 znašal 31 % in je pokrivala 34 % trga življenjskih zavarovanj in 45,8 % trga premoženjskih zavarovanj (Banka Slovenije, 2015b).

V Tabeli 5 so prikazani tržni deleži petih največjih zavarovalnic v Sloveniji, ki jih sestavljajo Zavarovalnica Triglav, Zavarovalnica Maribor, Adriatic Slovenica, Zavarovalnica Tilia in Generali zavarovalnica. Zavarovalnici Triglav in Adriatic Slovenici se je tržni delež v letu 2014 znižal, in sicer na 31,3 % za Zavarovalnico Triglav in na 15,7 % za Adriatic Slovenico. Ostale tri zavarovalnice pa so tržni delež ohranile ali pa ga celo malenkost zvišale, kot na primer Generali zavarovalnica.

Tabela 5: Tržni deleži petih največjih zavarovalnic v Sloveniji v letih 2008, 2013 in 2014

	Tržni delež premoženjskih zavarovanj (v %)			Tržni delež zdravstvenih zavarovanj (v %)			Tržni delež življenjskih zavarovanj (v %)			Tržni delež vseh zavarovanj skupaj (v %)		
	2008	2013	2014	2008	2013	2014	2008	2013	2014	2008	2013	2014
Zavarovalnica Triglav	52,8	46,1	45,8	/	/	/	43,5	36,0	34,4	39,4	31,8	31,3
Zavarovalnica Maribor	18,8	19,1	19,2	/	/	0,1	12,3	15,2	14,7	13,2	13,2	13,3
Adriatic Slovenica	14,7	14,8	14,9	24,5	23,4	22,9	3,1	11,4	10,7	13,4	16,1	15,7
Zavarovalnica Tilia	5,8	8,3	8,3	/	/	/	2,0	1,9	1,7	3,6	4,5	4,5
Generali zavarovalnica	4,3	7,0	7,3	/	/	/	3,6	4,6	4,9	3,3	4,6	4,8

Vir: Agencija za zavarovalni nadzor, Poročilo Agencije za zavarovalni nadzor za leto 2008, 2009, str. 10, tabela 3; Agencija za zavarovalni nadzor, Poročilo Agencije za zavarovalni nadzor za leto 2013, 2014, str. 23, tabela 3; Agencija za zavarovalni nadzor, Poročilo Agencije za zavarovalni nadzor za leto 2014, 2015, str. 26, tabela 3.

Rezultati zavarovalniških stres testov, izvedenih s strani EIOPA v letu 2014, so pokazali, da so slovenske zavarovalnice s kapitalskega vidika dobro pripravljene na uvedbo Solventnosti II. Domače zavarovalnice dobro obvladujejo tveganja, ki izhajajo iz njihove osnovne dejavnosti. Leta 2014 je donosnost kapitala zavarovalnic in pozavarovalnic znašala 10,7 %, v letu 2013 pa 8,7 % (Banka Slovenije, 2015b).

Kapitalska ustreznost zavarovalnic tako v zavarovalni skupini premoženjskih zavarovanj kot tudi v skupini življenjskih zavarovanj je visoka in po stanju na dan 31. decembra 2014 izkazuje presežek razpoložljivega kapitala nad zahtevanim minimalnim. Razpoložljivi kapital nad zahtevanim minimalnim v skupini premoženjskih zavarovanj je v letu 2014 znašal 362,7 milijona EUR, medtem ko je v skupini življenjskih zavarovanj znašal 256,3 milijona EUR (Agencija za zavarovalni nadzor, 2015).

1.6.3 Bančni sektor v Sloveniji

Banke so najpomembnejši akterji v slovenskem finančnem sektorju in imajo prevlado med finančnimi institucijami v slovenskem finančnem sistemu. Za celinske države, med katere sodi Slovenija, je značilna močna vloga bank (Štiblar, 2013).

V Sloveniji je konec leta 2014 delovalo 17 bank, od katerih je sedem bank z neposredno nadrejenimi bankami iz Evrosistema, tri hranilnice in štiri podružnice tujih bank, s skupno bilančno vsoto EUR 38,7 milijarde. Delež bank je predstavljal 97,6 % celotne bilančne vsote slovenskega bančnega sistema (Banka Slovenije, 2015b). V letu 2014 se je število institucij povečalo za eno poslovalnico v primerjavi z letom 2013. Število kreditnih institucij, ki so v letu 2014 notificirale čezmejno opravljanje dejavnosti, je doseglo število 327 (Banka Slovenije, 2014a).

V Tabeli 6 je prikazana sestava lastništva bančnega sektorja v obdobju 2008–2014. Lastniška struktura bank se je spremenila v letu 2013, k čemur je pripomogla dokapitalizacija petih bank s strani države na podlagi odločbe o državni pomoči in s čimer je postala 100 % lastnica bank. V letu 2014 je delež tujcev, merjen z lastniškim kapitalom, znašal 30,3 %, delež države je znašal 63 % in delež drugih domačih lastnikov 6,7 % (Banka Slovenije, 2014a).

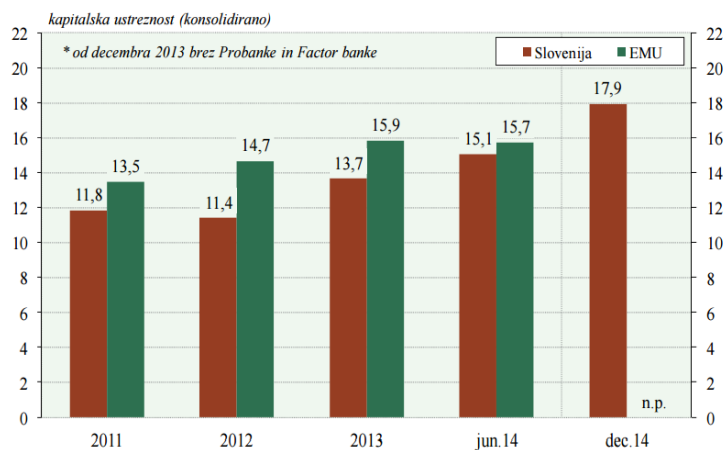
Tabela 6: Lastniška sestava bančnega sektorja po lastniškem kapitalu v obdobju 2008–2014 (v %)

	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2010	31.12.2011	31.12.2012	31.12.2013	31.12.2014
Tuja oseba (nad 50 % v upravljanju)	27,6	26,8	27,9	30,1	33,3	31,6	30,0
Tuja oseba (pod 50 % v upravljanju)	10,6	9,8	9,2	9,1	8,7	0,4	0,3
Država v ožjem smislu	17,7	20,5	20,1	22,7	22,8	60,1	63,0
Ostale domače osebe	44,1	43,0	42,9	38,1	35,2	8,0	6,7

Vir: Banka Slovenije, Poročilo o finančni stabilnosti, 2015b, str. 31, tabela 6.3.

Kot je prikazano na Sliki 8, se je količnik kapitalne ustreznosti na konsolidirani ravni v letu 2014 povečal na 17,9 %. Ob koncu leta 2014 je delež temeljnega kapitala znašal 95,8 %, kar je bil tudi razlog, da je kapitalna ustreznost temeljnega kapitala bank presegla povprečje držav EU (Banka Slovenije, 2014a). Kapitalna ustreznost slovenskih bank je bila od leta 2011 pa do junija 2014 pod povprečjem kapitalne ustreznosti bank v EMU.

Slika 8: Gibanje kapitalne ustreznosti bank v Sloveniji in primerjava z EMU v obdobju 2011–2014 (v %)

Vir: Banka Slovenije, Letno poročilo, 2014a, str. 20, slika 14.

V letu 2014 se koncentracija v bančnem sistemu ni več bistveno spreminjala. Tržni deleži pri največjih bankah se niso več zniževali in umirilo se je zmanjševanje koncentracije bančnega trga. Kot je razvidno iz tabele v Prilogi 6 se je tržni delež petih največjih bank v zadnjih štirih letih znižal za slabih pet odstotnih točk in je v letu 2014 znašal 54,9 %. Bančni sistem je bil v letu 2014 bolj skoncentriran pri instrumentih na strani virov kot na strani posojil. Vrednost Herfindahlovega indeksa za obveznosti do nebančnega sektorja je v letu 2014 znašal 1.083 in je za 131 točk presegal vrednost indeksa za posojila nebančnemu sektorju, ki je v letu 2014 znašal 953 (Banka Slovenije, 2015b).

2 VPLIV FINANČNE KRIZE NA FINANČNI SISTEM EMU IN SLOVENIJE

2.1 Vpliv finančne krize na zavarovalnice

Posledicam svetovne finančne in gospodarske krize se tudi zavarovalni sektor ni mogel popolnoma izogniti. V letu 2008 se je skupna pobrana premija v svetovnem merilu prvič po letu 1980 realno znižala za 2,0 %, in sicer se je pobrana premija za neživljenjsko zavarovanje znižala za 0,8 %, medtem ko se je pobrana premija za življenjska zavarovanja znižala celo za 3,5 %. Donos na kapital je močno upadel tako v življenjskih kot tudi neživljenjskih zavarovalnicah (Staib & Bevere, 2009).

2.1.1 Vpliv finančne krize na zavarovalnice v EMU

Zavarovalniški sektor je kriza močno prizadela, predvsem so hujše posledice občutile tiste zavarovalnice, ki ponujajo različne oblike kreditnih zavarovanj. Prav tako je za zavarovalniški sektor gibanje na trgu lastniškega kapitala predstavljal velik izziv. Po izbruhu krize so zavarovalnice EU utrpeli strm padec svojih cen delnic. Finančni položaj zavarovalnic je trpel predvsem zaradi nizkih obrestnih mer po nastopu finančne krize zaradi počasnega okrevanja gospodarstva in šibkih obetov rasti. Prav tako pa so zavarovalnice evroobmočja zaradi izpostavljenosti do državnih dolžniških instrumentov utrpeli finančne in poslovne težave, to se je odrazilo predvsem v potrebi po dokapitalizaciji številnih zavarovalnic po prestrukturiranju grškega dolga v letu 2012 (European Commission, 2014).

Zavarovalniški sektor evroobmočja se je v letih 2008 in 2009 spoprijemal s težavnimi razmerami. Finančna uspešnost je bila v letu 2009 skromna, saj je bila rast premije v povprečju nična. Povpraševanje po življenjskih zavarovanjih, ki so vezani na enoto premoženja, se je predvsem zaradi negotovosti na delniških in kreditnih trgih zmanjšalo, kar se je odrazilo v nižji premiji. Prihodki od naložb so bili v letu 2009 povprečno višji kot v letu 2008, a to ni bilo zadosti, da bi preprečilo splošen upad dobičkonosnosti (ECB, 2009). ROA se je bistveno zmanjšala v letu 2008 in je tako za sektor življenjskih zavarovanj v povprečju znašala -1,51 %. Povprečni ROA za sektor premoženjskih zavarovanj je bil pozitiven in je v letu 2008 znašal 0,85 %. Velike in pomembne skupine zavarovalnic so poročale ROA v letu 2008 v višini 0,9 % in v letu 2009 v višini 1,1 %, in sicer za življenjska in neživljenjska zavarovanja (CEIOPS, 2010). Kapitalski položaj zavarovalnic v evroobmočju se je v letu 2009 izboljšal, delno zaradi okrepitve kapitalskih trgov. Solventnost zavarovalnic evroobmočja kaže na to, da so zavarovalnice v povprečju sposobne absorbirati šoke (ECB, 2009). ROE je v letu 2008 v sektorju življenjskih zavarovanj znašal -15 %, medtem ko je v letu 2007 znašal 14,4 %. V sektorju premoženjskih zavarovanj pa je ROE v letu 2008 znašal 4,2 %, v letu 2007 pa 16,6 %. Za kompozitne zavarovalnice pa je ROE v letu 2008 znašal 3,4 %, v letu 2007 pa 26 %. Večje in pomembne skupine zavarovalnic pa so poročale o ROE v višini 10,9 % v letu 2008 ter 13,3 % v letu 2009 (CEIOPS, 2010).

Število domačih zavarovalnic in podružnic zunaj EU in v državah EU je v večjih državah članicah, kot so Nizozemska, Nemčija in Združeno kraljestvo, upadlo. V ostalih državah članicah je število ostalo na enaki ravni že nekaj let (CEIOPS, 2010).

ECB (2013) je v svojem letnem poročilu poročala, da so finančna in gospodarska kriza ter nizka donosnost do leta 2013 malo prizadele dobičkonosnost velikih zavarovalnic v evroobmočju. Dobičkonosnost zavarovalnic v evroobmočju je bila v povprečju približno dvakrat večja kot pri velikih in kompleksnih bančnih skupinah. Solidni prihodki od naložb in zavarovanj so dodatno podprli ROE zavarovalnic. Odpornost zavarovalnic je povezana z

njihovo veliko stopnjo diverzifikacije in z dolgoročno naravo zavarovalniških dejavnosti, v katerih sredstva večinoma ostanejo v posesti do zapadlosti in tako so prihodki od naložb manj izpostavljeni tržnim nihanjem. V letu 2103 so dobičkonosnost zavarovalnic evroobmočja nekoliko prizadele zavarovane škode, ki so nastale zaradi poplav v srednji in vzhodni Evropi (ECB, 2014b). Slabša kupna moč domačih potrošnikov je imela negativen vpliv donosnost zavarovalnic. Donosnost premoženjskih zavarovalnic je bila v letu 2013 relativno visoka. ROE za celotni zavarovalni trg je v letu 2012 dosegala raven 10,8 %, medtem ko je v letu 2013 znašala 10,3 %. Večina zavarovalnic na trgu je sprejela ukrepe za nadaljnje izboljšanje učinkovitosti svojega poslovanja z različnimi ukrepi za zmanjšanje stroškov. V letu 2013 ROA za življenjske zavarovalnice ni upadla, saj je izboljšanje učinkovitosti preprečilo padec donosnosti sredstev. Mediana ROA je v letu 2013 ostala nespremenjena in je znašala 0,4 % (EIOPA, 2013). Volatilnost dolžniških vrednostnih papirjev pa je prizadela kapitalski položaj velikih zavarovalnic v evroobmočju, saj so bile zavarovalnice ranljive na tveganje nenadnega povečanja donosnosti preko vpliva na vrednotenje sredstev in s tem na solventnost (ECB, 2014b).

Tudi solventnost zavarovalnic v času finančne in gospodarske krize ni bila vprašljiva, saj je po padcu minimalnega kapitala ob koncu leta 2008 kot posledice težkih razmer na trgu večina držav članic poročala o boljšem ali pa celo višjem položaju solventnosti po zahtevah Solventnost I. Kakovost kapitala ni bila vprašljiva in tudi večina držav članic ni izkazovala potreb po dodatnem kapitalu. Na Portugalskem je večje število zavarovalnic del bančne skupine in se zato te zavarovalnice do neke mere opirajo na finančno stanje bank. Več držav članic je poročalo o regulatornih intervencijah zaradi neizpolnjevanja zahtev glede solventnosti s strani zavarovalnic. Stopnja solventnosti je v sektorju življenjskih zavarovanj konec leta 2008 dosegla 253 % in konec leta 2009 290 %. Solventnost v sektorju premoženjskih zavarovanj je konec leta 2008 dosegala 299 %, medtem ko je konec leta 2009 znašala 341 % (CEIOPS, 2010).

2.1.2 Vpliv finančne krize na zavarovalnice v Sloveniji

Leta 2009, v času finančne in gospodarske krize v Sloveniji, je delež premije v BDP znašal 5,9 %. Rast obsega zavarovalne premije se je v letih 2009 in 2010 umirila ter nato v letih 2011 in 2012 celo znižala. Leta 2012 je delež zavarovalne premije v BDP znašal 5,7 %. Razloga za zmanjšanje obsega zavarovalnih premij v letu 2012 sta bila padec premij življenjskih zavarovanj v primerjavi z letom 2011 za več kot 9 % in nizka stopnja rasti premij premoženjskih zavarovanj, saj je le-ta znašala 0,21 % (Nekrep, 2013).

Slovensko zavarovalništvo kot osrednja nedepozitna finančna panoga v primerjavi z depozitnimi finančnimi posredniki, ki ga predvsem predstavljajo banke v času globalne finančne in gospodarske krize, ni izkazoval ne izgub kot tudi ne problemov v vodenju in ne strukturnih kot tudi strateških problemov (Končina, 2013). Zavarovalnice v Sloveniji v vseh letih samostojnosti niso potrebovale državne pomoči za sanacijo zavarovalniškega

trga. V Sloveniji prevladuje relativno močan kartelni položaj zavarovalnic, na kar nakazujejo visoki dobički zavarovalnic ob istočasnih izgubah bank in drugih finančnih akterjev (Štiblar, 2013). Zavarovalnice, ki so imele naložbe v vrednostne papirje propadlih ameriških bank, so občutile posledice krize, kar se je pokazalo kot slabitev vrednosti finančnih naložb (Kostanjevec, 2014).

Iz Tabele 4 je razvidno, da so zavarovalnice in obe pozavarovalnici v Sloveniji v času finančne in gospodarske krize poslovale s pozitivnim poslovnim izidom, izjema je leto 2008, v katerem so zavarovalnice sicer poslovale pozitivno in tako dosegale 2,2 milijona EUR dobička, pozavarovalnici pa sta imeli negativni poslovni izid v skupni višini 7,1 milijona EUR, in tako je bil skupni čisti poslovni izid zavarovalnega sektorja negativen. Razlog za negativni čisti poslovni izid pozavarovalnic v letu 2008 so bile poleg finančne krize predvsem visoke pozavarovalne škode zaradi naravnih nesreč (Agencija za zavarovalni nadzor, 2009).

Toda že leta 2009 se je poslovni rezultat zavarovalnic izboljšal, kljub temu da so se ponovno pojavile katastrofalne škode, ki pa so bile manjše kot leta 2008. Bilančna vsota je leta 2009 narasla, prav tako pa tudi kapital na račun postavke osnovnega kapitala, saj je v šestih zavarovalnicah prišlo do dokapitalizacije. Tako je od leta 2009 dalje opazen trend rasti čistega dobička. Leta 2011 je čisti dobiček zavarovalnic presegel pred krizno raven. Leta 2012 so Zavarovalnica Triglav, Zavarovalnica Tilia in Vienna Insurance Group dosegle rekordne dobičke (Kostanjevec, 2014).

Slovenske zavarovalnice so imele tako ob koncu leta 2008 kot tudi ob koncu leta 2009 ob ustreznih zavarovalno-tehničnih rezervacijah, primernem nalaganju kritnega premoženja oziroma premoženja kritnih skladov, pozavarovanju, sozavarovanju in upravljanju likvidnosti zavarovalnice zadostno višino kapitala oziroma kapitalsko ustreznost za obvladovanje tveganj. V letu 2009 se je zahtevani minimalni kapital v skupini premoženjskih zavarovanj povečal za 5,1 milijona EUR in je znašal 185 milijona EUR, v skupini življenjskih zavarovanj pa se je le-ta povečal za 9,5 milijona EUR in je znašal 104,8 milijona EUR. Kljub temu so zavarovalnice konec leta 2009 v obeh skupinah zavarovanj dosegle presežek razpoložljivega kapitala nad zahtevanim minimalnim (Agencija za zavarovalni nadzor, 2010).

Razlogov zato, da je bilo slovensko zavarovalništvo svetla izjema v primerjavi z drugimi finančnimi posredniki na slovenskem finančnem in kapitalskem trgu v času finančne in gospodarske krize, je več. Najbolj odmevni so naslednji razlogi (Končina, 2013):

- Mejniki v razvoju zavarovalniške panoge v Sloveniji. Po osamosvojitvi Slovenije so se slovenske zavarovalnice z organiziranim in postopnim prehodom preoblikovale iz vzajemnega zavarovalništva v tržni model;
- Uresničevanje usmeritev EU;

- Ustrezno vodenje slovenskih zavarovalnic. V zavarovalnicah v Sloveniji ni prihajalo do izplačevanja bonusov in nagrad menedžerjem, medtem ko so družbe beležile velike izgube, prav tako ni bilo večjih odpuščanj, povprečne plače v zavarovalniški dejavnosti pa so že nekaj let med najvišjimi v državi (Kostanjevec, 2014). Menedžment zavarovalnic je v času krize sprejel zaostrene ukrepe v zavarovalnicah, in sicer (Končina, 2013):
 - celovit pregleden nadzor nad dogajanjem v zavarovalnicah in zagotovitev poslovne odzivnosti v kriznem okolju,
 - zagotovitev ugleda zavarovalnic in verodostojnosti poslovodstev,
 - izvedba nujnih organizacijskih sprememb,
 - informiranje in motiviranje zaposlenih za izvajanje nalog v kriznem obdobju;
- Ustrezen institucionalni nadzor Agencije za zavarovalni nadzor Republike Slovenije. Zaradi posledic finančne krize je prišlo do sprememb na področju nadzora. Na ravni EU je bil oblikovan nov evropski sistem finančnega nadzora in v sklopu tega tudi EIOPA (Kostanjevec, 2014);
- Učinkovitost notranjega nadzora;
- Obvladovanje finančnih tveganj v zavarovalnicah.

V ZZavar-1 je zelo pomembno načelo o obvladovanju tveganj. Zavarovalnice obvladujejo tveganja z zadostnim kapitalom oziroma s kapitalsko ustreznostjo poleg zavarovalno-tehničnih rezervacij, primernem nalaganju kritnega premoženja, pozavarovanju, sozavarovanju in upravljanju likvidnosti. Nedoseganje minimalnega kapitala predstavlja hujšo kršitev. Kompozitne zavarovalnice morajo ločeno prikazovati kapitalsko ustreznost tako za premoženjska kot tudi za življenjska zavarovanja (Agencija za zavarovalni nadzor, 2012).

2.2 Vpliv finančne krize na bančni sektor

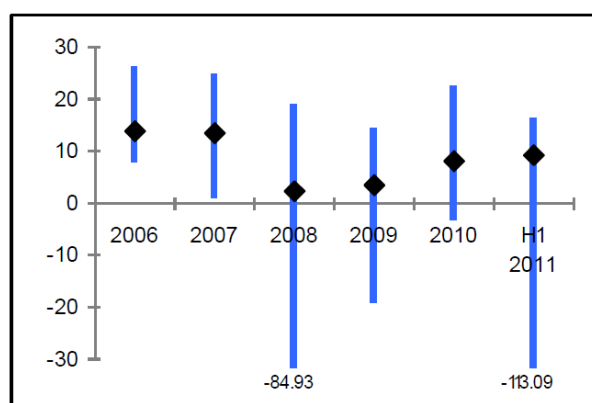
Evropske banke so vse do izbruha svetovne finančne krize veljale za stabilne in zaupanja vredne institucije. Toda po izbruhu svetovne finančne krize je bila stabilnost evropskih bank ogrožena in zaupanje vanje je bilo omajano, saj so se številne evropske banke znašle v resnih finančnih težavah, k slednjim pa se uvrščajo tudi banke v Sloveniji.

Predhodne krize kot tudi kriza iz leta 2008 so sprožile vprašanje o sposobnosti bančnega sektorja, da absorbira učinke, ki jih prinaša kriza. Nedejavnost bank je lahko rezultat številnih dogodkov, kot so na primer združitve in prevzemi, likvidacija in stečaji. Lazarides, Drimpetas in Kyriazopoulos (2015) so v svoji raziskavi, v kateri so raziskovali vzroke za nedejavnost v evropskem bančnem sektorju, spoznali, da je stečaj bank pojav, ki se ne zgodi pogosto in da so pojavi združitve in prevzemi ter likvidacija bank glavni vzroki za nedejavnost bančnega sektorja (Lazarides et al., 2015).

2.2.1 Vpliv finančne krize na bančni sektor EMU

Konec septembra 2008 so se pretresi, ki so prizadeli bančne trge v ZDA, prenesli tudi na evropske bančne trge (ECB, 2008b). Izgube, ki so jih evropske banke utrpeli v različnih valovih krize, so se odrazile predvsem na gibanju tečajev delnic bank in na donosnosti bank. Kot je razvidno iz Slike 9, se je po izrazitih izgubah številnih bank v letih 2008 in 2009 ROE v letu 2010 okrepil, a se je v letu 2011 zopet poslabšal. V prvi polovici leta 2011 je bil povprečni ROE na primerljivi ravni iz leta 2010 (Liikanen et al., 2012).

Slika 9: ROE večjih bančnih skupin v evroobmočju v obdobju 2006–2011 (v %)

Opomba: Prikaz na sliki 9 je narejen na vzorcu 20 bančnih skupin v evroobmočju in prikazuje minimum, maksimum in mediano.

Vir: E. Liikanen et al., *High-level Expert Group on reforming the structure of the EU banking sector*, 2012, str. 20, grafikon 2.4.3.

Leto 2012 je bilo še posebej burno za evropski bančni sektor. Skupno število kreditnih institucij se je zmanjšalo za 199. Največjo spremembo je zabeležila Italija, saj je 40 kreditnih institucij prenehalo z delovanjem, v Nemčiji je bilo takšnih primerov 29. V Španiji, Franciji in Nizozemskem je v vsaki od držav prenehalo z delovanjem po 21 kreditnih institucij. Te spremembe so odraz prizadevanja bank po konsolidaciji. Le v Litvi in Malti je bila sprememba na področju števila kreditnih institucij, saj sta bili v vsaki od držav ustanovljeni po dve novi kreditni instituciji. Skupno število zaprtih poslovalnic je bilo 5.500, od katerih jih je bilo največ zaprtih v Španiji, in sicer so zaprli kar 2.000 poslovalnic, sledita ji Nemčija, v kateri so zaprli kar 1.600 poslovalnic, ter Italija s 1.000 zaprtimi poslovalnicami. Vzporedno s tem pa se je zmanjšalo tudi število zaposlenih v bančnem sektorju, in sicer za več kot 51.000 oziroma za 1,7 %. V Španiji je bilo odpuščenih več kot 11.700 zaposlenih v bančnem sektorju, v Italiji več kot 6.800 zaposlenih, v Franciji 5.400 zaposlenih in v Nemčiji 4.700 zaposlenih (Proskurovska, 2013).

2.2.2 Vpliv finančne krize na bančni sektor Slovenije

Banka Slovenije v svojem dokumentu Poročilo o finančni stabilnosti (2009) navaja, da stabilnosti slovenskih bank finančna kriza ni prizadela neposredno s strani naložb kot na primer finančne institucije v ZDA in zahodni Evropi, temveč posredno na strani virov. Kajti banke v Sloveniji so si v času pred izbruhom finančne krize potrebne finančne vire pridobile z zadolževanjem v tujini. Povpraševanje po posojilih s strani podjetij in gospodinjstev je naraščalo, domače varčevanje na drugi strani pa je bilo nezadostno, da bi zadostilo tem potrebam in posledično so bile slovenske banke primorane potrebne vire pridobiti na mednarodnem finančnem trgu. Večje zadolževanje slovenskih bank na mednarodnih finančnih trgih pa je posledično privedlo do povečane odvisnosti slovenskih bank od razmer na tujih finančnih trgih kot tudi do spremenjene strukture virov bank (Banka Slovenije, 2009).

Banke so ob rednem servisiranju svojih dolgov in zagotavljanju potrebne likvidnosti pričele zaostrovati kreditne standarde in zmanjševati kreditne aktivnosti (Banka Slovenije, 2009). Vzporedno s tem procesom se je zmanjševalo tuje povpraševanje držav glavnih gospodarskih partneric Slovenije (Banka Slovenije, 2009), kar nakazuje na dejstvo, da se kriza ni dotaknila le bančnega sektorja, temveč tudi realnega. Odras krize sektorjev se je pokazal v povečanem številu stečajev in prisilnih poravnjav, in sicer se je število stečajev povečalo z 88 v letu 2008 na 1.289 v letu 2014 (Banka Slovenije, 2015a). Slednje je imelo negativen vpliv na kapitalsko ustreznost bank, saj so morale le-te narediti odpise in oslabitve. Po podatkih Banke Slovenije se je obseg izkazanih oslabitev oziroma rezervacij povečal z 1,4 milijarde EUR v letu 2008 na 5,3 milijarde EUR v letu 2013 (Banka Slovenije, 2015a).

Kapitalska ustreznost slovenskega bančnega sistema je bila ob koncu leta 2008 nekoliko nad povprečjem EU (Banka Slovenije, 2009), vendar se je položaj konec leta 2010 spremenil, saj se je slovenski bančni sistem po kapitalski ustreznosti uvrstil med najnižje v EU (Banka Slovenije, 2011). Razkorak med kapitalsko ustreznostjo evropskih bank in kapitalsko ustreznostjo slovenskih bank se je v obdobju štirih let od leta 2008 povečal do te mere, da je na koncu leta 2012 kapitalna ustreznost evropskih bank v povprečju za skoraj eno tretjino presegala kapitalno ustreznost slovenskih bank (Banka Slovenije, 2015a).

Z gospodarsko recesijo je bila razkrita tudi pomanjkljivost bank pri upravljanju s tveganji, saj je ob krčenju prihodkov in naraščajočih izgubah podjetij pričel naraščati obseg nedonosnih terjatev. Do oktobra leta 2013 je delež nedonosnih terjatev dosegel 20,9 % oziroma 9,5 milijarde EUR. Terjatve do podjetij, predvsem iz gradbeništva in holdingov, so predstavljale največji delež teh nedonosnih terjatev, medtem ko so gospodinjstva predstavljala le 3,2 %. Posledično so morale banke zaradi slabšanja kakovosti kreditnih posojilnih portfeljev povečati oslabitve in rezervacije, ki so v oktobru 2013 znašale 5,1 milijarde EUR oziroma 11,2 % celotnih razvrščenih terjatev (Banka Slovenije, 2013b).

Banka Slovenije je v obdobju od leta 2008 do 2014 zahtevo po povišanju kapitala bankam izrekla 43-krat (Banka Slovenije, 2015a). Banke v večinsko tuji lasti so dokapitalizacijsko zahtevo Banke Slovenije vedno izpolnile, medtem ko tri manjše zasebne banke zahteve po povišanju kapitala šestkrat niso izpolnile, prav tako pa te zahteve štirikrat niso izpolnile tri največje banke v Sloveniji, ki so v večinski lasti države (Banka Slovenije, 2015a).

Po Zakonu o bančništvu (Ur.l. RS, št. 131/06, 1/08, 109/08, 19/09, 98/09, 79/10, 99/10, 35/11, 59/11, 85/11, 48/12, 105/12, 56/13, 96/13, v nadaljevanju ZBan-1), ki je veljal v času finančne krize, je bila kapitalska ustreznost banke opredeljena v 125. členu, in sicer na način, da mora banka vsak trenutek razpolagati z ustreznim kapitalom glede na obseg in vrste storitev, ki jih opravlja, ter tveganja, ki mu je izpostavljena pri opravljanju teh storitev. Povedano drugače, kapitalska ustreznost je razmerje med kapitalom banke in tvegano aktivo. Banka s kapitalom pokriva višino nepričakovanih izgub, ki se lahko realizirajo (Remšak & Šuler, 2001). Kapitalska ustreznost bank je z vidika solventnosti in zaupanja v banke pomembna tako za posamezno banko kot tudi za celotni bančni sistem (Remšak & Šuler, 2001), zato je v času finančne krize izrednega pomena, da se z reševalnimi ukrepi ohranja njihova kapitalska ustreznost.

3 REŠEVANJE BANČNEGA SEKTORJA V ČASU FINANČNE KRIZE

Finančna kriza leta 2008 je povzročila nemir na finančnih trgih, kar je od evropskih vlad zahtevalo posredovanje za ublažitev negativnih posledic krize. Za ponovno vzpostavitev zaupanja v finančni sektor in s tem preprečitev sistemske krize so bile potrebne državne intervencije v obliki državnih pomoči finančnim institucijam (European Commission, 2011).

Ekonomsko–finančni svet je decembra 2009 pozdravil pripravljeno analizo Evropske komisije za čezmejno obvladovanje krize v bančnem sektorju, ki zajema tri glavna področja, kot so zgodnje posredovanje, ukrepe za reševanje bank in postopke ob insolventnosti. Ekonomsko–finančni svet je sklenil tudi številne smernice za nadaljnje delo Evropske komisije na prej navedenih področjih kot tudi pripravljenost na naknadno delitev bremena (ECB, 2009).

3.1 Reševanje bančnega sektorja v EMU

Dne 7. oktobra 2008 so bili na sestanku finančnih ministrov držav članic EU ECOFIN v Luksemburgu sprejeti sklepi o usklajenem odzivu držav na učinke finančne krize. Sklepi so bili potrjeni z Izjavo o usklajenem načrtu ukrepov za reševanje finančne krize na vrhu držav EMU 12. oktobra 2008 v Parizu, ki je zajemala naslednje ukrepe (Banka Slovenije, 2015a):

- zagotovitev primernih pogojev za likvidnost finančnih institucij,
- omogočiti srednjeročno financiranje bank,
- zagotoviti dodatni kapital finančnim institucijam,
- bankam v težavah omogočiti učinkovito kapitalsko reševanje,
- v izjemnih razmerah fleksibilno uporabiti računovodska pravila.

Na podlagi sprejetih sklepov so številne države članice Evrosistema sprejele celovite programe neposrednih pomoči finančnemu sektorju in sprejele tudi ustrezne predpise (Banka Slovenije, 2015a). Sanacijski ukrepi, ki so jih ob koncu leta 2008 sprejele centralne banke in države, so uspešno povrnili zaupanje in izboljšali odpornost evroobmočja. Ukrepe, ki so jih sprejele države članice evroobmočja, razvrščamo v tri skupine, in sicer (ECB, 2009):

- jamstva za obveznosti bank,
- dokapitalizacije, ki je bil najbolj razširjen ukrep, in
- sheme v podporo sredstvom bank.

3.1.1 Ukrepi Evrosistema

Od avgusta 2007, ko so se pojavili prvi znaki napetosti na denarnem trgu, je Evrosistem na trgu začel zagotavljati dodatno likvidnost z dodatnimi operacijami. Od decembra 2007 pa je Evrosistem začel blažiti motnje na mednarodnem dolarškem denarnem trgu (Banka Slovenije, 2009).

8. oktobra 2008 se je ECB skupaj s centralnimi bankami pomembnih industrijskih držav dogovorila o usklajenem znižanju obrestne mere. Prav tako so se finančni ministri evroobmočja dogovorili, da bodo podkrepili domače bančne sisteme z reševalnimi paketi za finančne institucije v skupni vrednosti 2 bilijona EUR. Centralne banke so se dogovorile o podaljšanju obstoječih mednarodnih *swap* dogovorov, s čimer so bankam ponudili neomejena kratkoročna in srednjeročna sredstva v dolarjih. ECB je tudi začasno razširila okvir zavarovanj (ECB, 2008b).

Tako se je v septembru 2008 Evrosistem odzval na zaostritev finančne krize na naslednje načine (Banka Slovenije, 2009):

- z dodajanjem likvidnosti v okviru operacije šestmesečnega dolgoročnega financiranja. Za omogočanje povečanega črpanja likvidnosti je razširil seznam primerne premoženja za zavarovanje operacij v Evrosistemu. V letu 2009 je bilo izvedenih več operacij dolgoročnega refinanciranja po fiksni obrestni meri, ki so se izvajale do konca leta 2009;

- z zniževanjem obrestnih mer za refinanciranje s 4,25 % na 1,25 % s prilagoditvijo drugih obrestnih mer v obdobju od oktobra 2008 do aprila 2009;
- s posegi na trgih ameriškega dolarja in švicarskega franka z najavo izvajanja avkcij dolarskega refinanciranja z ročnostjo 7, 28 in 84 dni po fiksni obrestni meri in s polno dodelitvijo. Kot tudi z omogočanjem sklepanja valutnih zamenjav evrov v dolarje z zavarovanjem z evrskim depozitom stranke pri Evrosistemu in s posojanjem švicarskih frankov z valutnimi zamenjavami evrov za švicarske franke.

Maja leta 2009 je Svet ECB vzpostavil program dokončnih nakupov kritih obveznic, ki je eden od gradnikov okrepljene kreditne podpore ECB. Namen tega programa je bil oživitve trga kritih obveznic. Tako je ECB konec leta 2009 kupila v skupni nominalni vrednosti približno 28 milijard EUR kritih obveznic. Program je pripomogel tudi k zmanjšanju razpona med donosnostjo kritih obveznic in obrestnimi merami v zamenjavah (ECB, 2009). Po zaključenem drugem programu odkupa kritih obveznic je Evrosistem vse od uvedbe programa julija 2009 ter do junija 2010 kupil nominalno 60 milijard sredstev EUR (ECB, 2010).

3.1.2 Državne pomoči

Ukrepanje za reševanje bank do konca leta 2010 je bilo pomembno, saj so bili ukrepi, ki so jih države izvedle do konca leta 2010, izvzeti iz pravil o državni pomoči (Banka Slovenije, 2015a). Tako so države evroobmočja v obdobju od oktobra leta 2008 do novembra 2009 za pomoč svojim finančnim sistemom zagotovile skupaj 2,4 bilijona EUR ali povedano drugače: 26 % BDP evroobmočja. Efektivno izdajanje bančnih obveznic z državnim jamstvom je bilo precej manjše kot jamstva, ki so jih zagotavljale vlade. Obseg in uporaba jamstev za obveznosti sta bila v absolutnih številkah precej višja kakor pri dokapitalizacijah (ECB, 2009).

V Tabeli 7 so za obdobje od leta 2008 do oktobra 2011 prikazane odobritve državne pomoči s strani vlad držav članic v skupni višini 4,5 bilijona EUR, kar predstavlja 36,7 % BDP EU. Večino tega zneska so predstavljale garancije za bančne obveznosti z ročnostjo do 5 let (Liikanen et al., 2012). Večina te pomoči je bilo odobrene v letu 2008, in sicer kar 3.457 milijard EUR oziroma 27,7 % BDP EU. Odobrena pomoč je bila predvsem v obliki jamstev za obveznice bank in za kratkoročne obveznosti. Število državnih ukrepov pomoči, ki so bili predloženi EK, se je od leta 2008 postopoma zmanjševalo. Ukrepi, ki so bili predloženi EK, pa so se nanašali predvsem na ukrepe dokapitalizacije bank in na ukrepe za oslajena sredstva ter manj na jamstva (European Commission, 2011).

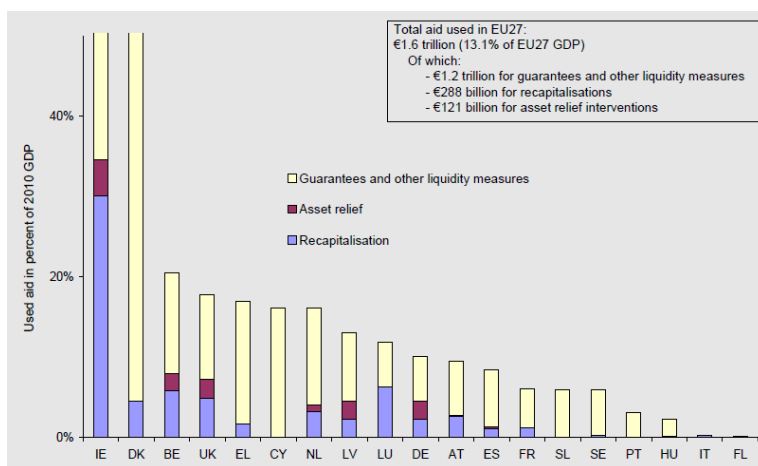
Tabela 7: Zneski odobrenih državnih pomoči s strani nacionalnih parlamentov EU v obdobju oktober 2008–oktober 2011

Leto	Jamstva (v milijardi EUR)	Likvidnostni ukrepi (v milijardi EUR)	Dokapitalizacija (v milijardi EUR)	Oslabljena sredstva (v milijardi EUR)	Skupaj (v milijardi EUR) (v % BDP)	
2008	3.097	85	270	5	3.457	27,7
2009	88	5	110	339	542	4,6
2010	55	67	184	78	384	3,1
2011	49	40	34	0	123	1,0
Skupaj	3.290	198	598	421	4.506	36,7

Vir: E. Liikanen et al., High-level Expert Group on reforming the structure of the EU banking sector, 2012, str. 21, tabela 2.2.

Na Sliki 10 je prikazan dejanski obseg pomoči po posameznih državah, ki so ga države članice v obdobju od leta 2008 in do leta 2010 dejansko uporabile ter je v skupnem znesku znašal 1.608 milijard EUR oziroma 13,1 % BDP EU. Za jamstva in likvidnostne ukrepe je bilo porabljenih 1.199 milijard EUR sredstev oziroma 9,8 % BDP, skupni znesek sredstev 409 milijard EUR oziroma 9,8 % BDP EU pa je bilo porabljenih za dokapitalizacije in ukrepe za oslabljena sredstva (European Commission, 2011).

Slika 10: Zneski dejansko uporabljene državne pomoči v finančnem sektorju v obdobju oktober 2008–december 2010 (v % BDP iz leta 2010)

Vir: E. Liikanen et al., High-level Expert Group on reforming the structure of the EU banking sector, 2012, str. 21.

V letu 2011 pa je bila v finančnem sektorju dejansko porabljena pomoč v skupni višini 714,7 milijarde EUR oziroma 5,7 % BDP EU. Nova jamstva so dosegala znesek 110,9 milijarde EUR. Novi likvidnostni ukrepi v letu 2011 so znašali 6,5 milijarde EUR, medtem ko so dokapitalizacije znašale 31,7 milijarde EUR. V letu 2011 ni bilo iz naslova

odobrenih ukrepov za oslabljena sredstva dodeljene pomoči (European Commission, 2012b).

V tabeli iz Priloge 7 so prikazani ukrepi in deleži namenjenih finančnih sredstev v okviru državne pomoči posameznih držav članic EU v obdobju od leta 2008 do leta 2011. Med ukrepi dokapitalizacije močno izstopa Irska s 40 % BDP, kar je skoraj 16-kratnik povprečja EU. Pri ukrepu državnih jamstev za instrumente do 5 let izstopata Irska s 181,7 % BDP in Danska s 60,61 % BDP. Pri likvidnostnih ukrepih pa izstopa Nizozemska s 5,05 % BDP.

Številne vlade držav članic evroobmočja so se zapletle v težave bančnega sektorja, ko so se banke v težavah obrnile na njih s prošnjo po pomoči. Negotovost na finančnih trgih so sprožile visoke cene reševanja bank, saj garancije, da si vlade dejansko lahko privoščijo podpiranje bančnega sektorja, ni bilo. V času recesije v Evropi se je izkazalo, da so številne države članice evroobmočja svoje proračune financirale s posojili in tako povečale javni dolg. Grčija, Irska, Portugalska, Španija in Ciper niso več uspele najemati posojil po razumnih obrestnih merah na finančnih trgih, zato so za pomoč zaprosile EU. To pa je vodilo do oblikovanja mehanizmov za reševanje krize in skupnih finančnih varoval (European Commission, b.l.-b).

3.1.3 Evropski mehanizem za finančno stabilizacijo, Evropska družba za finančno stabilnost in Evropski mehanizem stabilnosti

Zaradi nadaljnjih pretresov v letu 2010 na trgih državnih obveznic in na trgih bančnega financiranja v evrskem območju je to predstavljalo veliko preizkušnjo za zaupanje trgov v sposobnost bančnega sektorja EMU, da se spoprime s prihodnjimi tveganji. Z vzpostavitvijo Evropskega mehanizma za finančno stabilizacijo (v nadaljevanju EFSM) in Evropskega sklada za finančno stabilnost (v nadaljevanju EFSF) se je prispevalo poleg zavez držav evroobmočja, da izvedejo ali pospešijo javnofinančno konsolidacijo ter programa ECB v zvezi s trgom vrednostnih papirjev, namen katerega je poseganje na trg javnih in dolžniških vrednostnih papirjev v evroobmočju k stabiliziranju trgov (ECB, 2010).

EFSM je bil vzpostavljen maja leta 2010 z namenom zagotavljanja pomoči državam članicam EU, ki so v finančnih težavah. Finančne težave, v katerih se nahajajo države članice EU, pa so posledica izjemnih okoliščin in so izven nadzora držav članic. Evropska komisija si izposoja sredstva do skupne višine 60 milijard EUR na trgu s posrednim jamstvom proračuna EU, ki jih nato preko EFSM posodi upravičeni državi članici. Finančna podpora, ki jo zagotavlja EFSM, je v obliki posojil ali v obliki kreditnih linij (European Commission, b.l.-c).

S strani EFSM je bilo v obdobju od leta 2011 do leta 2014 odobrene finančne pomoči Portugalski in Irski v skupnem znesku 46,8 milijarde EUR. Portugalska je prejela 24,3 milijarde EUR finančne pomoči, Irska pa 22,5 milijarde EUR. Zadnje črpanje iz naslova posojil je bilo izvedeno v letu 2014 (European Commission, b.l.-c).

Države članice evroobmočja so leta 2010 na medvladni ravni vzpostavile EFSF, ki je bila oblikovana kot družba z omejeno odgovornostjo. EFSF je bila pooblaščenca za izdajanje dolžniških vrednostnih papirjev, za katere so jamčile države članice evroobmočja po načelu sorazmernosti do skupno 440 milijard EUR in so bila namenjena financiranju posojil državam evroobmočja. Za pridobitev posojila iz mehanizma EFSM in družbe EFSF so veljali strogi pogoji, ki so se odobrili v okviru skupnih programov Mednarodnega denarnega sklada (ECB, 2010).

EFSM je leta 2013 nadomestil Evropski mehanizem za stabilnost (v nadaljevanju ESM), ki je permanentno zadolžen za zagotavljanje finančne podpore državam članicam EU, ki so v finančnih težavah (European Commission, b.l.-c). EFSF z ustanovitvijo ESM od julija 2013 ne sodeluje več v programih finančne pomoči, temveč je njegova naloga upravljanje in spremljanje odplačil neodplačanega dolga. Naloga ESM je stalno zagotavljanje pomoči državam članicam evroobmočja, ki se bodo znašale v finančni stiski (ESM, b.l.-a). ESM ima učinkovito posojilno zmogljivost v višini 500 milijard EUR (ECB, 2012).

Junija 2012 je Španija zaprosila EFSF za finančno pomoč v okviru dokapitalizacije bank. Ker pa se je takrat ustanovila ESM kot naslednica EFSM in EFSF, je bila Španija prva, ki je prejela pomoč v decembru 2012 s strani ESM (ESM, 2012). Skupni znesek pomoči ESM Španiji je znašal 41,33 milijarde EUR (ESM, 2013c).

3.2 Reševanje bančnega sektorja v Sloveniji

Na podlagi sprejetih sklepov o usklajenem odzivu držav na učinke finančne krize dne 7. oktobra 2008 na sestanku finančnih ministrov držav članic EU ECOFIN v Luksemburgu in potrjene Izjave o usklajenem načrtu ukrepov za reševanje finančne krize na vrhu držav EMU 12. oktobra 2008 v Parizu je bila v Republiki Sloveniji v novembru 2008 sprejeta novela Zakona o javnih financah (Ur.l. RS, št. 79/99, 124/00, 79/01, 30/02, 109/08, v nadaljevanju ZJF) (Banka Slovenije, 2015a).

Novela ZJF je uredila interventne ukrepe Republike Slovenije za preprečevanje finančne krize. S tem je bilo omogočeno (Vlada Republike Slovenije, 2012):

- dodatno zadolževanje Republike Slovenije za dajanje posojil kreditnim institucijam, zavarovalnicam, pozavarovalnicam in pokojninskim družbam s sedežem v Republiki Sloveniji,
- odkup terjatev kreditnih institucij in

- kapitalske naložbe države v kreditne institucije, zavarovalnice, pozavarovalnice in pokojninske družbe s sedežem v Republiki Sloveniji.

Poleg novele ZJF je bile konec leta 2008 za ohranitev stabilnosti finančnega sistema sprejeta tudi novela ZBan–1, ki je začasno uvedla jamstvo Republike Slovenije za vloge do neomejenega zneska. Ukrepi po obeh novelah zakonov so veljali do 31. decembra 2010. Tako ZBan–1 kot tudi ZJF veljata za prva ukrepa, ki jih je Republika Slovenija sprejela za ohranitev stabilnosti slovenskega finančnega sistema. Ukrepi, ki so zajeti v obeh zakonih, so usmerjeni v odpravljanje dvomov o stabilnosti in učinkovitosti slovenskega finančnega sistema (Vlada Republike Slovenije, 2012).

3.2.1 Reševanje bank v obdobju 2008–2012

16. junija 2008 je bila uspešno zaključena dokapitalizacija Nove Ljubljanske banke d.d. (v nadaljevanju NLB) z javno ponudbo novo izdanih delnic NLB. NLB je bila dokapitalizirana v skupnem znesku 300 milijonov EUR, ki je bil razdeljen na 898.204 delnice s prodajno ceno delnice 334,00 EUR (Nova Ljubljanska banka d.d., 2008).

Ukrepi Republike Slovenije za stabilizacijo bank so bili v obdobju od leta 2008 do leta 2011 podpovprečni, saj je vlada Republike Slovenije za stabilizacijo bank namenila le 6,73 % BDP. To predstavlja približno polovico povprečja držav EU, ki so v tem obdobju za stabilizacijo bančnega sistema namenile 12,76 % BDP finančnih sredstev. Kot je razvidno iz tabele v Prilogi 7, je vlada Republike Slovenije za ukrep dokapitalizacije v obdobju od leta 2008 do leta 2011 namenila le 0,7 % BDP. V tem obdobju ni bilo uporabljenih nikakršnih intervencijskih ukrepov za oslABLJENA sredstva, kot je na primer prenos nedonosnih sredstev na slabo banko. Zaradi premajhnega obsega ukrepanja se je obseg nedonosnih posojil v bankah povečal (Banka Slovenije, 2015a).

Jamstvene sheme so imele pomembno vlogo pri preprečevanju zloma finančnega sistema, saj so se izkazale kot ustrezen in učinkovit ukrep pri reševanju likvidnostnih težav bank. Uporaba jamstev je bila v Republiki Sloveniji v prvi polovici leta 2009 zelo pomembna, saj je bilo na podlagi teh ukrepov pomoči dodeljenih skupaj 2.449,50 milijona EUR v obliki garancij, nato pa se je njihova vloga znatno zmanjšala (Ministrstvo za finance, 2012b).

V marcu leta 2011 je država dokapitalizirala NLB v znesku 250 milijonov EUR zaradi nesprejemljive kapitalske ustreznosti banke v danih razmerah finančne krize. NLB je na podlagi izdane začasne odredbe EK za ugotavljanje državne pomoči predložila program prestrukturiranja banke. Prav tako pa so se v letu 2011 začele priprave na ponovno dokapitalizacijo, saj je EBA v decembru objavila zahtevo po povečanju kapitalskega količnika prvovrstnega kapitala (angl. *core Tier 1*) na 9 %. S tem je bil ugotovljen

primanjkljaj kapitala banke v višini 320 milijonov EUR (Nova Ljubljanska banka d.d., 2011).

Na podlagi podatkov s konca leta 2011 bi slovenske banke potrebovale za 540 milijonov EUR dokapitalizacij, da bi na konsolidirani ravni dosegle 9 % kapitalsko ustreznost osnovnega temeljnega kapitala. Da pa bi slovenske banke ujele povprečje držav EU, pa bi potrebovale dokapitalizacijo v višini 1 milijarde EUR (Banka Slovenije, 2012).

Na zahtevo EBA in Banke Slovenije, da mora NLB do 30. junija 2012 doseči količnik najbolj kakovostnega temeljnega kapitala v višini vsaj 9 %, je prišlo v letu 2012 do dokapitalizacije NLB. Dokapitalizacija je potekala v dveh korakih, in sicer (Ministrstvo za finance, 2012a):

- z odkupom obstoječih hibridnih instrumentov in zamenjava v nove delnice. KBC banka kot delni lastnik NLB pa je vložila 61 milijonov EUR dodatnega kapitala. S tem korakom je NLB dosegla količnik najbolj kakovostnega temeljnega kapitala v višini 7 %;
- z izdajo novega hibridnega konvertibilnega instrumenta v znesku 320 milijonov EUR (angl. *Contingent Convertible Bond*), ki je predstavljal začasno rešitev in ki po vsebini pomeni posojilo države. Če pride do sprožilnega dogodka v času trajanja posojila, se posojilo pretvori v kapitalski vložek države v NLB. Sprožilni dogodek je padec najbolj kakovostnega kapitala pod 7 % ali pa da NLB po izteku posojila ne dosega najbolj kakovostnega kapitala v višini 9 %.

Prav tako kot NLB je morala tudi Nova kreditna banka Maribor d.d. (v nadaljevanju NKBM) na zahtevo EBA in Banke Slovenije, da sistemsko pomembne banke na ravni skupine dosegajo najbolj kakovostni kapital v višini 9 %, izvesti aktivnosti za dokapitalizacijo banke, in sicer (Nova KBM d.d., 2012):

- z delnim odkupom hibridnih instrumentov dodatnega kapitala 1 z diskontom,
- s prodajo 51 % lastniškega deleža Zavarovalnice Maribor družbama Pozavarovalnica Sava d.d. in SOD d.d.;
- z izdajo novega hibridnega posojila v višini 100 milijonov EUR.

3.2.2 Reševanje bank v obdobju 2013–2014

Zaradi zaostrovanja evropske dolžniške krize v drugi polovici leta 2011 in krčenja gospodarske aktivnosti v Republiki Sloveniji se je povečala negotovost v finančnem sektorju, predvsem v bančnem sektorju. Bančni sektor je namreč leto 2011 zaključil z visoko izgubo, ki je po nerevidiranih podatkih dosegla 436 milijonov EUR, predvsem zaradi povečanja stroškov oslabitev in rezervacij na 84 % bruto dohodka bank. Na

oslabitve sta vplivala tudi naraščanje nedonosnih terjatev in razvrednotenje premoženja, prejetega v zavarovanje (Banka Slovenije, 2012).

Zaradi zaostrovanja razmer v bančnem sektorju so bili sprejeti naslednji ukrepi za dolgoročno krepitev bančnega sektorja, in sicer (Ministrstvo za finance, 2012c):

- izločitev nedonosnih terjatev iz bančnega portfelja, s čimer se bo zmanjšala izpostavljenost bank do takšnih komitentov in s čimer naj bi se povišale bonitetne ocene bank in omogočil lažji dostop do virov financiranja;
- dokapitalizacije kreditnih institucij, s čimer bi se spodbudilo novo kreditiranje;
- priprava načrtov prestrukturiranja bank z namenom dolgoročnega poslovanja brez državnih pomoči;
- prestrukturiranje dolgov podjetij do bank;
- konsolidacija bančnega sistema z združevanjem, povezovanjem in prevzemi z namenom povečanja učinkovitosti in lažjega dostopa do kapitala.

S tem v povezavi je Ministrstvo za finance za dolgoročno krepitev bančnega sektorja pripravil predlog Zakona o ukrepih Republike Slovenije za krepitev stabilnosti bank (Ur.l. RS, št. 105/12, 63/13, 104/15, v nadaljevanju ZUKSB), ki predstavljajo dopolnitev sistemu nadzorniških ukrepov, ki jih ima Banka Slovenije. S tem zakonom se je uredila (Vlada Republike Slovenije, 2012):

- Družba za upravljanje terjatev bank (v nadaljevanju DUTB), ki je ustanovljena kot delniška družba z enotirnim sistemom upravljanja s skupščino in sedemčlanskim upravnim odborom. Republika Slovenija odgovarja za obveznosti DUTB. 31. decembra 2017 DUTB preneha obstajati in ga bo nasledila Slovenska odškodninska družba;
- Sklad za stabilnost bank (v nadaljevanju SSB), ki se bo financiral s povračili udeleženih bank, proračunskimi viri, prihodki iz naložb SSB, poplačili iz stečajne mase dolžnikov in izdajami obveznic s poroštvom države;
- ukrepe za stabilnost bank v Republiki Sloveniji. Namen ukrepov je ohranitev stabilnosti finančnega sistema kot celote.

DUTB in SSB sta bila ustanovljena z namenom minimiziranja stroškov ukrepov po ZUKSB, povrnitve sredstev davkoplačevalcev, za pospeševanje kreditiranja nefinančnega sektorja, privatizacije bank in za iskanje odgovornih za nastanek nedonosnih terjatev v bančnem sektorju (Vlada Republike Slovenije, 2012). Državni zbor je konec leta 2012 sprejel ZUKSB in s tem določil možne ukrepe, ki jih Vlada Republike Slovenije lahko sprejme za krepitev bank (Banka Slovenije, 2013b).

V letu 2013 je bil izveden celovit pregled osmih slovenskih bank, na podlagi katerega je bilo razvidno, da so bile znatne razlike v zahtevanih dokapitalizacijah domačih in tujih

bank. Primanjkljaj kapitala tujih bank je znašal 78 % predhodno poročanega kapitala, medtem ko je ta primanjkljaj pri domačih bankah znašal 244 % prehodno poročanega kapitala. Domačim bankam lastniki niso pravočasno zagotovili potrebnega dodatnega kapitala, medtem ko so imele tuje banke boljše pogoje dostopa do virov sredstev, kapitala in možnost prenosa tveganja preko svojih mater (Banka Slovenije, 2015a).

3.2.2.1 Stresni testi v letu 2013 in 2014

Leta 2013 je Svet EU Sloveniji izdal priporočilo, kako naj v obdobju od leta 2013 do leta 2014 ukrepa za stabilizacijo finančnega sistema, in sicer (Banka Slovenije, 2015a):

- pregled kakovosti aktive v celotnem sistemu s pomočjo neodvisnih zunanjih svetovalcev,
- ukrepi morajo biti zaključeni v letu 2013 in zagotovljen mora biti hitrejši napredek NLB in NKBM, ki sta že bili v postopku državne pomoči,
- v primeru pomanjkanja kapitala, ki izvira iz prenosa aktive ali pa iz pregleda kakovosti aktive, mora Slovenija zagotoviti dodaten kapital.

Prav tako je ECB Sloveniji naložila zahtevo po izvedbi pregleda kakovosti aktive in stresnih testov po pristopu od spodaj navzgor (angl. *bottom up*) s strani neodvisnih izvajalcev. Takšen pristop stresnih testov vedno vključuje dva makroekonomska scenarija, in sicer osnovni in neugodni scenarij v večletnem časovnem horizontu. Za izvedbo stresnih testov po pristopu od spodaj navzgor je bila s strani Banke Slovenije izbrana družba Oliver Wyman. Za izvedbo pregleda kakovosti aktive pa sta bili s strani Banke Slovenije izbrani družbi Deloitte in Ernst&Young. ECB in EBA sta določili metodologijo izvedbe stresnih testov. Namen stresnih testov je bil pridobiti oceno kapitalskega primanjkljaja posameznih bank, ki so bile vključene v teste, v razmerah osnovnega in neugodnega scenarija za obdobje v letih od 2013 do 2015 (Banka Slovenije, 2015a).

Kajti izvedba stresnih testov in pregleda kakovosti aktive slovenskih bank sta bila s strani EK zahtevana pogoja za prenos nedonosnih terjatev bank na DUTB in za odobritev državne pomoči. EK namreč lahko po novih pravilih o državnih pomočeh, ki so začeli veljati od 1. avgusta 2013, odobri ukrepe dokapitalizacije in ukrepe za nedonosna sredstva šele, ko država dokaže, da je v največji meri uporabila vse ukrepe, ki so potrebni za omejitev državne pomoči na najmanjši potrební znesek (Ministrstvo za finance, 2012c).

V stresni test in pregled kakovosti aktive je bilo vključenih deset bank, ki so skupaj predstavljale približno 70 % slovenskega bančnega sistema. To so NLB, NKBM, Abanka, Gorenjska banka, Banka Celje, Unicredit Banka Slovenije, Hypo Alpe Adria Bank, Raiffeisen bank, Probanka in Factor banka. Probanka in Factor banka sta bili septembra 2013 izločeni iz stresnih testov in pregleda kakovosti aktive zaradi postopka nadzorovanega prenehanja poslovanja (Banka Slovenije, 2013b).

12. decembra 2013 sta Vlada Republike Slovenije in Banka Slovenije predstavila rezultate testov, ki so pokazali potencialno gibanje primanjkljaja kapitala slovenskega bančnega sistema, in sicer je glede na predvideni scenarij (osnovni ali pa ugodni) in izpolnjevanje količnika prvovrstnega kapitala (9 % ali 6 %) primanjkljaj po osnovnem scenariju znašal 4.046 milijona EUR in 4.779 milijona EUR po neugodnem scenariju (Banka Slovenije, 2015a). Glede na rezultate stresnih testov in pregleda kakovosti aktive so bile banke razdeljene v štiri skupine, in sicer (Banka Slovenije, 2013b):

- v prvo skupino so bile razvrščene banke NLB, NKBM in Abanka, ki so imele pri Banki Slovenije že podano zahtevo po dokapitalizaciji in so bile v postopku odobravanja državne pomoči;
- v drugo skupino so bile razvrščene banke Banka Celje, Unicredit banka Slovenija, Gorenjska banka, Hypo Alpe-Adria-Bank in Raiffeisen Banka, pri katerih je potencialno obstajala možnost za kapitalski primanjkljaj do konca leta 2015;
- v tretjo skupino so bile razvrščene banke Slovenska izvozna in razvojna banka, Banka Koper, SKB, Banka Sparkasse, Sberbank, Deželna banka, Delavska hranilnica, Hranilnica Vipava in Hranilnica Lon, in sicer so to banke, ki niso sodelovale v stresnih testih in pregledu kakovosti aktive, in
- v četrto skupino sta bili razvrščeni banki Factor banka in Probanka, ki sta bili v postopku nadzorovanega prenehanja poslovanja.

Vrsta znanih slovenskih ekonomistov je bila kritičnih do uporabljenih predpostavk za osnovni in neugodni scenarij in so pozivali k razkritju uporabljenih predpostavk v stresnih testih. Damijan (2013) je v svojem pozivu k razkritju metodologije in uporabljenih predpostavk stresnih testov slovenskih bank zapisal, da rezultati stresnih testov niso odvisni le od kakovosti terjatev poslovnih bank, ampak tudi od uporabljene metodologije in uporabljenih predpostavk, predvsem predpostavk neugodnega makroekonomskega scenarija, ki mu je potencialno podvržen nacionalni bančni sistem, saj neustrezno ovrednotene vrednosti predpostavk odločilno vplivajo na rezultat stresnih testov in s tem posredno tudi na določitev potreb po dokapitalizaciji bank (Damijan, 2013).

Predpostavke in metodologija stresnih testov so bile s strani Banke Slovenije razkrite šele po izvedeni dokapitalizaciji bank. V tabeli iz Priloge 8 so prikazane uporabljene predpostavke v stresnih testih v letu 2013. Iz uporabljenih predpostavk iz Priloge 8 je razvidno, da so bile za izvedbo stresnih testov uporabljene predpostavke, ki so se nanašale na EK napoved makroekonomskih gibanj in so bile popravljene navzdol na podlagi makroekonomskih podatkov za prvo četrtletje leta 2013 ter s strani ECB določene predpostavke. Za osnovni scenarij je predpostavke določila EK, za neugodni scenarij so bile uporabljene predpostavke, ki jih je določil ECB. Pri izvedbi stresnih testov se je gledala triletna potencialna gospodarska recesija, in sicer v obdobju 2013–2015 (Banka Slovenije, 2013b).

Nekatere uporabljene predpostavke osnovnega scenarija, kot so stopnja rasti BDP, stopnja rasti zasebne potrošnje, bruto investicije, zaposlenost in brezposelnost, so bile bolj konservativno določene, kot so bile v tabeli iz Priloge 9 prikazane pomladanske napovedi Urada RS za makroekonomske analize in razvoj (v nadaljevanju UMAR) za leta 2013, 2014 in 2015 za izbrane kazalce za Slovenijo (UMAR, 2013).

Masten (2015), ki je bil eden tistih, ki je tudi pozival k razkritju metodologije in predpostavk, uporabljenih v stresnih testih, je bil po razkritju le-teh s strani Banke Slovenije mnenja, da so bile predpostavke stresnih testov omiljene glede na informacije iz avgusta 2013, a še vedno stroge. Prav tako pa je tudi mnenja, da če hočemo razumeti rezultate stresnih testov, moramo razumeti metodologijo. Po njegovem mnenju je ob razumevanju uporabljene metodologije razvidno, da je bilo glavno gibalno rezultata stresnih testov dinamika nedonosnih posojil (Masten, 2015).

Damijan (2015) pa je mnenja, da so se s strani Banke Slovenije najete revizijske hiše pri pregledu kakovosti aktive tako dolgo poigravale s parametri vrednosti posameznih vrst sredstev, da je bil končni znesek za posamezno banko natančno takšen, kot je bil potreben. Slednje ocene vrednosti aktive pa so nato sodelovale v stresnih testih, ki so po neugodnem scenariju privedle do ravno pravšnjega pomanjkanja kapitala v bankah, ki je omogočal izbris vseh lastnikov delnic in podrejenih obveznic (Damijan, 2015).

Namen izvedenih stresnih testov v letu 2014 pa je bil spodbuditi preglednost, odpraviti pomanjkljivosti in preko kapitalske krepitve graditi zaupanje v evropski bančni sistem. V te stresne teste so bile vključene sistemsko pomembne banke, ki jih je bilo 123. V Sloveniji so bile na podlagi kriterija treh največjih bank države članice, merjeno s stanjem bilančne vsote na dan 30. septembra 2013, v stresne teste vključene NLB, NKBM in SID banka (Banka Slovenije, 2015a).

V stresnih testih leta 2014 sta bila uporabljena osnovni in neugodni scenarij za obdobje treh let, in sicer 2014–2016. Makroekonomski scenariji za stresne teste so temeljili na jesenskih napovedih ESRB in ECB in so bili konservativni. Pri stresnih testih leta 2014 je bila za vse države članice evroobmočja uporabljena enotna metodologija. Nobena od slovenskih bank konec leta 2016 po osnovnem scenariju, pri katerem so banke morale dosegati količnik navadnega lastniškega kapitala vsaj v višini 8 %, ne bi izkazovala kapitalskega primanjkljaja. NLB in NKBM pa bi po neugodnem scenariju, po katerem morajo banke dosegati vsaj količnik navadnega lastniškega kapitala v višini 5,5 %, konec leta 2016 izkazovali primanjkljaj kapitala v skupni višini 65 milijonov EUR (Banka Slovenije, 2015a).

3.2.2.2 Državna pomoč

EK je na podlagi priporočil Evropskega sveta iz junija 2013 zahtevala, da se izvede neodvisni pregled kakovosti sredstev in stresni testi za reprezentativni del bančnega sistema. Omenjene zahteve EK so bile pogoj za prenos terjatev na DUTB in odobritev državne pomoči. V reprezentativni vzorec je bilo vključenih 10 bank, ki so predstavljale približno 70 % slovenskega bančnega sistema (Banka Slovenije, 2013b).

Po predstavitvi rezultatov stresnih testov leta 2013 sta Vlada RS in Banka Slovenije sporočili, da bo za dokapitalizacijo NLB, NKBM in Abanke potrebnih 3,012 milijarde EUR sredstev, ki bodo zagotovljena z dvema tretjinama v denarju in z eno tretjino v tržnih državnih vrednostnih papirjih (Banka Slovenije, 2015a). Ti državni vrednostni papirji so bili predvideni z izdajo obveznic DUTB s poroštvom države za odkup nedonosnih sredstev bank. V okviru ZUKSB so predvidena poroštva v višini do 4 milijarde EUR. Izdane obveznice DUTB predstavljajo enkratno povečanje javnofinančnega dolga (Vlada Republike Slovenije, 2013).

EK je v smeri zaščite celovitosti enotnega trga uvedla strožjo ureditev državne pomoči. Državna pomoč se bo dodeljevala pod pogojem ustrezne porazdelitve bremena med tistimi, ki so vložili v banko. Tako Komisija zahteva pri oceni pomoči vsaj minimalno stopnjo porazdelitve bremena glede na znesek pomoči, ki ga prejmejo zadevne banke, predvsem s pokrivanjem izgub z razpoložljivim kapitalom in zagotavljanjem ustreznega nadomestila za posredovanje države (Evropska komisija, 2013). Del bremena reševanja bank se je iz državne finančne pomoči (angl. *bail-out* ukrepi) prenesel na delničarje bank, podrejenih upnikov in v skrajnem primeru tudi na nekatere nepodrejene upnike (angl. *bail-in* ukrepi). Uporaba teh ukrepov je prvi pogoj za uporabo katerih koli ukrepov državne pomoči, predvsem za ukrepe za oslABLJENA sredstva, kot je na primer mehanizem slabe banke, in dokapitalizacije (Koritnik & Merc, 2013).

Za pridobitev dovoljenja s strani EK za izvedbo državne pomoči z dokapitalizacijo in prenosom premoženja na DUTB je morala Slovenija zagotoviti pravni okvir, ki je omogočal izpolnitev navedenih pogojev. Tako je bil 11. novembra 2013 sprejet dopolnjen ZBan-1, ki določa izredne ukrepe prenehanja oziroma konverzijo kvalificiranih obveznosti banke (Banka Slovenije, 2015a). Ti novi ukrepi za reševanje bank temeljijo na hierarhiji sredstev gospodarske družbe iz insolventnih postopkov. Iz stečajne mase se najprej poplačajo vse nepodrejene (angl. *senior*) obveznosti in šele ko so le-te v celotni povrnjene, se poplačajo podrejene obveznosti in nazadnje delničarji (Koritnik & Merc, 2013).

Na podlagi razdelitve bank v pet skupin, ki je bil predstavljen v podpoglavju 3.2.2.1, so pričeli izvajati tudi ukrepi za sanacijo bank, in sicer (Banka Slovenije, 2013b):

- banke, razvrščene v prvo skupino, so imele po večini že pripravljene načrte za prestrukturiranje. Za to skupino so bili ukrepi dokapitalizacije in prenehanje vseh obveznosti do delničarjev in imetnikov hibridnih ter podrejenih kapitalskih instrumentov izvedeni takoj po odobritvi državne pomoči s strani EK, vzporedno s tem pa so banke do konca leta prenesle večino nedonosnih terjatev na DUTB;
- banke, razvrščene v drugo skupino, so morale do konca januarja 2014 pripraviti načrt kapitalne krepitve za dolgoročno vzdržnost poslovanja in pripraviti ukrepe za pokrivanje kapitalskega primanjkljaja. Če pri slednjih banke do 30. junija 2014 ne bi bile uspešne, bi lahko v skladu s pravili EK zaprosile za državno pomoč;
- za banke, razvrščene v tretjo skupino, je Banka Slovenije v okviru izvajanja rednega nadzora ocenila kapitalsko tveganje bank po enakem pristopu, kot so bile ocenjene banke, ki so bile vključene v stresne teste in pregled kakovosti aktive;
- za banki, razvrščeni v četrto skupino, je kapital za nadzorovano prenehanje poslovanja zagotovila država. Po prenehanju vseh obveznosti obeh bank do delničarjev in imetnikov hibridnih ter podrejenih kapitalskih instrumentov bo izvedena tudi dokapitalizacija.

3.2.2.3 Izredni ukrepi

V slovenskih bankah so se pri izvedbi ukrepov dokapitalizacije bank z državno pomočjo uporabljala nova pravila o državnih pomočeh, ki so veljavna od 1. avgusta 2013. Takratna nova pravila o državnih pomočeh, ki so bila sprejeta na podlagi 107. člena Pogodbe o delovanju EU, so vključevala tudi določbo o porazdelitvi bremena med delničarji in podrejenimi upniki. V pravilih je določeno, da se po začetnem pokritju izgub z lastniškim kapitalom izgube pokrivajo s prispevki imetnikov hibridnih instrumentov in podrejenih dolžniških instrumentov, ki so lahko zagotovljeni v obliki pretvorbe v navaden lastniški temeljni kapital ali v obliki odpisa instrumentov. Ko država članica dokaže, da so se v največji možni meri uporabili vsi ukrepi za omejitev pomoči na najmanjši potrební znesek, EK odobri ukrepe za dokapitalizacijo oziroma ukrepe za oslajljena sredstva (Ministrstvo za finance, 2013). Republika Slovenija je za vzpostavitev pravnega okvira za delitev bremen novembra 2013 sprejela novelo ZBan-1, ki ureja delitev bremen med delničarje in podrejene upnike banke. Po ZBan-1 so bili iz delitve bremena izvzeti imetniki depozitov in nepodrejenega dolga (Ministrstvo za finance, 2013).

S tem je EK za banke, ki so prejemnice državne pomoči, že v letu 2013 uporabila ukrepe odpisa dolga za vse podrejene instrumente, ki jih je predlog direktive za sanacijo in reševanje bank predvidel šele leta 2018 in s tem posegla v pridobljene pravice imetnikov instrumentov podrejenega dolga (Koritnik & Merc, 2013). 18. decembra 2013 je bila s strani države izvedena dokapitalizacija petih bank na podlagi odločbe EK o državnih pomočeh (Banka Slovenije, 2015a). Podrobnosti iz odločb EK o državni pomoči so predstavljene v Tabeli 8. Iz Tabele 8 je razvidno, da je Republika Slovenija dne 18.

decembra 2013 v pet slovenskih bank vložila v skupnem znesku 3.214 milijonov EUR, z izrednimi ukrepi pa so bile izbrisane obveznosti bank v skupnem nominalnem znesku brez obresti 489.521.000 EUR.

Tabela 8: Podrobnosti iz odločb Evropske komisije o državni pomoči

Banke	Obveznosti banke, ki so prenehale na podlagi odločbe o izrednih ukrepih	Novi vložki	Osnovni kapital po novih vložkih
NLB d.d.	- Osnovni kapital v višini 184.079.267,12 EUR - Hibridne obveznice z oznako NOVALJ FLOAT 49 - Podrejene obveznice z oznako NLB 26 - Hibridno posojilo Merrill Lynch - Podrejeno posojilo KBC - Skupna nominalna vrednost podrejenih instrumentov je znašala 250.019.000,00 EUR.	Republika Slovenija je vplačala 20.000.000 novo izdanih delnic skupnem emisijskem znesku 1.551.000.000,00 EUR, in sicer EUR 1.141.000.000,00 EUR v denarju in 410.000.000,00 EUR v obveznicah Republike Slovenije.	Kapital 200.000.000,00 EUR je razdeljen na 20.000.000 delnic.
NKBM d.d.	- Osnovni kapital v višini 143.225.272,00 EUR - Obveznice z oznako KBM9 z nominalno vrednostjo 55.838.000,00 EUR	Republika Slovenija je vplačala kapital v skupni višini 870.000.000,00 in sicer 620.000.000,00 EUR v denarju in 250.000.000,00 EUR v obveznicah Republike Slovenije	150.000.000,00 EUR razdeljen na 10.000.000 delnic
Abanka Vipa d.d.	- Osnovni kapital v višini 7.200.000,00 EUR - Podrejeni kredit VTB Bank Europe z nominalno vrednostjo 120.000.000,00 EUR	Republika Slovenija je vplačala 15.000.000 novo izdanih delnic v skupnem emisijskem znesku 348.000.000,00 EUR in sicer v celoti v denarju	150.000.000,00 EUR, razdeljen na 15.000.000 delnic
Probanka d.d.	- Osnovni kapital v višini 17.925.208,66 EUR - Obveznice z oznako PRB9 z nominalno vrednostjo EUR 40.937.000,00	Republika Slovenija je vplačala kapital v skupni višini 176.000.000,00 EUR, in sicer 160.000.000,00 EUR v denarju in 16.000.000,00 EUR v obveznicah	5.500.000,00 EUR, razdeljen na 550.000 delnic
Factor banka d.d.	- Osnovni kapital v višini 12.246.536,46 EUR - Obveznice z oznakami FB16, FB22, FB09, FB24, FB25 - Skupna nominalna vrednost instrumentov je znašala 22.727.000,00 EUR	Republika Slovenija je vplačala kapital v skupni višini EUR 269.000.000,00 in sicer 160.000.000,00 EUR v denarju in 109.000.000,00 EUR v obveznicah	8.406.250,00 EUR, razdeljen na 840.625 delnic

Vir: Povzeto po Banka Slovenije, Povzetek odločbe o izrednih ukrepih izrečenih 18.12.2013 Novi Ljubljanski banki d.d., 2013f; Banka Slovenije, Povzetek odločbe o izrednih ukrepih izrečenih 18.12.2013 Novi Kreditni banki Maribor d.d., 2013e; Banka Slovenije, Povzetek odločbe o izrednih ukrepih izrečenih 18.12.2013 Abanki Vipa d.d., 2013c; Banka Slovenije, Povzetek odločbe o izrednih ukrepih izrečenih 18.12.2013 Probanki d.d., 2013g; Banka Slovenije, Povzetek odločbe o izrednih ukrepih izrečenih 18.12.2013 Factor banki d.d., 2013d; Nova KBM d.d., Letno poročilo za Skupino Nove KBM in letno poročilo za Novo KBM d.d. za leto 2013, 2013; Probanka d.d., Letno poročilo 2013, 2013; Factor banka d.d., Letno poročilo Factor banke d.d., Ljubljana za poslovno leto 2013, 2013.

V Probanki in Factor banki so se izredni ukrepi začeli že 6. septembra 2013 s postavitvijo izredne uprave v bankah zaradi ugotovljene nelikvidnosti obeh bank (Banka Slovenije, 2015a). Obe banki sta s tem dnem pričeli z nadzorovanim prenehanjem poslovanja. Republika Slovenija je Banki Slovenije izdala poročstvo v višini 490 milijonov EUR za Probanko ter 540 milijonov EUR za Factor banko za nemoteno zagotavljanje likvidnosti in izpolnjevanje obveznosti obeh bank do navadnih upnikov (Banka Slovenije, 2013h).

Oktobra 2014 je Republika Slovenije s soglasjem Evropske komisije dodatno dokapitalizirala Abanko Vipava d.d. v višini 243 milijonov EUR v obliki vrednostnih papirjev (Abanka Vipava d.d., 2014).

16. decembra 2014 je bila s strani države dokapitalizirana tudi Banka Celje d.d. Podrobnosti iz odločbe EK o državni pomoči so predstavljene v Tabeli 9. Kot je razvidno iz Tabele 9, je Republika Slovenija dne 16. decembra 2014 v Banko Celje vložila 190 milijonov EUR, z izrednimi ukrepi pa so bile izbrisane obveznosti banke v skupnem nominalnem znesku vključno z obrestmi podrejenih obveznosti od 30. septembra 2014 pa do datuma izbrisa v skupnem znesku 92.020.000 EUR. Banka Celje d.d., je z dokapitalizacijo s strani države postala šesta državna banka.

Obe dokapitalizaciji v letu 2014 sta bili tako kot dokapitalizacije v letu 2013 izvedeni z ukrepi z namenom stabilizacije bančnega sistema (Banka Slovenije, 2015b).

Tabela 9: Podrobnosti iz odločb Evropske komisije o državni pomoči Banki Celje d.d.

Banka	Obveznosti banke, ki so prenehale na podlagi odločbe o izrednih ukrepih	Novi vložek	Osnovni kapital po novem vložku
Banka Celje d.d.	<ul style="list-style-type: none"> - Osnovni kapital v višini 16.979.769,65 EUR - Podrejene obveznice z oznakami BCE11, BCE10, BCE12, BCE16 - Podrejeno posojilo s posojilodajalcem Florjanom Zorinom - Podrejeno posojilo s posojilodajalcem ZO - FING - Podrejeno posojilo s posojilodajalcem Perspektiva FT d.o.o. - Skupna nominalna vrednost instrumentov je znašala 92.020.000 EUR 	<ul style="list-style-type: none"> Republika Slovenija je vplačala kapital v skupni višini 190.000.000 EUR, in sicer 95.000.000 EUR v denarju in 95.000.000 EUR v obveznicah 	50.000.000,00 EUR, razdeljen na 5.000.000 delnic

Vir: Povzeto po Banka Slovenije, Povzetek odločbe o izrednih ukrepih izrečenih 16.12.2014 Banki Celje d.d., 2014c.

V obdobju 2013–2014 so bili tako v Republiki Sloveniji z izrednimi ukrepi razlaščeni imetniki delnic, podrejenega dolga in hibridnih instrumentov v skupnem znesku 581.541.000 EUR. Med imetniki podrejenih instrumentov je bilo tudi veliko malih

vlagatelj, ki so bili z izrednimi ukrepi popolnoma razlašeni. Januarja 2014 so mali vlagatelji vložili skupinsko tožbo zoper tri banke. Sodišču so predlagali, da ugotovi ničnost vpisa zmanjšanja in hkratnega povečanja osnovnega kapitala bank, s katerim so bili razlašeni vsi imetniki podrejenih obveznic in delnic teh bank. Rzsodbe sodišča do julija 2016 še ni bilo.

Banke so se s sanacijskimi ukrepi kapitalsko okrepile, s tem pa so se tudi stabilizirale razmere v bančnem sektorju. Slednje pa je imelo vpliv na znižanje zahtevanih donosov za državne obveznice Republike Slovenije, na stabilizacijo bonitetnih ocen države in na povrnitev zaupanja v bančni sistem, kar se je odrazilo v prirastu vlog gospodinjstev (Banka Slovenije, 2015b).

3.2.2.4 Prenos nedonosnih terjatev na Družbo za upravljanje terjatev bank

Stresni testi in ocena kakovosti aktive slovenskih bank sta pokazala, da je pričakovana izguba, ki izvira pretežno iz kreditnega tveganja in absorpcijske sposobnosti bank, za pokrivanje teh izgub velika. To pomeni, da so bile slovenske banke leta 2013 nakopičene z nedonosnimi terjatvami. Po podatkih Banke Slovenije (2015a) so slovenske banke leta 2013 izkazovale 5.346 milijonov EUR slabitev oziroma rezervacij. Ravno z vidika slabitev oziroma rezervacij, izgub in kapitalске neustreznosti bank pa upravljanje nedonosnih terjatev za banke predstavlja veliko težavo. Za stabilizacijo bančnega sektorja je zato velikega pomena, da se nedonosne naložbe ločijo od donosnih naložb. Rešitev za omenjeno problematiko pa v določeni meri predstavlja koncept uvedbe slabe banke (Poljšak & Razboršek, 2011).

Koncept slabe banke ni nekaj novega, saj je bil ukrep že v preteklosti uporabljen in še danes predstavlja rešitev za banke v obdobju finančne krize. Na primer v obdobju 1992–1993 sta bili na Švedskem kot ukrep za reševanje finančne krize ustanovljeni dve korporaciji za upravljanje nedonosnih naložb bank, in sicer Securum in Retriiva. Švedske banke, ki so sodelovale v programu, so bile prisiljene k razkritju pričakovanih izgub iz posojil, prav tako pa so morale nepremičninam in ostalim sredstvom pripisati realne vrednosti (Ministrstvo za finance, 2013). Leta 2003 pa je nemška banka HypoVereinsbank izvedla notranje prestrukturiranje na način, da je na ločeno družbo Hypo Real Estate prenesla svojo celotno nepremičninsko dejavnost (Koritnik & Merc, 2012).

Čeprav se ideja o slabi banki zdi preprosta, pa je le-ta v praksi veliko bolj zapletena, saj obstaja več vrst modelov oziroma struktur slabih bank, kot na primer:

- notranja slaba banka (angl. *Internal restructuring unit*), pri kateri gre za notranje prestrukturiranje banke, in sicer se nedonosna sredstva banke prenesejo na specializirano področje znotraj banke, kjer se nato ta sredstva postopoma odpišejo ali odprodajo (Koritnik & Merc, 2012);

- model ločitve dobre in slabe banke z lastniško povezavo (konsolidacija), pri katerem banka nedonosne terjatve in del kapitala prenese na svojo odvisno družbo (angl. *Special Purpose Vehicle*, v nadaljevanju SPV). Pri tem so nedonosne naložbe bilančno ločene od donosnih naložb. Ta model je leta 2008 uporabila švicarska banka UBS, in sicer je na SPV prenesla slabe naložbe v višini 60 milijard USD, švicarska centralna banka pa je dokapitalizirala banko ter zagotovila kredit SPV (Poljšak & Razboršek, 2011);
- model agregatne slabe banke, pri katerem država ustanovi družbo, ki od večjega števila bank odkupi nedonosne terjatve. Banke v zameno dobijo vrednostne papirje. Švedska se je poslužila tega modela v letih 1992–1993 (Poljšak & Razboršek, 2011);
- model več agregatnih slabih bank pa predstavlja izpeljanko med modelom ločitve dobre in slabe banke z lastniško povezavo in modelom agregatne slabe banke. Ustanovljenih je več SPV-jev s strani bank in na katere se prenesejo nedonosne naložbe, ki so med seboj združljive. Takšen model omogoča lažje upravljanje in prestrukturiranje (Poljšak & Razboršek, 2011);
- garancijska shema je model, pri katerem banka ohrani svoje nedonosne naložbe v svojih bilancah, vendar za morebitne prihodnje izgube jamči država kot garantor. Model je primeren za banke, ki imajo omejen obseg nedonosnih naložb v času oteženega dostopa do virov financiranja bank. Ta model sta v preteklosti uporabili Citigroup in Bank of America (Poljšak & Razboršek, 2011).

V Sloveniji je bila marca leta 2013 na podlagi ZUKSB, ki je v veljavi od konca leta 2012, ustanovljena DUTB. Republika Slovenija je kot ustanovitelj DUTB vplačala osnovni kapital v znesku 25.000 EUR. Nato pa je Republika Slovenija v letu 2013 še dvakrat dokapitalizirala DUTB, in sicer na podlagi sprejetega sklepa o povečanju kapitala DUTB 19. marca 2013 v nominalnem znesku 3.600.000 EUR z vplačilom delnic po emisijski vrednosti dva EUR za delnico ter nato še 12. decembra 2013 v znesku 200 milijonov EUR s stvarnim vložkom v obliki dveh obveznic RS38 in RS68 ter z denarnim vložkom (Ministrstvo za finance, 2013). Osnovni kapital DUTB je na dan 31. decembra 2013 znašal 203,6 milijona EUR (DUTB, 2014).

Glede na zgoraj opisane različne modele oziroma strukture slabih bank pa DUTB po svoji strukturi najbolj ustreza modelu agregatne slabe banke. Prednosti DUTB kot ukrepa za krepitev stabilnosti bank so (Računsko sodišče, 2015):

- ločitev nedonosnih sredstev iz bilanc stanja bank,
- poroštvo države,
- banke prejmejo obveznice DUTB s poroštvom države,
- zmanjša se tvegana aktiva bank,
- več strateških opcij za posamezne banke,
- očiščene banke v primeru prodaje le-teh,

- centralizacija nedonosnih sredstev iz več bank na enem mestu.

Slabosti DUTB kot ukrepa za krepitev stabilnosti bank so (Računsko sodišče, 2015):

- po prenosu nedonosnih sredstev na DUTB bodo v bankah prepoznane takojšnje izgube in bo potrebna takojšnja dokapitalizacija,
- potencialne izgube DUTB nosijo davkopllačevalci,
- vprašljivo znanje DUTB za upravljanje terjatev,
- težje prestrukturiranje dolžnikov in večje število stečajnih postopkov,
- stroški poslovanja DUTB.

DUTB ima poslanstvo, da (DUTB, 2014):

- z izvajanjem ZUKSB stabilizira slovenski finančni sektor na način, da od sistemsko pomembnih bank odplačno prevzame nedonosna sredstva;
- spodbuja zaupanje v finančni sistem;
- deluje skladno z najvišjimi mednarodnimi standardi korporativnega upravljanja;
- dosega najvišjo možno unovčljivo vrednost odkupljenih sredstev;
- povrne proračunska sredstva;
- spodbuja trajnostno prestrukturiranje gospodarstva v Sloveniji.

Delovanje DUTB temelji na ideji prestrukturiranja prenesenih sredstev in njihovi odprodaji. Faze delovanja DUTB so upravljanje posojil, upravljanje premoženja in odprodaja (DUTB, b.l.).

Leta 2013 je bil izveden prvi prenos nedonosnih terjatev na DUTB, in sicer iz NLB in NKBM. Leta 2014 pa sta svoja nedonosna sredstva na DUTB prenesli tudi Abanka in Banka Celje. V obeh letih skupaj so bile na DUTB iz bilanc bank prenesene terjatve v skupnem bruto znesku 4,9 milijarde EUR, za katere so banke prejele obveznice v skupni višini 1,6 milijarde EUR (Banka Slovenije, 2015b).

Prenesene terjatve na DUTB so bile večinoma iz sektorja podjetij in drugih finančnih organizacij, polovica podjetij je bila že v stečajnem postopku. Konec leta 2014 je bilo 61 % nedonosnih terjatev podjetij prenesenih na DUTB, preostalih 39 % pa jih je ostalo v bančnem sistemu. 77 % nedonosnih terjatev, ki so bile prenesene na DUTB, predstavljajo druge finančne organizacije. Decembra 2014 so nedonosne terjatve v bankah in prenesene na DUTB skupaj predstavljale 25 % v razmerju do BDP. Podjetja v stečaju po zadnjem prenosu na DUTB predstavljajo 78,8 % preostalih nedonosnih terjatev bank do gradbeništva (Banka Slovenije, 2015b).

V Tabeli 10 so prikazani podrobni podatki o prenosu sredstev na DUTB v obdobju 2013–2014. Izvedba prenosov v skladu z ZUKSB je v skupnem znesku vseh bank, ki so svoja nedonosna sredstva prenesla na DUTB, v obdobju 2013–2014 znašala 1.543,1 EUR milijona. Poudariti je treba, da se s prenosom nedonosnih terjatev na DUTB obseg le-teh v gospodarstvu ni zmanjšal. Zmanjšal se je le njihov obseg v bančnem sektorju.

Tabela 10: Podatki o prenosu nedonosnih terjatev na DUTB

	2013			2014			
	NLB	NKBM	NKBM	Abanka	Banka Celje	Probanka	Factor banka
Št. družb, katerih terjatve so bile prenesene na DUTB	283	238	-	229	93	30	18
Bruto izpostavljenost odplačno prenesenih terjatev (v mio EUR)	2.278	1.023	-	1.140,0	391,0	119,0	54,0
Prenosi po ZUKSB (v mio EUR)	607	375	11,6	423,8	125,7	-	-
Povprečna prenosna cena (v % bruto izpostavljenosti)	26,8	36,7	-	37,0	32,0	23,0	20,0
Oznaka izdane obveznice	DUT01, DUT02		-	DUT03	DUT04	-	-
Nominalna vrednost izdane obveznice (v mio EUR)	505,8; 505,8		-	424,6	127,0	-	-
Prenosi po tržnih pogojih (v mio EUR)	-	-	-	-	-	27,8	10,8

Vir: Povzeto po DUTB, Letno poročilo 2013, 2014; DUTB, Letno poročilo 2014, 2015.

3.2.3 Prestrukturiranje bank

Banke, ki so bile na podlagi stresnih testov v letu 2013 razvrščene v prvo skupino, so imele že ob oddaji zaprosila za državno pomoč za dokapitalizacijo bank izdelane plane prestrukturiranja. V času krize na agregatni ravni ni bilo mogoče zaslediti večjega obsega konsolidacije, le-ta pa je bolj prisotna v sistemskih bankah. Med prestrukturiranje bank sodijo aktivnosti sanacije slabega portfelja, razdolževanje, povrnitev stabilnosti, zaupanja in donosnosti. V času krize je tudi izrednega pomena hitra in učinkovita konsolidacija. Prenos nedonosnih sredstev na DUTB sodi med ključne ukrepe konsolidacije. Privatizacija največjih slovenskih bank pa je naslednji korak, ki sledi po končani konsolidaciji (Arhar & Tomec, 2013). Prestrukturiranje bančnega sistema je dolgotrajen proces.

Lastništvo Republike Slovenije v bankah se je po izvedenih dokapitalizacijah slovenskih bank z državno pomočjo v obdobju 2013–2014 še povečalo, saj je država postala 100 % lastnica bank NLB, NKBM, Abanke in Banke Celje.

Aprila 2014 je nastal Slovenski državni holding (v nadaljevanju SDH) na podlagi Zakona o Slovenskem državnem holdingu in s prevzemom pristojnosti in obveznosti s strani Slovenske odškodninske družbe. Namen SDH je upravljanje državnih naložb Republike Slovenije (SDH, b.l.).

V okviru izvedbe ukrepov za krepitev stabilnosti bank je v zavezah Republike Slovenije določen proces konsolidacije bančnega sistema. Banke, ki so bile deležne ukrepov za krepitev stabilnosti bank, so dolžne občutno znižati bilančne vsote. SDH in Ministrstvo za finance spremljata izvedbo zavez. Vlada Republike Slovenije je marca 2014 podprla konsolidacijo bančnega sistema. Dejavniki, ki imajo vpliv na konsolidacijo bančnega sistema, so: dezinvestiranje, poslovne odločitve bank, integracijski procesi in lastniške povezave (Ministrstvo za finance, 2015a).

Republika Slovenija mora v skladu s pravili državnih pomoči postopno zmanjšati svoj lastniški delež v bankah. Skladno s tem se s prodajo bank, ki jo v imenu Republike Slovenije vodi SDH, skuša pridobiti investitor. Toda vstop investitorja v lastniško strukturo bank mora biti skladen s cilji strategije: učinkovito finančno posredništvo, dolgoročni obstoj in nemoteno poslovanje bank ob zagotavljanju ustreznega donosa. Za prodajo združenih bank, kot sta Abanka in Banka Celje, obstajajo trije načini, in sicer: prodaja deležev različnih bank v paketu, vzpostavitev holdinške strukture ali pa izvedba združitve bank pred prodajo deležev. Izvedljiv je tudi način, da se banka v državni lasti pripoji k banki v večinski tuji lasti. SDH bo s pomočjo finančnega svetovalca iskal ustreznega dolgoročnega partnerja na trgu kapitala. V okviru politike upravljanja družb bo SDH s ciljem povečevanja tržne kapitalizacije bank in s tem vrednosti kapitalskega deleža države podpiral uvrstitev delnic bank na Ljubljansko borzo vrednostnih papirjev oziroma mednarodne borze (Ministrstvo za finance, 2015a).

4 PRIMERJAVA IN OCENA UČINKOVITOSTI REŠEVANJA BANČNEGA SEKTORJA SLOVENIJE Z IZBRANIMI EVROPSKIMI DRŽAVAMI

Države članice evroobmočja so se vsaka po svoje lotile reševanja bančnega sektorja, seveda z usmeritvijo EK in centralnih bank. Za samo reševanje bančnega sektorja pa je pomemben tudi izvor težav. Izvori težav bančnega sektorja so različni in jih lahko razvrstimo v naslednje tri različne izvore (Schmieding, 2013):

- v prvo skupino lahko uvrstimo bančne sektorje, katerih izvor je povezan z nepremičninskim balonom in danimi bančnimi krediti, namenjenimi za nakup nepremičnin, ter s tem izpostavljenost bank do nepremičninskega trga. Primer takšnih bančnih sektorjev predstavljata Irska in Španija;
- v drugo skupino lahko uvrstimo bančne sektorje, katerih izvor je povezan z nesposobnostjo izpolnjevanja obveznosti Grčije po svojih izdanih državnih obveznicah, kar je privedlo do izničenja kapitala po skoraj vseh večjih bankah tako v grškem kot tudi ciprskem bančnem sektorju. To je bil tudi dejanski sprožilec potreb bančnega sektorja po dokapitalizaciji bank;

- v tretjo skupino lahko uvrstimo bančne sektorje obrobni oziroma perifernih držav evroobmočja, katerih izvor je povezan s posledicami: po finančnem zlomu Lehman Brothers, pretiranem varčevanju in gospodarskem nezaupanju zaradi zaskrbljenosti o razpadu evroobmočja v obdobju 2011–2012, kar je vodilo do povečanja nedonosnih posojil. Takšen primer je italijanski bančni sektor.

Za primerjavo načina reševanja bančnega sektorja Slovenije z načinom reševanja bančnega sektorja drugih evropskih držav sem si izbrala Španijo in Ciper. Razlog za izbor Španije za primerjavo reševanja bančnega sektorja je v tem, da se je Slovenija pri reševanju bančnega sektorja zgledovala po Španiji, predvsem pri ukrepu ustanovitve družbe za upravljanje terjatev bank. Razlog za izbor Cipra pri primerjavi reševanja bančnega sektorja pa izhaja iz dejstva, da so se v obeh državah, tako v Sloveniji kot tudi na Cipru, v težavah znašle predvsem sistemske pomembne banke.

4.1 Primerjava z načinom reševanja španskega bančnega sektorja

4.1.1 Primerjava bančnega sektorja

Finančna kriza v Španiji je bila sistemska in ni prizadela celotnega bančnega sektorja. 70 % bančnega sektorja, vključno z vsemi komercialnimi bankami, kriza ni prizadela in ni potreboval javnofinančne podpore v obliki kapitala ali v obliki novega hibridnega konvertibilnega instrumenta. Kriza je prizadela predvsem hranilnice. Ključni razlog za nastanek krize bančnega sistema v Španiji je bila velika izpostavljenost nepremičninskemu sektorju (Carrascosa & Delgado, 2013).

Španski bančni sektor sestavljajo tri vrste kreditnih institucij, in sicer: komercialne banke, hranilnice (špan. *Cajas de ahorros*) in kreditne zadrage. Španija se z delovanjem svojih hranilnic uvršča med evropske države z več stoletno tradicijo na tem področju. Poslovne banke in hranilnice so imele pred nastopom krize podoben tržni delež v bančnem sektorju, ki je predstavljal več kot 90 % bančnega sektorja, medtem ko so kreditne zadrage predstavljale manjši delež (Carrascosa & Delgado, 2013). Slovenski bančni sektor v večini sestavljajo banke in zanemarljiv delež hranilnic, saj so le tri (Banka Slovenije, 2009).

Pred izbruhom finančne krize in v času hitre rasti španskega bančnega sektorja so se v finančnem sektorju nakopičile šibke točke, ki so se po izbruhu finančne krize izpostavile in pokazale pomembne strukturne pomanjkljivosti. Kot že omenjeno, so bile te pomanjkljivosti osredotočene na hranilnice. Vse te pomanjkljivosti pa so bile povezane s financiranjem nepremičnin (Carrascosa & Delgado, 2013).

Ena izmed strukturnih pomanjkljivosti je bila visoka kreditna rast v letih pred izbruhom krize, saj je kreditiranje v obdobju od leta 2002 do leta 2008 raslo po 18 % kumulativni

letni stopnji rasti (Carrascosa & Delgado, 2013). V Sloveniji pa je povprečna letna stopnja rasti posojil nebančnemu sektorju v obdobju od leta 2006 do leta 2008 znašala 30 %, v obdobju od leta 2002 do leta 2008 pa je rast v povprečju presegala 20 % (Banka Slovenije, 2015a).

Po podatkih ECB je bilo v letu 2007 v Španiji prisotnih 357 kreditnih institucij in 45.500 poslovalnic, v katerih je bilo 275.506 zaposlenih. V Sloveniji pa je bilo v letu 2007 prisotnih 27 kreditnih institucij in 711 poslovalnic, v katerih je delovalo 12.051 zaposlenih. Španski bančni sektor je bil pred krizo tako glede na število kreditnih institucij, poslovalnic in glede na število zaposlenih večji od slovenskega bančnega sistema. Toda Herfindahlov indeks v višini 459 v letu 2007 za Španijo nakazuje na nizko koncentracijo v sektorju, medtem ko je bila koncentracija v slovenskem bančnem sektorju v letu 2007 zmerna, saj je Herfindahlov indeks znašal 1.282. Delež petih največjih kreditnih institucij v letu 2007 je za Španijo znašal 41,0 %, medtem ko je za Slovenijo ta delež znašal 59,5 %. Skupna bančna sredstva španskega bančnega sektorja so v letu 2007 znašala 2.945.262 milijona EUR in so predstavljala 280,5 % BDP. Delež bančnih sredstev je pokazal, da so sredstva bank v Španiji presegala BDP države. Skupna bančna sredstva slovenskega bančnega sektorja pa so v letu 2007 znašala EUR 43.493 milijonov EUR in so predstavljali 129,7 % BDP. Podobno kot v Španiji so tudi v Sloveniji sredstva bank presegala BDP (ECB, 2008a).

Med razlogi je tudi transparentnost in upravljanje podjetij, saj razkrite informacije, potrebne za analizo oslabljenih sredstev bank, niso bile popolne, kar je povečevalo negotovost glede položaja, v katerem so se dejansko nahajali. Prav tako v hranilnicah ni bilo zagotovljene primerne kakovosti korporativnega upravljanja (Carrascosa & Delgado, 2013). Delež nedonosnih terjatev naj bi v letu 2008 za depozitne finančne institucije znašal 1,3 % (Banco de Espana, 2008). V času krize se je delež nedonosnih terjatev v juniju leta 2012 povišal na 6 % (Banco de Espana, 2012), v juniju leta 2013 pa že na 6,6 % (Banco de Espana, 2013). Delež nedonosnih terjatev je bil v Slovenskem bančnem sektorju v obdobju 2007 in 2008 na ravni 1,8 % (Banka Slovenije, 2009). Delež nedonosnih terjatev je konec leta 2013 v slovenskem bančnem sektorju dosegel 14,5 % (Banka Slovenije, 2013a).

Od nastanka krize in po sanaciji bančnega sistema v Španiji se je število kreditnih institucij zaradi prestrukturiranja in konsolidacije bančnega sektorja izrazito zmanjšalo, in sicer so bili v letu 2013 v bančnem sektorju prisotni 204 domače kreditne institucije in 85 tujih podružnic. V Sloveniji pa je bilo v letu 2013 v bančnem sektorju prisotnih 20 domačih kreditnih institucij in 3 tuje podružnice. Herfindahlov indeks se je v letu 2013 zvišal na 757, kar sicer še vedno nakazuje na nizko koncentracijo v bančnem sektorju. Koncentracija slovenskega bančnega sektorja po Herfindahlovem indeksu se je znižala na 1.045, a je bila še vedno zmerna. Delež petih največjih kreditnih institucij v letu 2013 pa je v Španiji znašal 56 % in se je glede na obdobje pred krizo povišal za 15 odstotnih točk. Delež petih največjih kreditnih institucij v letu 2013 pa je za Slovenijo znašal 57 % in se je glede na

pred krizno obdobje znižal za 2,5 odstotne točke. Skupna bančna sredstva domačih španskih bank so v letu 2013 znašala 3.271 milijarde EUR in so predstavljala 320 % BDP, medtem ko so tuje podružnice, prisotne v španskem bančnem sektorju, predstavljale 21 % BDP. Skupna bančna sredstva slovenskih domačih kreditnih institucij so v letu 2013 znašala 30 milijard EUR in so predstavljala 84 % BDP, medtem ko so tuje podružnice, prisotne v slovenskem bančnem sektorju, predstavljale 38 % BDP. V Španiji so skupna bančna sredstva domačih bank v letu 2013 še dodatno preseгла BDP, medtem ko ga domače slovenske banke niso presegle (ECB, 2014a).

4.1.2 Primerjava reševanja bančnega sektorja

Zaradi hudih težav španskega finančnega sektorja se je španska vlada leta 2008 odločila za številne ukrepe in reforme za dolgoročno stabilizacijo finančnega sistema. Prvi ukrep vlade je bila ustanovitev FROB, sledil je ukrep dokapitalizacije bank z izrednimi ukrepi in ustanovitev SAREB ter z zaprosilom za mednarodno pomoč (Carrascosa & Delgado, 2013). Na prvi pogled so ukrepi španske vlade videti podobni ukrepom za reševanje slovenskega bančnega sektorja z izjemo ustanovitve sklada za prestrukturiranje bank in zaprosila za mednarodno pomoč.

4.1.2.1 Sklad za prestrukturiranje bank (FROB)

FROB je bil ustanovljen 26. junija 2009 na podlagi Royal Decree – Law 9/2009. Poglavitni namen ustanovitve FROB je, da podpira integracijski proces med kreditnimi institucijami z namenom krepitve srednjeročne učinkovitosti poslovanja vitalnih kreditnih institucij s krepitvijo njihovega kapitala, s tem pa se spodbuja in krepi konkurenčnost ter kredibilnost finančnega sistema. Drugi namen FROB pa je, da za nevitalne kreditne institucije, za katere ni možno doseči rešitve po tradicionalni depozitni garancijski shemi, poišče primerno rešitev (Banco de Espana, 2010).

Prestrukturiranje španskega bančnega sektorja temelji na treh jamstvenih shemah za kreditne institucije in na FROB. Prestrukturiranje zajema tri faze, in sicer (Ministrstvo za finance, 2012c):

- prva faza zajema iskanje zasebnih rešitev s strani kreditne institucije. Ta faza ni zajeta v zakonu Royal Decree – Law 9/2009;
- druga faza zajema sprejemanje ukrepov z udeležbo jamstvene sheme za odpravo slabosti kreditnih institucij. V tej fazi kreditna institucija ali pa centralna banka pripravi akcijski načrt za reševanje nastalega položaja, ki ga odobri centralna banka. Ukrepi, ki so navedeni v akcijskem načrtu, so lahko krepitev stabilnosti, združitev, prevzem in prenos celotnega ali posameznega dela posla na tretjo osebo;

- tretja faza zajema prestrukturiranje kreditnih institucij s pomočjo FROB. FROB prevzame vlogo administratorja, pripravi načrt prestrukturiranja in zamenja upravo banke. Po potrditvi načrta prestrukturiranja s strani centralne banke so kreditni instituciji s strani FROB priskrbljena sredstva. Ukrepi, ki so navedeni v načrtu prestrukturiranja, so lahko garancije, posojila, vpis lastniških deležev, prevzem lastniških deležev ter prevzem sredstev.

Vrednost FROB znaša 9 milijard EUR, od katerih prispeva proračun države v višini 6,75 milijarde EUR in jamstvena shema v višini 2,25 milijarde EUR. FROB je tudi zavezan k poročanju, in sicer vsake štiri mesece poroča ministrstvu in predstavlja svoje delovanje državnemu zboru (Ministrstvo za finance, 2012c).

V prvih letih obstoja FROB so si prizadevali odpraviti pomanjkljivosti pravnih ovir glede dokapitalizacij ali združitvev hranilnic. V letu 2010 so bili izvedeni prvi kapitalski vložki, in sicer v obliki prednostnih delnic z ukrepi združevanja, ki so prestavljeni v Tabeli 11. Iz Tabele 11 je razvidno, da je FROB sodeloval pri sedmih integracijah, ki jih je finančno podprl v skupni višini 9.674 milijona EUR (Carrascosa & Delgado, 2013).

Tabela 11: Prva faza financiranja s strani FROB, konsolidacija hranilnic

	Izvedeno (mesec in leto)	FROB pomoč (v mio EUR)
Catalunya Caixa (Catalunya, Tarragona, Manresa)	marec 2010	1.250
Unnim (Manlleu, Sabadell, Terrassa)	junij 2010	380
CEISS (Caja Espana – Duero)	marec 2010	525
Nova Caixa Galicia (Galicia, Caixanova)	junij 2010	1.162
BFA – Bankia (Madrid, Bancaja, Laitana, Insular, Avila, Segovia y Rioja)	junij 2010	4.465
Banco Mare Nostrum (Murica, Penedes, Sa Nostra, Granada)	junij 2010	915
Banca Civica (Navarra, Cajasol – guadalajara, General de Canarias, Burgos)	december 2010	977
Skupaj		9.674

Vir: A. Carrascosa & M. Degado, Rehabilitation of Financial Sector – The case of Spanish banks, 2013, str. 42, tabela 1.

Leta 2011 so se povečale kapitalske zahteve, in sicer od 8 % do 10 %, odvisno od strukture financiranja bank. FROB je v tem primeru izvedel financiranje v obliki navadnih delnic, kar je zahtevalo, da se hranilnice preoblikujejo v banke, če so želele prejeti pomoč s strani FROB. Rezultat tega je bil, da so skoraj vse hranilnice prenesle svoje dejavnosti na komercialne banke in s tem dosegle lažjo dokapitalizacijo. Za prenos dejavnosti so se odločile tudi zdrave hranilnice, ki niso potrebovale dokapitalizacije. Tako so se nekatere novonastale banke, ki so nastale iz hranilnic, uvrstile na seznam za izpolnjevanje kapitalske zahteve v višini 8 % (Carrascosa & Delgado, 2013).

Tabela 12 prikazuje financiranje FROB v procesu druge faze, v kateri je v obliki navadnih delnic v štiri bančne skupine vložil 5.749 milijona EUR (Carrascosa & Delgado, 2013).

Tabela 12: Druga faza financiranja s strani FROB za izboljšanje solventnosti bank

	Izvedeno (mesec in leto)	Pomoč s strani FROB (v mio EUR)
Catalunya Bank (Catalunya, Tarragona, Manresa)	september 2011	1.718
Unnim (Manlleu, Sabadell, Terrassa)	december 2011	568
Nova Caixa Galicia (Galicia, Caixanova)	september 2011	2.465
Banco de Valencia	maj 2012	998
Skupaj		5.749

Vir: A. Carrascosa & M. Degado, Rehabilitation of Financial Sector – The case of Spanish banks, 2013, str. 43, tabela 2.

V tretji fazi pa je FROB dokapitaliziral devet bank, za katere je bilo na podlagi stresnih testov, ki so bili izvedeni s strani neodvisnih institucij leta 2012, ugotovljeno, da bankam primanjkuje okoli 55,8 milijarde EUR svežega kapitala. Vloženi kapital s strani FROB je znašal le 38,8 milijarde EUR, razlika pa je bila zagotovljena preko različnih virov, kot so (Carrascosa & Delgado, 2013):

- odtujitev sredstev,
- zbiranje kapitala na trgu,
- s konverzijo izdanih instrumentov v kapital v skupni višini več kot 13 milijard EUR in
- s prenosom nedonosnih terjatev na SAREB, s čimer se je zmanjšala kapitalska potreba v višini več kot 1 milijarde EUR.

V Tabeli 13 je podrobnejši prikaz porazdelitev kapitala s strani FROB na osem bančnih skupin.

Tabela 13: Tretja faza financiranja s strani FROB za ugotovljene kapitalske potrebe na podlagi stresnih testov

	Izvedeno (mesec in leto)	Oblika pomoči	FROB pomoč (v mio EUR)
Catalunya Bank (Catalunya, Tarragona, Manresa)	december 2012	delnice	9.084
CEISS (Caja Espana – Duero)	marec 2013	hibridni instrument	604
Nova Caixa Galicia (Galicia, Caixanova)	december 2013	delnice	5.425
BFA – Bankia (Madrid, Bancaja, Laietana, Insular, Avila, Segovia y Rioja)	december 2012	delnice	17.959
Banco Mare Nostrum (Murica, Penedes, Sa Nostra, Granada)	december 2012	delnice	730
Banco de Valencia	december 2012	delnice	4.500
Liberbank (Grupo Cajastur, Caja Extremadura, Caja Cantabria)	december 2012	hibridni instrument	124
Caja3 (CAI, Caja Circulo, Caja Badajoz)	december 2012	hibridni instrument	407
Skupaj			38.833

Vir: A. Carrascosa & M. Degado, Rehabilitation of Financial Sector – The case of Spanish banks, 2013, str. 47, tabela 6.

4.1.2.2 Mednarodna pomoč

Španska vlada je 25. junija 2012 zaprosila za mednarodno finančno pomoč, ki se je nanašala na proces prestrukturiranja in dokapitalizacije španskega bančnega sektorja (ESM, 2013c). Z evro skupino so se odgovorili in podpisali pisni dogovor za finančno pomoč v višini do 100 milijard EUR. Poglavitni namen pisnega dogovora je bil, da se pregleda ranljivost španskega bančnega sektorja in obravnava ključne tri probleme španskega bančnega sektorja, in sicer (Banco de Espana, 2012):

- določitev višine kapitalske potrebe za posamezno banko s pomočjo analize kakovosti sredstev bančnega sektorja in s stresnimi testi;
- dokapitalizacija, prestrukturiranje in reševanje ranljivih bank na podlagi načrtov, ki se nanašajo na pomanjkanje kapitala, ugotovljenega s stresnimi testi;
- segregacija oslabljenih sredstev bank, ki bi potrebovale pomoč, na družbo za upravljanje premoženja.

Program pomoči je bil izveden s strani ESM. 3. decembra 2012 je španska vlada uradno zaprosila za izplačilo delnega zneska pomoči v višini 39,47 milijarde EUR za dokapitalizacijo bančnega sektorja. Sredstva so bila dne 11. decembra 2012 prenesena na FROB. FROB je ta sredstva v znesku 37 milijard EUR prenesel v obliki dokapitalizacij v naslednje banke: BFA-Bankia, Catalunya-Caixa, NCG Banco in Banco de Valencia. Oblika in višina sredstev dokapitalizacij posameznih bank sta podrobneje opisani v Tabeli 13. Poleg tega pa je FROB priskrbel sredstva v višini 2,5 milijarde EUR za SAREB (ESM, 2013c).

28. januarja 2013 pa je španska vlada uradno zaprosila za izplačilo še drugega dela pomoči v višini 1,86 milijarde EUR za dokapitalizacijo naslednjih bank: Banco Mare Nostrum, Banco Ceiss, Caja 3 in Liberbank. Oblika in višina sredstev dokapitalizacij posameznih bank sta podrobneje opisani v Tabeli 13. Po tem drugem prenosu sredstev ni bilo izdanega nobenega zahtevka več za prenos sredstev s strani ESM na FROB. Tako je skupna finančna pomoč, ki jo je priskrbel ESM, znašala 41,33 milijarde EUR in je bila nižja od prvotno predvidene (ESM, 2013c).

EK je finančno pomoč pogojevala s korenitimi spremembami španskega bančnega sektorja, ki so se nanašale predvsem na naslednje banke: Liberbank, BMN, Banco CEISS in Caja 3. Do leta 2017 morajo vse naštetje banke znižati bilančno vsoto. BMN je morala v primerjavi z letom 2010 znižati bilančno vsoto za več kot 40 %, CEISS za približno 30 % in Liberbank pa za približno 25 %. Caja 3 pa je v celoti integrirala v Ibercaja (European Commission, 2012d).

4.1.2.3 Družba za upravljanje terjatev bank (SAREB)

V pisnem dogovoru za mednarodno pomoč je bilo dogovorjeno, da se bodo nedonosna sredstva bank, ki bodo potrebovala pomoč, prenesla na družbo za upravljanje slabih terjatev. 31. avgusta 2012 je vlada sprejela Royal Decree Law 24/2012 o prestrukturiranju in reševanju kreditnih institucij. Med drugim so bili s to dopolnitvijo postavljeni temelji za ustanovitev SAREB in FROB dodeljena dodatna pooblastila, da kreditne institucije prejemnice državne pomoči zaveže k prenosu nedonosnih naložb na to novoustanovljeno družbo (Banco de Espana, 2012). Tako je bila leta 2012 ustanovljena SAREB. SAREB je bila ustanovljen s 45 % deležem kapitala javnosti in 55 % deležem kapitala s strani zasebnih vlagateljev (Carrascosa & Delgado, 2013).

Sredstva, ki so bila prenesena na SAREB, so po knjigovodski vrednosti znašala 106,1 milijarde EUR, cena prenosa pa je znašala 50,6 milijarde EUR. Povprečni odbitek je tako znašal približno 53 %. Odbitki so bili različni glede na vrsto finančnega premoženja in glede na banko, iz katere se je prenašalo premoženje. Za financiranje prenosa je SAREB izdal vrednostne papirje z jamstvom španske vlade (Carrascosa & Delgado, 2013). V Tabeli 14 so prikazani zneski prenosov slabih posojil in premoženja na SAREB po knjigovodski vrednosti in po vrednosti po odbitku. Banke, ki so v večinski lasti FROB, to so BFA – Bankia, Catalunya Banco, NCG Banco in Banco de Valencia, so skupaj po knjigovodski vrednosti prenesle na SAREB 78.878 milijona sredstev. Ostale banke, kot so Banco Mare Nostrum, Liberbank, Caja 3 in CEISS, so skupaj po knjigovodski vrednosti prenesle na SAREB za 27.243 milijona EUR sredstev.

Tabela 14: Prenos sredstev na SAREB (v mio EUR)

		Banke v večinski lasti FROB	Ostale banke	Skupaj
Posojila	Bruto	54.520	20.071	74.591
	Neto	28.313	11.056	39.369
Premoženje	Bruto	24.358	7.172	31.530
	Neto	8.397	2.967	11.364
Skupaj	Bruto	78.878	27.243	106.121
	Neto	36.710	14.023	50.733

Vir: A. Carrascosa & M. Degado, Rehabilitation of Financial Sector – The case of Spanish banks, 2013, str. 46, tabela 5.

4.1.2.4 Uporaba izrednih ukrepov

Iz podpisanega dogovora o mednarodni pomoči izhaja, da del stroškov procesa prestrukturiranja kreditnih institucij nosi tudi zasebni sektor. Na podlagi te zaveze so delničarji in imetniki hibridnih instrumentov utrpeli odbitke. V primeru delničarjev so s strani treh neodvisnih strokovnjakov izvedli vrednotenje in tam, kjer je bila neto vrednost

negativna, so delničarje popolnoma razlastili. To se je zgodilo v primeru CatalunyaCaixa, NovaCaixaGalicia, Banco de Valencia, Bankia, CEISS in Banco Gallego. Odbitki za hibridne instrumente pa so bili odvisni od sedanje vrednosti vrednostnega papirja in ekonomske vrednosti podjetja. Učinkovitost porazdelitve bremena stroškov je bila odvisna od lastnosti instrumenta, ekonomske vrednosti banke in od končne lastniške strukture, ki je bila določena v odločbi o državni pomoči. Veliko imetnikov hibridnih instrumentov je postalo delničarjev bank (Carrascosa & Delgado, 2013).

Po prenosu nedonosnih sredstev na SAREB se je izvedla faza porazdelitve bremena stroškov med lastniki instrumentov kreditnih institucij, kot je prikazano v Tabeli 15. Kot je razvidno iz Tabele 15, je bilo skupaj 14.223 milijona EUR nominalne vrednosti neodplačanega zneska hibridnih in podrejenih instrumentov z odbitki, ki so bili različni glede na karakteristike instrumentov, ekonomske vrednosti banke in končne lastniške strukture, pretvorjeni v skupnem znesku 13.649 milijonov EUR v kapital bank (FROB, 2014).

Tabela 15: Prikaz reševanja španskih kreditnih institucij z zasebnimi sredstvi

Kreditna institucija	Nominalna vrednost neodplačanega zneska (v mio EUR)	Odkupna cena (zamenjava za kapital) (v mio EUR)	Odkupna cena (zamenjava za dolg) (v mio EUR)	Odbitek glavnice (v mio EUR)	Odbitek glavnice (% nominalne vrednosti)	Pretvorba v kapital (v mio EUR)
BFA/Bankia	6.911,0	4.852,0	242,0	1.817,0	26,0	6.669,0
NCG	2.047,0	1.355,0	88,0	604,0	30,0	1.959,0
CX	1.818,0	1.218,0	142,0	457,0	25,0	1.676,0
Liberbank	866,0	787,0	16,0	63,0	7,0	850,0
CEISS	1.433,0	1.159,0	0,0	274,0	19,0	1.433,0
Caja3	91,0	9,0	47,0	35,0	39,0	44,0
BMN	449,0	309,0	24,0	116,0	26,0	425,0
Banco Gallego	192,0	132,0	16,0	44,0	23,0	176,0
Banco de Valencia	416,0	59,0	0,0	357,0	86,0	416,0
Skupaj	14.223,0	9.880,0	575,0	3.767,0	27,0	13.649,0

Vir: FROB, Investors' presentation, 2014, str. 18.

V primeru dokapitalizacije banke Bankia je morala banka investitorjem v prvovrstni kapital in investitorjem v hibridne instrumente dodatnega kapitala 1 naložiti konverzijo v navadne delnice banke z 38 % odpisom vrednosti. Imetniki instrumentov podrejenega dolga pa so po odpisu 13 % vrednosti svojih instrumentov zamenjali za delnice ali pa za nepodrejene obveznice z ničelnim kuponom ter s precejšnjim diskontom (Koritnik & Merc, 2013).

Veliko imetnikov hibridnih instrumentov je bilo iz vrst malih delničarjev. Ker je postalo očitno, da prodaja hibridnih instrumentov v vseh primerih ni bila transparentna, kar pomeni, da vlagatelji v te vrednostne papirje niso bili poučeni o njihovi naravi, so ob sodelovanju neodvisnih strokovnjakov uvedli arbitražni postopek. Arbitražni postopek je bil izbran zato, da bi se proces hitreje odvijal. V arbitražnem postopku bi imetniki hibridnih instrumentov lahko dokazali, da niso bili ustrezno obveščeni ali da niso ustrezali merilom za nakup teh instrumentov in si tako zagotovili povrnitev svojega denarja. Nepodrejeni dolg ni bil predmet izrednih ukrepov porazdelitve bremena (Carrascosa & Delgado, 2013). V primeru banke Bankia je bilo vloženih 182.951 vlog za arbitražni postopek, od tega je bilo 137.365 vlogam s strani neodvisnih strokovnjakov ugodena arbitraža. Kar pomeni, da je bilo 75,1 % vseh primerov ugodenih v korist imetnikov pretvorjenih hibridnih instrumentov (Bankia, 2014). V primeru sporov, ki so se razreševali na sodišču, pa je bilo 35 % vseh vloženih tožb že razsojenih, in sicer 85 % v korist imetnikom pretvorjenih hibridnih instrumentov (FROB, 2014).

V primeru kreditnih institucij NovaCaixaGalicia in Catalunya Caixa, katerih delnice po izvedenih dokapitalizacijah in izrednih ukrepih z delitvijo bremena niso kotirale na borzi, novi delničarji niso mogli unovčiti svojih delnic. Zato je bil za ta dva primera s strani španske vlade uveden prostovoljni likvidnostni mehanizem, namenjen malim vlagateljem, ki je preko sistema zajamčenih vlog omogočal odkup teh delnic z odbitkom, ki ga je določil neodvisni strokovnjak na podlagi likvidnostnih parametrov. Kar 90 % malih delničarjev je izkoristilo to možnost in so prodali svoje delnice. Posledično je sistem zajamčenih vlog postal delničar teh dveh bank (Carrascosa & Delgado, 2013).

4.1.2.5 Primerjava podobnosti reševanja bančnega sektorja Španije in Slovenije

Če najprej primerjam izvor težav obeh držav, ugotovim, da sam izvor težav ni čisto identičen, saj je bil izvor španskega bančnega sektorja nesorazmerna rast nepremičninskega sektorja in ekspanzija kreditov za financiranje le-tega. Rast povpraševanja, cen in ponudbe na nepremičninskem sektorju so napihovali mehurček, ki je počil s prihodom globalne finančne krize v Španiji. Ogromen obseg posojil, danih gradbenemu sektorju, in razvoj nepremičninskih dejavnosti sta povzročila pretirano izpostavljenost bančnega sektorja do teh sektorjev. Prizadete so bile predvsem hranilnice (ESM, 2013c). V Sloveniji pa je bil izvor za težave bančnega sektorja predvsem nedisciplinirano kreditiranje, saj je medletna stopnja rasti novo odobrenih posojil nebančnemu sektorju konec leta 2007 presegala 40 %, saj je procesu zelo hitre gospodarske rasti sledil proces hitre ekspanzije kreditiranja. Zaradi nakopičenih slabih posojil, odobrenih v obdobju hitre rasti posojil, in zaradi močnega padca gospodarske aktivnosti kot posledice domačih strukturnih neravnovesij kot tudi padca povpraševanja zaradi svetovne gospodarske krize je nastala potreba po sanaciji bančnega sektorja (Banka Slovenije, 2015a). Skratka obe državi so pestila oslABLJENA sredstva in s tem povezano tveganje solventnosti, merjeno s kapitalsko ustreznostjo bank.

Ukrepi vlad obeh držav za reševanje bančnega sektorja so si dokaj podobni, in sicer: državne jamstvene sheme, ustanovitev družb za upravljanje nedonosnih bančnih terjatev oziroma slabe banke in prestrukturiranje bančnega sektorja. Z namenom prestrukturiranja hranilnic je španska vlada ustanovila sklad za prestrukturiranje bank oziroma FROB, saj so jedro težav v španskem bančnem sektorju predstavljale hranilnice in ne banke. V Sloveniji je tisti čas celotni bančni sektor povzročal težave, predvsem pa so izstopale sistemske banke. Problematika sistemskih bank v Sloveniji je bila izjemno slabo upravljanje s tveganji, kot že omenjeno prehitra rast kreditiranja, slabo korporativno upravljanje ter prevelik vpliv države kot prevladujočega lastnika (Arhar & Tomec, 2013).

Razlika izhaja tudi iz same državne jamstvene sheme, in sicer so se le-te v Sloveniji izkazale kot ustrezen in učinkovit ukrep pri reševanju likvidnostnih težav bank in so bile uporabljene v prvi polovici leta 2009 v skupnem znesku 2.449,50 milijonov EUR v obliki garancij. Nato pa se je njihova vloga pri reševanju bančnega sektorja znatno zmanjšala (Ministrstvo za finance, 2012b). Medtem ko je vloga ukrepa državne jamstvene sheme v španskem bančnem sektorju igrala pomembno vlogo, saj se je ukrep od leta 2008 stalno uporabljal in dosegel v letu 2012 vrhunec v skupnem znesku 72 milijard EUR. Od leta 2012 pa se je njegova vloga pri reševanju bančnega sektorja pričela zmanjševati (European Commission, b.l.-d). S tem ukrepom se je španska vlada lotila predvsem reševanja hranilnic.

Obe državi sta uporabili tudi ukrep ustanovitve družbe za upravljanje terjatev bank oziroma slabe banke. V Španiji se takšna družba imenuje SAREB in je bila ustanovljena v letu 2012. Slovenija pa je v predlogu zakona ZUKSB predstavila tudi špansko rešitev, in eno leto za Španijo ustanovila družbo DUTB. DUTB je bil prvotno ustanovljen za obdobje petih let, kar pomeni, da bi deloval do 31. decembra 2017, toda s spremembo zakona ZUKSB se je podaljšalo tudi delovanje DUTB, in sicer do 31. decembra 2022. Razlog za podaljšanje delovanja DUTB je temeljil na tem, da je namen delovanja DUTB med drugim tudi v tem, da poišče primernega kupca in v čim večji meri povrne proračunska sredstva (Ministrstvo za finance, 2013). SAREB pa je bil prvotno leta 2012 ustanovljen za nedoločen čas, toda pol meseca po ustanovitvi se je na podlagi javne listine podjetniškega sklepa spremenil tudi njegov čas delovanja, in sicer v določen čas do 28. novembra 2027 (SAREB, 2015).

V Tabeli 16 so prikazane podrobnosti prenosov nedonosnih terjatev španskih bank na SAREB in slovenskih bank na DUTB. Skupna bruto vrednost vseh prenesenih nedonosnih sredstev bank iz skupine 1 in 2 v letih 2012 in 2013 je v Španiji znašala 106 milijard EUR, kar je predstavljalo približno 3 % vseh bančnih sredstev. Bruto vrednost prenosov nedonosnih sredstev bank je v letih 2013 in 2014 v Sloveniji z upoštevanjem prenosa sredstev Probanke in Factor banke znašala 5 milijard EUR, kar je predstavljalo dobrih 12 % vseh bančnih sredstev. Skupna transferna cena oziroma nominalna vrednost prenesenih nedonosnih sredstev je v Španiji skupaj znašala 50,7 milijarde EUR. V Sloveniji pa je

skupna transferna cena prenesenih nedonosnih sredstev, upoštevajoč tudi prenosa sredstev Probanke in Factor banke, 1,6 milijarde EUR. Povprečni odbitek v Sloveniji je bil za 1,8-krat nižji od povprečnega odbitka v Španiji, saj je povprečni odbitek prenosa nedonosnih sredstev na DUTB znašal 29,0 %, medtem ko je le-ta v Španiji v povprečju znašal 53,5 %. Pomembno je dejstvo, da se je v Sloveniji odbitek v skladu z ZUKSB gibal med 27 % in 37 % bruto vrednosti posojil, z izjemo pri prenosu sredstev iz Probanke in Factor banke, pri katerih se je prenos izvedel po tržni vrednosti, in je le-ta znašala okoli 20 % bruto vrednosti sredstev.

Zanimivo je tudi dejstvo, da se geografska porazdelitev nedonosnih sredstev, prenesenih na SAREB, nanaša samo na Španijo in kar 60 % sredstev je skoncentriranih na področje Andaluzije, Katalonije, Madrida in Valencie (SAREB, 2015). Tudi v Sloveniji so bila na DUTB prenesena nedonosna sredstva, ki se nanašajo samo na področje Slovenije (DUTB, 2015).

Tabela 16: Primerjava prenosov in stanje nedonosnih sredstev španske in slovenske družbe za upravljanje terjatev bank (do leta 2014)

	SAREB	DUTB
Skupna bruto vrednost prenesenih sredstev (v mio EUR)	106.121,0	5.005,0
Skupno število prenesenih sredstev (posojila in premoženje)	198.211	891
Povprečni odbitek (v %)	53,5	29,0
Skupna transferna cena (v mio EUR)	50.781,0	1.581,7
Neto vrednost prenesenih sredstev na dan 31. december 2014 (v mio EUR)	44.260,0	1.515,1
Št. izdanih obveznic	6	4
Geografska porazdelitev sredstev	Vsa sredstva so v Španiji	Vsa sredstva so v Sloveniji
Število zaposlenih v slabi banki	314	81

Vir: Povzeto po DUTB, Letno poročilo 2014, 2015; SAREB, Letno poročilo 2014, 2015.

Prenos nedonosnih terjatev na DUTB je vplival na znižanje obsega in deleža nedonosnih terjatev v bančnem sektorju, ki je marca leta 2014 znašal 11,4 % (Banka Slovenije, 2015b). V letu 2014 so nedonosne terjatve v španskem bančnem sektorju prvič od nastopa krize pričele padati v absolutnem znesku, njihov delež je znašal 6,9 % (Banco de Espana, 2015b).

Pri uporabi izrednih ukrepov z delitvijo bremen z uporabo zasebnih sredstev pa se Španija in Slovenija tudi močno razlikujeta. V Španiji je bilo v skupnem znesku 14.223 milijona EUR podrejenega dolga in hibridnih instrumentov z odbitki prenesenega v kapital bank, kar pomeni, da španski imetniki niso bili razlašeni, temveč so se njihovi instrumenti

zamenjali za delnice bank. Nepodrejeni dolg ni bil predmet izrednih ukrepov porazdelitve bremena. Ker pa je bilo med imetniki teh hibridnih instrumentov veliko malih vlagateljev, ki pri nakupu teh instrumentov niso bili poučeni o njihovi naravi, so ob sodelovanju neodvisnih strokovnjakov uvedli arbitražni postopek. V arbitražnem postopku bi imetniki hibridnih instrumentov lahko dokazali, da niso bili ustrezno obveščeni ali da niso ustrezali merilom za nakup teh instrumentov in si tako zagotovili povrnitev svojega denarja. V primeru delnic bank NovaCaixaGalicia in Catalunya Caixa novi delničarji niso mogli unovčiti svojih delnic, kajti po izvedenih dokapitalizacijah in izrednih ukrepih z delitvijo bremena le-te niso kotirale na borzi. Iz tega razloga je španska vlada za potrebe malih vlagateljev uvedla prostovoljni likvidnostni mehanizem, ki je preko sistema zajamčenih vlog omogočal odkup teh delnic z odbitkom. Slednjega je določil neodvisni strokovnjak na podlagi likvidnostnih parametrov. V Sloveniji pa so bili v obdobju 2013–2014 z izrednimi ukrepi razlašeni imetniki delnic, podrejenega dolga in hibridnih instrumentov v skupnem znesku 581,5 milijonov EUR. Tudi v Sloveniji je bilo med imetniki podrejenih instrumentov veliko malih vlagateljev, ki pa so bili v primerjavi s Španijo popolnoma razlašeni. Mali vlagatelji v Sloveniji so januarja 2014 vložili skupinsko tožbo zoper tri banke, s katero sodišču predlagajo, da ugotovi ničnost vpisa zmanjšanja in hkratnega povečanja osnovnega kapitala bank, s katerim so bili razlašeni vsi imetniki podrejenih obveznic in delnic teh bank. Razsodbe sodišča do julija 2016 še ni bilo.

Španija je uporabila še en ukrep, kateremu se je Slovenija izognila, in sicer zaprosila je za mednarodno finančno pomoč. 31. decembra 2013 se je končal program finančne podpore s strani ESM in tako je Španija uspešno zaključila ESM program, iz katerega je prejela v skupnem znesku 41,3 milijarde EUR finančne pomoči za dokapitalizacijo bančnega sektorja (ESM, 2013a).

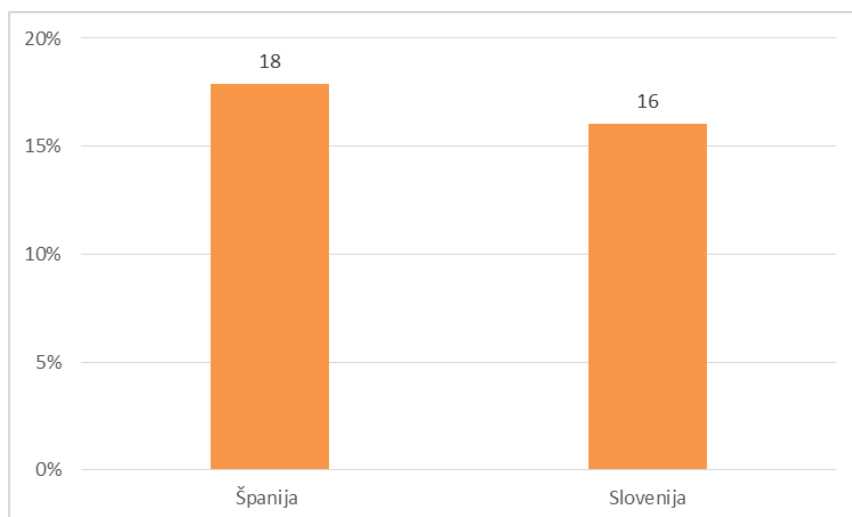
Prestrukturiranje španskega bančnega sektorja je bilo zelo obsežno, saj se je večina hranilnic preoblikovalo, združilo ali pa integriralo. Število poslovalnic se je zmanjšalo iz 46.167 v letu 2008 na 32.073 v četrtem kvartalu leta 2014. Število zaposlenih v španskem bančnem sektorju pa se je znižalo iz 278.301 v letu 2008 na 208.291 v letu 2014 (Banco de Espana, 2015a). Bančni sektor v Sloveniji se je tudi prestrukturiral, vendar ne tako drastično kot v Španiji. V Sloveniji sta šli dve banki, in sicer Probanka in Factor banka, v postopek nadzorovane likvidacije. Postopek prestrukturiranja slovenskega bančnega sektorja še ni zaključen in še poteka. Število zaposlenih v slovenskem bančnem sektorju se je iz 12.232 v letu 2008 zmanjšalo na 10.682 v letu 2014 (Banka Slovenije, 2015b).

Sanacija dela slovenskega bančnega sistema je prispevala k povečanju obsega kapitala. Prenos nedonosnih terjatev na DUTB je zmanjšal obseg izpostavljenosti z najvišjo utežjo tveganosti. Kapitalska ustreznost bančnega sistema se je na konsolidirani ravni v letu 2014 zvišala na 17,9 % in presegla povprečno vrednost bank v EU, ki je znašala 16,2 % (Banka Slovenije, 2015b). Kapitalska ustreznost španskih bank je v letu 2013 v povprečju znašala 13,13 % (EBA, 2013) in 13,6 % v letu 2014 (Banco de Espana, 2015b).

Stabilizacija slovenskega bančnega sistema z obsežno stabilizacijo največjih bank in z ustanovitvijo DUTB in prenosom nedonosnih terjatev nanjo so bili poglavitni razlogi za v začetku leta 2015 izboljšane obete za Slovenijo pri največjih bonitetnih agencijah. Pri bonitetni agenciji Moody's so povišali bonitetno oceno Slovenije, in sicer iz špekulativne Ba1 na investicijsko Baa3. Bonitetni agenciji S&P in Fitch pa sta obete spremenili v stabilne (Banka Slovenije, 2015b). Španiji se je v letu 2015 pri bonitetni agenciji S&P bonitetna ocena dvignila na BBB+ s stabilnimi zgledi (Bloomberg, 2015).

Iz Slike 11 je razvidno, da je v Španiji v obdobju od leta 2008 do leta 2014 delež skupaj uporabljenih ukrepov državne pomoči za reševanje bančnega sektorja predstavljal 18 % BDP iz leta 2014. V Sloveniji pa je delež skupnih uporabljenih ukrepov državne pomoči za reševanje bančnega sektorja v enakem obdobju znašal 16 % BDP iz leta 2014 (European Commission, b.l.-d).

Slika 11: Prikaz uporabljene državne pomoči v obdobju 2008–2014 (v % BDP)

Vir: Povzeto po European Commission, State aid control: State Aid Scoreboard 2015 > Aid in the context of the financial and economic crisis, b.l.-d.

4.2 Primerjava z načinom reševanja ciprskega bančnega sektorja

4.2.1 Primerjava bančnega sektorja

Ciprski bančni sistem sestavljajo predvsem kreditne institucije v obliki zadrug in poslovnih bank, ki so v domači lasti. Na bančnem trgu dominirajo tri največje banke v domači lasti. Ciprski model bank je tradicionalni bančni poslovni model, kar pomeni zbiranje depozitov in odobravanje posojil (Stephanou, 2011). Slovenski bančni sektor v večini sestavljajo banke in zanemarljiv delež hranilnic, saj so le tri (Banka Slovenije, 2009).

Po podatkih ECB je bilo v letu 2007 na Cipru prisotnih 215 kreditnih institucij in 921 poslovalnic, v katerih je bilo 11.286 zaposlenih. V Sloveniji pa je bilo v letu 2007 prisotnih 27 kreditnih institucij in 711 poslovalnic, v katerih je delovalo 12.051 zaposlenih. Ciperski bančni sektor je bil pred krizo tako glede na število kreditnih institucij kot tudi poslovalnic večji od slovenskega bančnega sistema. Glede na število zaposlenih pa je slovenski bančni sistem večji od ciprskega. Toda Herfindahlov indeks v višini 1.082 v letu 2007 za Ciper nakazuje na rahlo nižjo koncentracijo v sektorju, kot je bila koncentracija v slovenskem bančnem sektorju, saj je Herfindahlov indeks za slovenski bančni sektor znašal 1.282. Herfindahlov indeks nakazuje, da je bila v letu 2007 v obeh državah zmerna koncentracija kreditnih institucij v bančnem sektorju. Delež petih največjih kreditnih institucij v letu 2007 je za Ciper znašal 64,8 %, medtem ko je za Slovenijo ta delež znašal 59,5 %. Skupna bančna sredstva ciprskega bančnega sektorja so v letu 2007 znašala 91.141 milijona EUR in so predstavljala 588,4 % BDP. Delež bančnih sredstev je pokazal, da so sredstva bank na Cipru močno presegala BDP države, saj je bila bilančna vsota ciprskih bank kar za 5,8-krat večja od BDP. Skupna bančna sredstva slovenskega bančnega sektorja pa so v letu 2007 znašala 43.493 milijonov EUR in so predstavljali 129,7 % BDP. Bančna sredstva slovenskih bank so presegala BDP, vendar bistveno manj kot na Cipru (ECB, 2008a).

Od nastanka krize in po sanaciji bančnega sistema v Cipru se je število kreditnih institucij zaradi prestrukturiranja in konsolidacije bančnega sektorja izrazito zmanjšalo, in sicer je bilo v letu 2013 v bančnem sektorju prisotnih 74 domačih kreditnih institucij in 27 tujih podružnic. V Sloveniji pa je bilo v letu 2013 v bančnem sektorju prisotnih 20 domačih kreditnih institucij in 3 tuje podružnice. Herfindahlov indeks se je v ciprskem bančnem sektorju v letu 2013 zvišal na 1.486, kar sicer še vedno nakazuje na zmerno koncentracijo v bančnem sektorju, a je presegel koncentracijo v slovenskem bančnem sektorju, saj se je Herfindahlov indeks za slovenski bančni sektor v letu 2013 znižal na 1.045, ki pa je še vedno nakazoval na zmerno koncentracijo. Delež petih največjih kreditnih institucij v letu 2013 pa je na Cipru znašal 63 % in se je glede na obdobje pred krizo rahlo zmanjšal, in sicer za 1,8 odstotne točk. Delež petih največjih kreditnih institucij v letu 2013 pa je za Slovenijo znašal 57 % in se je glede na predkrizno obdobje znižal za 2,5 odstotne točke. Skupna bančna sredstva domačih ciprskih bank so v letu 2013 znašala 41 milijard EUR in so predstavljala 249 % BDP, medtem ko so tuje podružnice, prisotne v ciprskem bančnem sektorju, predstavljale 159 % BDP. Skupna bančna sredstva slovenskih domačih kreditnih institucij so v letu 2013 znašala 30 milijard EUR in so predstavljala 84 % BDP, medtem ko so tuje podružnice, prisotne v slovenskem bančnem sektorju, predstavljale 38 % BDP. Na Cipru so skupna bančna sredstva domačih bank v letu 2013 še vedno presegla BDP, medtem ko ga domače slovenske banke niso presegle (ECB, 2014a).

4.2.2 Primerjava reševanja bančnega sektorja

4.2.2.1 Državna pomoč leta 2012

Ciprski bančni sektor se je v zadnjih letih hitro širil in konec leta 2011 je skupna bilančna vsota bančnega sektorja znašala 817 % BDP, kar je povzročalo resna makroekonomska neravnotežja. V ciprskem bančnem sektorju je bila prisotna močna ekspanzija bančnih posojil zasebnemu sektorju, in sicer je ta delež v letu 2007 znašal 213 % BDP in 310 % BDP v letu 2011. Poleg tega pa so se ciprske banke soočale tudi z izgubami iz izpostavljenosti ciprskih bank do Grčije (European Commission, 2012e).

Ciper je od leta 2010 izgubil dostop do mednarodnega trga kapitala za pridobivanje virov financiranja. Ciprski državi se je znižala bonitetna ocena, in sicer je padla v nenaložbeni razred (European Commission, 2012e).

Z zahtevo EBA, da mora banka dosegati količnik temeljnega kapitala 1 v višini 9 % in glede na dejstvo, da velja Cyprus Popular Bank (Laiki) za sistemsko pomembno banko, je guverner ciprske centralne banke 15. maja 2012 izdal ciprski vladi priporočilo, da država omogoči dokapitalizacijo Cyprus Popular Bank (Laiki) v višini 1,8 milijarde EUR. Tako je bila banka 18. maja 2012 dokapitalizirana z državno pomočjo v višini 1,8 milijarde EUR (European Commission, 2012e).

4.2.2.2 Mednarodna finančna pomoč in uporaba izrednih ukrepov

Zaradi hudih težav ciprskega finančnega sistema je ciprska vlada leta 2012 zaprosila za mednarodno finančno pomoč (Central bank of Cyprus, 2012), saj sama ni bila kos bančnemu sektorju, katerega bilančna vsota je bila v letu 2012 kar za 6,3-krat večja od BDP (ECB, 2014a). Oktobra 2012 je ciprska vlada priglasila načrt javne jamstvene sheme za kreditne institucije. Jamstvena shema za dobo petih let je bila namenjena zavarovanju novih sklenjenih posojil in za nove obveznice, izdane pred decembrom 2012 (European Commission, 2012c).

Marca 2013 je ciprska vlada podpisala pisni dogovor z EK, ECB in Mednarodnim denarnim skladom o ekonomskem programu. Program se je kvartalno posodabljal zaradi vrednotenja in je bil namenjen trem ključnim gospodarskim področjem, in sicer finančnemu sektorju, javnim financam in strukturnim reformam. Program se ne zaključuje, dokler si ciprsko gospodarstvo ne opomore in vrne na pot k trajnostni rasti (Central bank of Cyprus, 2012).

Februarja 2013 je mednarodno svetovalno podjetje PIMCO izvedlo stresne teste ciprskega bančnega sistema, ki so pokazali, da štirim domačim finančnim institucijam, ki so Bank of

Cyprus, Laiki Bank, Hellenic Bank in kreditne zadruge, primanjkuje v skupnem znesku 8,9 milijarde EUR svežega kapitala. Znesek je predstavljal 50 % BDP (Central bank of Cyprus, 2013b).

Skupni odobreni znesek finančne pomoči s strani evro skupine znaša do 10 milijard EUR. Največ, 9 milijard EUR bo prispevala ESM, 1 milijardo EUR pa bo pripeval Mednarodni denarni sklad. Program finančne pomoči je bil Cipru na razpolago od drugega kvartala leta 2013 do prvega kvartala leta 2016, in sicer po vključitvi prilivov iz izrednih ukrepov, ki jih je ciprska vlada sprejela (ESM, 2013b).

Vključitev izrednih ukrepov je bilo po mnenju ESM sklada potrebno predvsem z vidika dokapitalizacije bank in glede na takratne resne težave javnih financ, saj se je le tako lahko zagotovila vzdržnost javnega dolga. Uporabljeni izredni ukrepi so obsegali razlastitev delničarjev, imetnikov obveznic in tudi imetnikov depozitov nad vrednostjo 100.000 EUR (ESM, 2013b). Torej so bili v izredne ukrepe vključeni nezavarovani depoziti. S programom finančne pomoči sta se reševali dve največji oziroma sistemski ciprski banki, in sicer Bank of Cyprus in Laiki.

Bank of Cyprus je bila dokapitalizirana z uporabo izrednih ukrepov, in sicer so bili razlašeni vsi delničarji in imetniki obveznic in z izvedbo konverzije v deležu 47,5 % nezavarovanih depozitov v lastniški kapital banke. Bank of Cyprus je bila po izvedenih ukrepih dosegala kapitalski količnik temeljnega kapitala 1 v višini 12 %. Bank of Cyprus je morala do oktobra 2013 s počjo zunanjih svetovalcev izdelati plan prestrukturiranja banke (ESM, 2013b).

Izredni ukrepi z uporabo zasebnih sredstev za dokapitalizacijo Bank of Cyprus so dne 26. marca 2013 potekali na naslednji način, in sicer za fizične in pravne osebe, ki so bili komitenti Bank of Cyprus in imetniki depozitov, višjih od 100.000 EUR, je veljalo naslednje pravilo: če je bila vsota stanja vseh kreditov posameznega komitenta manjša od razlike njegovega depozita, ki je presegal vrednost 100.000 EUR, potem je za tega komitenta veljalo naslednje (Central Bank of Cyprus, 2013a):

- 37,5 % te razlike vrednosti depozita nad 100.000 EUR se je samodejno pretvorilo v delnice A razreda banke z glasovalno pravico in dividendami;
- 22,5 % te razlike vrednosti depozita nad 100.000 EUR je bilo začasno zamrznjene in so bile predmet delne ali pa celotne pretvorbe v delnice banke razreda A;
- 30 % te razlike vrednosti depozita nad 100.000 EUR pa je bilo začasno zamrznjene in je bila predmet delne ali popolne pretvorbe v vezan depozit (Bank of Cyprus Group, 2014).

Toda na podlagi sklepa Centralne banke Cipra, izdanega dne 30. julija 2013, je bilo pretvorjenih še dodatnih 10 % nezavarovanih depozitov v kapital Bank of Cyprus. Delež

vseh pretvorjenih depozitov v kapital je znašal 47,5 %. Toda na podlagi spremembe odloka, izdanega s strani Organa za reševanje Centralne banke Cipra, je bilo potrebno pretvoriti vse strukturirane produkte v delnice razreda A. Na podlagi reševanja banke z zasebnimi sredstvi je banka izdala za 3.814.495.000 novih delnic razreda A z nominalno vrednostjo 1 EUR na delnico. Te delnice razreda A so se nato pretvorile v navadne delnice z nominalno vrednostjo 0,01 EUR na delnico (Bank of Cyprus Group, 2014). Prvotni kapital Bank of Cyprus v obliki delnic, zamenljivih vrednostnih papirjev in obveznic se je v skupnem znesku v višini 122.535.000 EUR pretvoril v nove delnice, in sicer (Bank of Cyprus Group, 2014):

- obstoječe navadne delnice so se pretvorile v nove delnice razreda D;
- obstoječi vrednostni papirji, ki so zamenljivi v delnice, so se pretvorili v nove delnice razreda C in
- obstoječe obveznice so se pretvorile v nove delnice razreda B.

V primeru reševanja Laiki pa so bili tudi uporabljeni izredni ukrepi, in sicer so bili razlašeni vsi delničarji in imetniki obveznic ter delno imetniki nezavarovanih depozitov. Po izvedenih izrednih ukrepih je bila banka razdeljena na dve enoti, in sicer na slabo Laiki, na kateri so ostali vsi nezavarovani depoziti in na dobro Laiki, ki je bila skupaj z vsemi zavarovanimi depoziti in skupaj z določenimi sredstvi in obveznostmi prenesena na Bank of Cyprus (ESM, 2013b).

Hellenic Bank je naznanila, da bo do konca septembra 2013 skušala preko zasebnega kapitala doseči kapitalske zahteve, določene v programu. V primeru da banke ne bo uspela zbrati zadostne količine zasebnih sredstev, bo dokapitalizirana v skladu s pravili državne pomoči brez uporabe izrednih ukrepov. Tudi za dokapitalizacijo sektorja kreditnih zadrug se bo uporabila državna pomoč iz sredstev programa v skupni višini 1,5 milijarde EUR in brez uporabe izrednih ukrepov (ESM, 2013b).

Grške podružnice ciprskih bank je prevzela grška banka Piraeus Bank, te pa so ponovno pričele delovati 27. marca 2013 (ESM, 2013b).

31. marca 2016 se je ESM program finančne pomoči Cipru zaključil. Zaradi gospodarskega okrevanja, udeležbe zasebnih vlagateljev v dokapitalizaciji bank in vrnitvi na trg kapitala je zadoščal znesek izplačila v višini 6,3 milijarde EUR s strani ESM s povprečno ročnostjo kredita 14,6 let in 1 milijardo EUR s strani IMF. Ciper pa bo moral poskrbeti še za zmanjšanje visoke stopnje nedonosnih posojil in za ohranjanje fiskalne discipline (ESM, b.l.-b).

4.2.2.3 Primerjava podobnosti reševanja bančnega sektorja Cipra in Slovenije

Pri pregledu ukrepov, ki sta jih uporabili ciprska in slovenska vlada za reševanje bančnega sektorja v času krize, ugotavljam, da imajo ukrepi malo stičnih točk. To je tudi razumljivo, saj je bil sam izvor težav bančnega sektorja popolnoma različen. Kajti sam izvor težav ciprskega bančnega sistema izvira iz prevelike izpostavljenosti do grških državnih obveznic. Depoziti nerezidentom, ki jih je ciprska politika privabljala z uporabo sporazumov o dvojni obdavčitvi, so bili pomemben vir financiranja za lokalne ciprske banke. 1. januarja 2008 je Ciper prevzel evro in s tem je v ciprski bančni sistem kar naenkrat preplavila ogromna količina likvidnostnih sredstev, saj so se depoziti nerezidentov do tega trenutka tretirali kot depoziti v tuji valuti in je za njih veljala zelo visoka likvidnostna zahteva s strani Ciprske centralne banke. Ob uvedbi evra pa so se ti depoziti nerezidentov pretvorili v depozite v domači valuti, za katere pa se zahteva nižja likvidnostna zahteva. Ciprske banke so svoje likvidnostne presežke vlagale v obveznice (Clerides & Stephanou, 2009). V Sloveniji pa je bil izvor za težave bančnega sektorja predvsem nedisciplinirano kreditiranje, saj je medletna stopnja rasti novoodobrenih posojil negospodarstvu konec leta 2007 presegala 40 %, saj je procesu zelo hitre gospodarske rasti sledil proces hitre ekspanzije kreditiranja. Zaradi nakopičenih slabih posojil, odobrenih v obdobju hitre rasti posojil, in zaradi močnega padca gospodarske aktivnosti kot posledice domačih strukturnih neravnovesij kot tudi padca povpraševanja zaradi svetovne gospodarske krize, je nastala potreba po sanaciji bančnega sektorja (Banka Slovenije, 2015a). Skupna točka med obema državama pa je ta, da so reševale največje banke oziroma sistemske banke v državah.

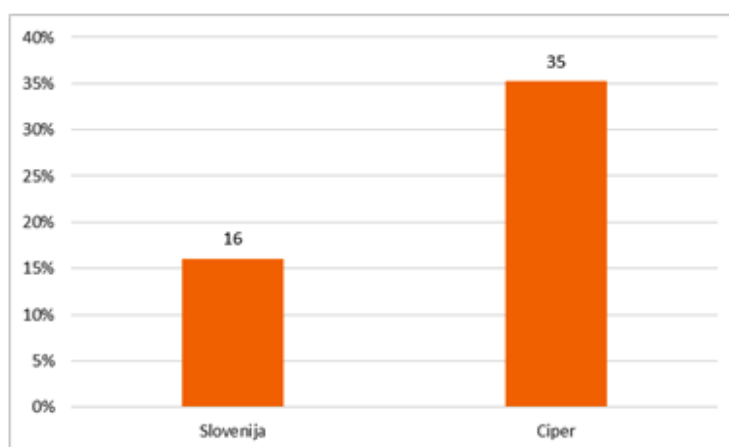
Ciprska vlada je zaprosila za mednarodno finančno pomoč za reševanje težav bančnega sektorja, kateremu ni bila kos, saj je bila bilančna vsota le-tega v letu 2012 kar za 6,3-krat večja od BDP. Program finančne pomoči v skupni višini 7,3 milijarde EUR je bil zaključen 31. marca 2016. Slovenija se je temu ukrepu izognila. Uporaba programa mednarodne finančne pomoči pa je bila pogojena tudi z uporabo izrednih ukrepov, kajti šele po izvedenih izrednih ukrepih se je pričelo črpanje sredstev iz programa mednarodne pomoči. Uporaba izrednih ukrepov pa je skupna točka obeh držav, vendar so bili izredni ukrepi, uporabljeni s strani ciprske vlade, strožji, saj so posegli v nezavarovane depozite. Nezavarovani depoziti so depoziti nad zneskom 100.000 EUR. Ta izredni ukrep je bil uporabljen v dveh največjih ciprskih bankah: Bank of Cyprus in Laiki, poleg uporabe izrednega ukrepa izbrisa delnic in obveznic. Pomemben je tudi podatek, da so bili depoziti pomemben vir financiranja za ciprske banke. Obe največji banki na Cipru sta bili reševani le z uporabo izrednih ukrepov. Za reševanje ostalih bank in kreditnih zadrug pa so uporabili dokapitalizacijo z državno pomočjo. V Sloveniji so bile banke reševane tako z uporabo izrednih ukrepov kot z dokapitalizacijo v obliki državne pomoči. Toda poudariti je treba, da imetniki depozitov nad 100.000 EUR v Bank of Cyprus niso bili razlaščeni, saj so bili ti depoziti v skupni višini 3.794.864.000 EUR pretvorjeni v kapital banke, in sicer v delnice razreda A. Prav tako pa lastniki kapitalskih instrumentov, kot so navadne delnice,

vrednostni papirji, zamenljivi v delnice in obveznice, niso bili razlašeni, temveč so bili njihovi vrednostni papirji pretvorjeni v nove delnice razredov B, C in D. V Sloveniji pa so bili imetniki v obdobju 2013–2014 z izrednimi ukrepi razlašeni imetniki delnic, podrejenega dolga in hibridnih instrumentov v skupnem znesku 581.541.000 EUR. Mali vlagatelji v Sloveniji so januarja 2014 vložili skupinsko tožbo zoper tri banke, s katero sodišču predlagajo, da ugotovi ničnost vpisa zmanjšanja in hkratnega povečanja osnovnega kapitala bank, s katerim so bili razlašeni vsi imetniki podrejenih obveznic in delnic teh bank. Razsodbe sodišča do julija 2016 še ni bilo. Prav tako pa so lastniki depozitov in obveznic ciprskih bank vložili posamezne tožbe zoper obe ciprski banki. Tudi v primeru Cipra razsodbe še niso znane.

Tudi na Cipru je bil problematičen nepremičninski balon, saj so večinoma nerezidenti kupovali nepremičnine na Cipru v prepričanju, da so cene le-teh nižje kot v Evropi. To pa je pospešilo kreditno ekspanzijo, ki je bila že tako visoka, saj je v obdobju od leta 2007 in 2008 letno znašala 20 % (Clerides & Stephanou, 2009). V času krize pa so se v bančnem sektorju nakopičile tudi nedonosne terjatve, katerih delež je septembra 2015 znašal 50 % (European Parliament, 2016) in na kar je Ciper opozorila tudi ESM ob zaključku programa leta 2016. Lahko bi rekli, da se v prihodnosti Cipru obeta ustanovitev družbe za upravljanje terjatev bank oziroma slabe banke. Delež nedonosnih terjatev je za Slovenijo v enakem obdobju znašal 15 % (European Parliament, 2016).

Iz Slika 12 je razvidno, da je bilo v obdobju 2008–2014 na Cipru delež skupaj uporabljenih ukrepov državne pomoči za reševanje bančnega sektorja predstavljal 35 % BDP iz leta 2014. Glede na rezultate stresnih testov, izvedenih februarja 2013, bi ta delež brez uporabe izrednih ukrepov in ob uporabi samo ukrepov državne pomoči znašal 50 % BDP. V Sloveniji pa je delež skupnih uporabljenih ukrepov državne pomoči za reševanje bančnega sektorja v enakem obdobju znašal 16 % BDP iz leta 2014 (European Commission, b.l.-d).

Slika 12: Prikaz uporabljene državne pomoči v obdobju 2008–2014 (v % BDP)

Vir: Povzeto po European Commission, State aid control: State Aid Scoreboard 2015 > Aid in the context of the financial and economic crisis, b.l.-d.

Reševanje ciprskega bančnega sistema je bilo uspešno z vidika stabilizacije bančnega sektorja, na kar nakazuje dejstvo, da je kapitalska ustreznost bančnega sektorja v povprečju dosegala vrednost v višini 12,92%. V letu 2013 je ciprski bančni sektor sestavljalo 93 kreditnih institucij. Zmanjšal se je tudi delež bilančne vsote bančnega sektorja glede na BDP, in sicer iz 817 % BDP v letu 2011 na 477,69 % BDP v letu 2013 (EBA, 2013). Prav tako pa se je Cipru izboljšala bonitetna ocena, kar je Cipru omogočilo vrnitev na mednarodni trg kapitala. V aprilu 2015 je bonitetna agencija Fitch potrdila bonitetno oceno Cipra pri B1 s pozitivnimi zgledi (*Fitch Affirms Cyprus at 'B-'; Outlook Positive*, 2016). Bonitetna agencija Moody's pa je novembra 2015 celo dvignila bonitetno oceno Cipra na B1 s stabilnimi zgledi (Moody's, 2015).

Kapitalska ustreznost slovenskega bančnega sektorja, ki ga je v letu 2013 sestavljalo 20 kreditnih institucij, je v letu 2013 doseglo povprečno vrednost v višini 14 %. Delež bilančne vsote bančnega sektorja glede na BDP pa je v letu 2013 znašal 111,9 % BDP (EBA, 2013). Pri bonitetni agenciji Moody's so povišali bonitetno oceno Slovenije, in sicer iz špekulativne Ba1 na investicijsko Baa3. Bonitetni agenciji S&P in Fitch pa sta obete spremenili v stabilne (Banka Slovenije, 2015b).

Na podlagi zbranih podatkov in primerjave načina reševanja bančnega sektorja v Španiji, na Cipru in v Sloveniji lahko potrdim prvo zastavljeno hipotezo, ki se nanaša na trditev, da so bili uporabljeni ukrepi za reševanje bančnih sektorjev Slovenije, Španije in Cipra različni glede na posebnosti bančnih sektorjev. Reševanje bančnih sektorjev v Španiji, na Cipru in v Sloveniji je temeljilo na usmeritvah EK. Odstopanja, ki so se pojavila pri načinu reševanja posameznih bančnih sektorjev, pa so temeljila na specifičnih lastnostih posameznih bančnih sektorjev.

Prav tako pa lahko na tem mestu potrdim tudi tretjo hipotezo, ki se nanaša na trditev, da je zadnje reševanje bančnega sektorja v EMU pokazalo nujno po poenotenem sistemu reševanja bančnega sektorja, saj so se vlade držav, katerih bančni sektorji so bili v težavah, lotevale reševanja bančnega sektorja z državnimi pomočmi in z zaprosilom za mednarodno finančno pomoč, kot sta to storili Španija in Ciper.

Četrto zastavljeno hipotezo, ki se nanaša na trditev, da so bile zaradi posebnosti slovenskega finančnega (oziroma bančnega) sistema negativne posledice finančne krize v Sloveniji večje od primerljivih držav članic EMU, sem preverila z deležem vseh uporabljenih ukrepov državne pomoči v obdobju od leta 2008 do leta 2014, kot odstotek BDP iz leta 2014. Te deleže sem preverila za Slovenijo, Španijo in Ciper. Deleži so predstavljeni grafično in so razvidni s Slike 11 in Slike 12. Delež uporabljenih ukrepov državne pomoči kot odstotek BDP je za Slovenijo pod deleži Španije in Cipra. Zato četrte hipoteze ne morem v celoti sprejeti. Toda kljub tej ugotovitvi menim, da so posebnosti slovenskega bančnega sistema vplivale na večje negativne posledice finančne krize, saj je

v Sloveniji država kot lastnik prepočasi odreagirala na finančno krizo in na težave bank v državni lasti.

5 OKREPITEV UKREPOV ZA REŠEVANJE IN ZAGOTAVLJANJE STABILNOSTI FINANČNIH SISTEMOV

Evroobmočje je imelo ob svojem nastanku več strukturnih in institucionalnih pomanjkljivosti, ki do izbruha finančne in gospodarske krize niso bile opažene. Pomanjkljivosti izhajajo predvsem iz neizpolnjevanja nekaterih teoretičnih zelenih lastnosti držav članic denarnih unij, kot so na primer: gospodarske aktivnosti znotraj držav naj bi bile razpršene, med državami naj bi bile podobne strukture, povezanost naj bi potekala prek mednarodne menjave in da se v nobeni od držav članic denarne unije ne kopičijo makroekonomska neravnovesja. Tako v primeru podobnosti struktur in povezanosti preko mednarodne menjave ekonomski šoki države podobno prizadenejo. Ker so v takšnem primeru šoki simetrični, je za njihovo odpravo mogoče uporabiti skupno denarno politiko in devizni tečaj enotne valute. Finančna in gospodarska kriza je tako izpostavila številne strukturne slabosti finančnega, fiskalnega in ekonomskega upravljanja evroobmočja kot tudi pomanjkanja politične enotnosti za odpravo pomanjkljivosti (Rant, 2015).

Junija 2009 je Ekonomsko-finančni svet odobril ukrepe, predstavljene v poročilu Larosièrjeve skupine za izboljšanje ureditve na področju finančnega nadzora v EU, ki jih je EK septembra predstavila v zakonodajnih predlogih. Tako je bila predlagana ustanovitev novih organov. Za makro bonitetni nadzor finančnega sistema EU je odgovoren ESRB. Za mikrobonitetni nadzor pa je odgovoren ESFS. ESFS je integrirano omrežje, ki ga sestavljajo: (i) nacionalni finančni nadzorniki, (ii) EBA, (iii) ESMA in (iv) EIOPA (ECB, 2009).

Naloge, ki so bile dodeljene vsem trem novim nadzornim organom, obsegajo med drugim (ECB, 2009):

- prispevati k vzpostavitvi visokokakovostnih, skupnih regulativnih in nadzornih standardov, ki bodo po potrditvi EK postali pravno zavezujoči,
- vodenje mediacij med nacionalnimi nadzornimi organi, spodbujanje skladnega delovanja kolegija nadzornikov in ukrepanje v kriznih situacijah. S temi ukrepi bi prispevali k dosledni uporabi zakonodaje EU;
- tesno sodelovanje z ESRB,
- izvajanje medsebojnih pregledov nadzornih organov, s čimer bi se okrepila skladnost nadzornih rezultatov in
- spremljanje in ocenjevanje dogajanja na trgih.

5.1 Okrepitev nadzora nad celotnim finančnim sistemom

Finančni nadzor v EU z vidika institucionalnega okvira, ki vključuje mikrobonitetni in makrobonitetni nadzor, temelji na preprečevanju kriz in na kriznem upravljanju in reševanju kriz. Finančni nadzor sestavljajo: EBA, ESMA, EIOPA in ESRB (Odbor za finančno stabilnost, 2015). Prepletenost slednjih pa je na preprost način prikazana na sliki v Prilogi 10 (Odbor za finančno stabilnost, 2014).

Finančna kriza je pokazala nujno potrebo po boljšem spremljanju sistemskih tveganj predvsem v povezavi medsebojne odvisnosti finančnih sistemov. Makrobonitetni nadzor se osredotoča na finančni sistem kot celoto in je tesno povezan s konceptom sistemskega tveganja. V povezavi s tem je bil 16. decembra 2010 ustanovljen novi neodvisni organ ESRB, ki je odgovoren za makrobonitetni nadzor finančnega sistema EU. Naloga ESRB je, da ugotavlja sistemsko tveganja, ki jim je izpostavljen finančni sektor v EU. ESRB ugotovljena tveganja razvršča po pomembnosti in izdaja opozorila, prav tako pa izdaja priporočila za sanacijske ukrepe (ECB, 2010).

ESRB tesno sodeluje tako z ESFS kot tudi z evropskimi nadzornimi organi ter z drugimi institucijami evropskega sistema finančnega nadzora. Sodelovanje ESRB in evropskih nadzornih organov je obojestransko, saj morajo evropski nadzorni organi ESRB posredovati vse potrebne informacije, ki jih ESRB potrebuje za izpolnjevanje nalog (ECB, 2009).

Makrobonitetna politika je osredotočena na vzdrževanje finančne stabilnosti s poudarkom na utrjevanju odpornosti finančnega sistema in preprečevanju kopičenja sistemskega tveganja. Finančni sistem je v stanju stabilnosti, ko finančni posredniki, trgi in tržna infrastruktura brez večjih motenj vzdržijo šoke pri finančnem posredovanju prihrankov v produktivne naložbe. Toda za stabilnost finančnega sistema ni dovolj le stabilnost posameznih finančnih institucij. Sistemsko tveganje je tveganje propada celotnega trga oziroma celotnega finančnega sistema. Makrobonitetna politika ESRB ima zastavljen končni cilj, in sicer prispevati k zaščiti stabilnosti finančnega sistema na območju EU (Odbor za finančno stabilnost, 2015).

Nov evropski nadzorni okvir je začel veljati s 1. januarjem 2011 z ustanovitvijo treh evropskih nadzornih organov, ki so opisani v naslednjih podpoglavjih (ECB, 2010).

5.2 Evropski organ za zavarovanja in poklicne pokojnine (EIOPA)

Kot že omenjeno je bila EIOPA ustanovljena 1. januarja 2011 z uredbo Evropskega parlamenta in sveta. EIOPA je nadomestil do takrat za to področje pristojni Odbor Evropskih zavarovalnih in pokojninskih nadzornikov (angl. *Committee of European*

Insurance and Occupational Pensions Supervisors, v nadaljevanju CEIOPS) (AZN, 2016), ki je bilo glavno posvetovalno telo EK pri pripravi in izdaji zavarovalnih in pokojninskih smernic in katerega članica je bila tudi slovenska Agencija za zavarovalni nadzor (Agencija za zavarovalni nadzor, 2008).

Ključne naloge EIOPE so (AZN, 2016):

- Zaščita zavarovancev. Za ta namen je EIOPA ustanovila Odbor za finančne inovacije, v katerem predstavniki nacionalnih nadzornih organov ugotavljajo tveganja in vpliv finančnih novosti na varstvo zavarovancev;
- Pristojnosti v kriznih situacija. EIOPA koordinira aktivnosti v kriznih situacijah;
- Spremljanje sistemskih tveganj pri nadzorovanih subjektih s stresnimi testi;
- Ocenjevanje ekvivalentnosti zavarovalnih regulativnih režimov v državah izven EU, kar je pomembno pri nadzoru in upravljanju s tveganji na ravni skupine, ki posluje preko evropskih meja;
- Priprava pravno zavezujočih tehničnih standardov, ki jih morajo zavarovalnice in pokojninske družbe spoštovati;
- Možnost uvedbe hitrega postopka za doseganje doslednega izvajanja določb EU zakonodaje;
- Pristojnost za reševanje sporov med nadzornimi organi držav članic EU. EIOPA izdaja pravne odločbe nacionalnim nadzornim organom z zahtevo po izvedbi določenih ukrepov, opustitev določenih aktivnosti, v skrajnem primeru lahko zahteva prenehanje poslovanja posamičnemu nadzorovanemu subjektu. V skupnem odboru, v katerem so predstavniki EBA, ESMA in EIOPA, pa se rešujejo spori medsektorskega področja;
- Nadzorniške pristojnosti v smislu, da predstavniki EIOPA sodelujejo na sejah nadzornikov pri nadzoru in upravljanju s tveganji na ravni skupine ter sodelujejo v inšpekcijskih pregledih posameznih nadzorovanih subjektih skupaj s pristojnimi nacionalnimi nadzorniki;
- Mednarodno sodelovanje v smislu sodelovanja z nadzornimi institucijami, mednarodnimi organizacijami in upravnimi organi tretjih držav.

EIOPA je neodvisno svetovalno telo Evropskega parlamenta, Sveta EU in EK. EIOPA je vodena s strani Odbora nadzornikov, ki ga sestavljajo direktorji nadzornih organov vseh držav članic EIOPA, in sprejema vse odločitve EIOPA. Predstavniki EK, EBA, ESMA in ESRB so prisotni na sestankih Odbora nadzornikov (EIOPA, b.l.).

5.3 Evropska bančna unija (EBA)

EBA je bila ustanovljena 1. januarja 2011 kot del ESFS in je specializirana agencija EU za doseganje bolj celostnega pristopa k bančnemu nadzoru v EU. Njena ključna naloga je vzpostavitev enotnega sklopa pravil, ki so zavezujoči za vse bančne institucije v EU na

enak način in predstavljajo podlago za vzpostavitev enotnega trga v bančnem sektorju EU. Cilj njenega delovanja je kakovostnejši in doslednejši nadzor v EU kot tudi krepitev nadzora nad čezmejnimi skupinami. EBA z zagotavljanjem regulativnega okvira v smeri celovitosti in učinkovitosti bančništva v EU prispeva k finančni stabilnosti EU (EBA, 2016).

Cilji bančne unije so narediti evropsko bančništvo (ECB, b.l.):

- bolj pregledno predvsem s pomočjo konsistentnega izvajanja skupnih pravil in administrativnih standardov za nadzor, sanacijo in reševanje bank;
- enotno predvsem s pomočjo enakih obravnav nacionalnih in čezmejnih bančnih dejavnosti ter s prekinitvijo povezave med finančnim zdravjem bank in državo, v kateri se banke nahajajo;
- bolj varno predvsem s pomočjo zgodnjih posredovanj v primerih, ko se banka nahaja v težavah, da se prepreči njen propad, in z zagotavljanjem učinkovitega prestrukturiranja.

Ključni cilj politike EU, vezan na finančne storitve, je doseči enoten trg za finančne institucije, močnejšo sinergijo znotraj EU in zmožnost boriti se z vse bolj globaliziranim svetovnim trgom. Za finančno stabilnost EU so ključnega pomena usklajeno regulirane in varne finančne institucije. EBA je pripravila pravila za bančni sektor, ki omogočajo ustrezen bonitetni nadzor kreditnih institucij in investicijskih družb ter pospešuje harmonizirane nadzorniške standarde in prakse med bančnimi nadzorniki EU. Prav tako ima EBA pomembno vlogo pri spodbujanju zaščite potrošnikov v povezavi s finančnimi proizvodi in storitvami, ki jih nudijo plačilne institucije, izdajatelji e-denarja in ponudniki hipotekarnih kreditov. Naloge EBA so opredeljene v različnih uredbah in direktivah EU s področja finančne in bančne ureditve, kot so (EBA, 2016):

- kapitalske zahteve, ki so zajete v Direktivi o dostopu do dejavnosti kreditnih institucij in bonitetnem nadzoru kreditnih institucij in investicijskih podjetij (v nadaljevanju CRD IV) in v Uredbi o bonitetnih zahtevah za kreditne institucije in investicijska podjetja (CRR),
- Direktiva o sanaciji in reševanju bank (v nadaljevanju BRRD),
- Direktiva o zajamčenih vlogah (v nadaljevanju DGSD),
- prenovljena Direktiva o plačilnih storitvah (PSD2),
- Direktiva o hipotekarnih kreditih (MCD),
- Direktiva o plačilnih računih (PAD),
- Uredba o ključnih informacijskih dokumentih za pakiranje naložbenih produktov prebivalstvu in zavarovalnih produktov (PRIIP),
- četrta Direktiva za preprečevanje pranja denarja (AMLD),
- Direktiva o elektronskem denarju (EMD),
- Uredba o tržni infrastrukturi EU (EMIR),

- Direktiva o finančnih konglomeratih (FICOD),
- Direktiva o centralno depozitnih družbah (CSD),
- Direktiva o trgovanju s finančnimi instrumenti (MiFID II) in
- Uredba o medbančnih provizijah (IFR).

EBA temelji na treh stebrih, in sicer (Banka Slovenije, 2015a):

- prvi steber predstavlja enotni nadzorni mehanizem (v nadaljevanju ENM),
- drugi steber predstavlja enotni mehanizem za reševanje (v nadaljevanju EMR),
- tretji steber predstavlja sistem jamstva za vloge (v nadaljevanju DGS).

Vsi trije stebri temeljijo na pravilih, ki izhajajo iz kapitalskih zahtev za banke CRD IV in na Direktivi BRRD. Vsi trije stebri so podrobneje predstavljeni v naslednjih podpoglavjih.

5.3.1 Prvi steber: enotni bančni nadzor

V letu 2014 je v polnem obsegu zaživel ENM, kar pomeni, da je od 4. novembra 2014 ECB formalno pristojna za nadzor nad bankami v evrobmočju. Toda nacionalni nadzorniki oziroma centralne banke kljub temu še vedno opravljajo nadzorniške naloge (Banka Slovenije, 2015a).

Vse kreditne institucije v sodelujočih državah članicah so zajete v bonitetni nadzor EMN. EMN zagotavlja, da se politika EU v zvezi z bonitetnim nadzorom kreditnih institucij izvaja usklajeno in učinkovito. EMN ima tri glavne cilje (ECB, 2014c):

- zagotavljanje varnosti in trdnosti evropskega bančnega sistema,
- izboljšanje finančne povezanosti in stabilnost,
- zagotavljanje doslednega nadzora.

Obširno znanje na področju makroekonomske politike in analize finančne stabilnosti ECB, na podlagi uredbe o EMN skupaj s pristojnimi nacionalnimi organi izvaja jasno opredeljene nadzorniške naloge, da bi zaščitila stabilnost evropskega finančnega sistema. Pravno podlago za operativne ureditve v zvezi z bonitetnimi nalogami EMN zagotavljata uredba o EMN in okvirna uredba o EMN (ECB, 2014c).

Uvedba EMN je vplivala na naslednja področja (Banka Slovenije, 2015a):

- licenciranje – za odvzem in izdajo dovoljenja kreditni instituciji za opravljanje njene dejavnosti je sedaj pristojna ECB;
- spremljanje bank in izvajanje nadzora se izvajata na dva načina, in sicer:
 - neposreden nadzor pomembnih bank in

- nadzor s strani nacionalnih nadzornikov manj pomembnih bank;
- poročanje po novem vzpostavljenem sistemu ocenjevanja tveganj. V povezavi s tem bo vzpostavljen enotni kreditni register.

EMN ima pod nadzorom vse banke evroobmočja. Kljub temu da so velike banke systemskega pomena v okviru evropskega nadzora, so nedavne izkušnje pokazale, da lahko tudi relativno majhne banke predstavljajo nevarnost za finančno stabilnost. Zato je nujno, da ECB izvaja nadzorne naloge tudi nad vsemi temi bankami (European Commission, 2012a).

5.3.2 Drugi steber: enotni mehanizem za reševanje bank

Preteklost je pokazala, predvsem v času zadnje finančne krize, da Evropa nima ustreznega sistema za reševanje bank. Države članice so svoje banke povečini reševale z denarjem davkoplačevalcev. Da davkoplačevalci v prihodnosti ne bodo več nosili stroškov reševanja bank, je bilo narejenih več pravnih aktov, sprejeti pa so bili tudi številni ukrepi. 15. maja 2014 je bil sprejet eden izmed pomembnih zakonodajnih okvirov v Evropi, in sicer Direktiva BRRD, o vzpostavitvi okvira za sanacijo in reševanje kreditnih institucij ter investicijskih podjetij.

Z vidika reševanja bank je BRRD bistvena na področju prekinitve povezave med državnim dolgom in bankami v težavah ter pri prenosu bremena reševanja bank na bančni sektor. Splošni postopki insolventnosti za podjetja so se med finančno krizo pokazali kot neprimerni za kreditne institucije, ker ne zagotavljajo hitrega posredovanja in ohranitve finančne stabilnosti. BRRD ureja nabor instrumentov za zgodnje in hitro posredovanje v nestabilni ali propadajoči kreditni instituciji ter zmanjša vpliv njenega propada na gospodarski in finančni sistem. Zagotovi se, da izgube najprej prevzamejo delničarji in nato upniki pod pogojem, da noben upnik ne utрпи večjih izgub, kot bi jih imel v primeru uporabe običajnih insolventnih postopkov (Ministrstvo za finance, 2016).

BRRD nacionalnim organom EU omogoča obravnavo morebitnih bančnih kriz na treh ravneh (Ministrstvo za finance, 2016):

- priprava in preprečevanje,
- zgodnje posredovanje v primeru, ko je banka v težavah ali pa v primeru, da ne izpolnjuje kapitalskih zahtev,
- reševanje v primeru, če je ogrožen obstoj banke.

Učinkovit okvir za sanacijo bank vključuje tri elemente (Ministrstvo za finance, 2016):

- pripravljalne ukrepe in načrte za zmanjšanje tveganj možnih težav,

- pooblastila za ustavitev slabšanja položaja banke v zgodnji fazi, da se prepreči insolventnost,
- jasen postopek za reorganizacijo ali prenehanje banke v primeru insolventnosti institucije, pri čemer se ohranijo ključne funkcije in se čim bolj omeji izpostavljenost davkoplačevalcev izgubam zaradi insolventnosti.

BRRD je pomemben korak k harmonizaciji pravil v zvezi z reševanjem bank v EU, hkrati pa zagotavlja sodelovanje med organi za reševanje pri obravnavanju propadov čezmejnih bank. V Sloveniji je bila direktiva BRRD delno prenesena v pravni red na naslednji način (Ministrstvo za finance, 2016):

- deloma z dopolnitvijo ZBan-1, in sicer v določbah, ki se nanašajo na pripravo in zgodnje posredovanje,
- delno z Zakonom o organu in skladu za reševanju bank (Ur.l. RS, št. 97/14 in 91/15, v nadaljevanju ZOSRB), katerega cilj je zagotoviti ustrezne instrumente za učinkovito obravnavanje bank v težavah.

Najpomembnejši del BRRD pa bo v slovenski pravni red prenesen s sprejetjem Zakona o reševanju in prisilnem prenehanju bank. Namen zakona je urejeno upravljanje propadanja bank brez uporabe javnih sredstev in preprečitev širjenja negativnega vpliva na druge institucije (Ministrstvo za finance, 2016). Rok za implementacijo direktive BRRD je potekel 1. januarja 2015. Slovenija je zaradi zamude pri prenosu direktive v slovenski pravni red prejela že dva opomina s strani EK.

V predlogu Zakona je za reševanje bank pristojna Banka Slovenije, ki uporabi v zakonu določene ukrepe za reševanje v primeru, ko so kumulativno izpolnjeni naslednji pogoji (Ministrstvo za finance, 2016):

- banka v težavah propada oziroma obstaja verjetnost, da bo propadla,
- iz danih okoliščin ni možno predvideti, da bodo razlogi za propad banke v ustreznem roku odpravljani,
- zaradi zaščite javnega interesa.

Pri ukrepih za reševanje bank se uporabljajo naslednja načela (Ministrstvo za finance, 2016):

- delničarji banke prvi krijejo izgube;
- po odpisu delničarjev krijejo izgube drugi imetniki kapitalskih instrumentov te banke in nato preostali upniki. Vrstni red je obraten kot v primeru za poplačilo terjatev do subjekta reševanja v običajnem insolventnem postopku;

- praviloma se upravljalni organ in višje vodstvo banke, ki je v postopku reševanja, zamenjata;
- noben upnik banke ne sme utrpeti večjih izgub, kot bi jih, če bi prišlo do prenehanja v skladu z običajnimi insolventnimi postopki;
- v celoti pa so zaščitene zajamčene vloge.

Organ za reševanje v primeru Slovenije je Banka Slovenije, ki pripravi oceno rešljivosti, iz katere izhaja, kateri ukrepi se bodo uporabili – ali ukrepi za reševanje ali ukrepi za prisilno prenehanje banke, s čimer se v čim večji meri prepreči kakršen koli resnejši negativni vpliv na finančni sistem. V načrtu reševanja banke, ki ga pripravi Banka Slovenije, se določijo tudi ukrepi za reševanje (Ministrstvo za finance, 2016).

Banka Slovenije pri določitvi ukrepov za reševanje bank, ki bodo različni glede na posamezno banko kot tudi glede na zanjo pripravljen načrt reševanja, lahko izbira med (Ministrstvo za finance, 2016):

- prodaja poslovanja,
- ustanovitev premostitvene banke,
- ločitev sredstev na dobre in slabe,
- uporaba sredstev upnikov, kot so odpis in konverzija kapitalskih instrumentov ali kvalificiranih obveznosti.

Banke bodo skladno z osnutkom zakona dolžne izpolnjevati zahtevo glede minimalne višine kapitala in kvalificiranih obveznosti (tako imenovan MREL), ki je opredeljen kot delež, ki predstavlja vsoto kapitala in kvalificiranih obveznosti glede na vsoto kapitala in vseh obveznosti banke. Te kvalificirane obveznosti predstavljajo podrejeni instrumenti in nezavarovani senior dolg s preostalo zapadlostjo vsaj enega leta (Koritnik, 2015).

Z vzdrževanjem MREL na predpisani višini bo poskrbljeno, da bodo banke imele na voljo zadostno višino obveznosti, ki bodo razpoložljive v primeru reševanja z instrumentom odpisa. Toda BRRD ne določa minimalne višine količnika MREL, temveč podaja osnovna merila, po katerih bo organ za reševanje bank za vsako posamezno banko določil višino količnika. BRRD zahteva, da posamezna banka prejme sredstva iz sklada za reševanje bank, ki je opisan v nadaljevanju šele, ko so delničarji in upniki terjatev, ki bodo vključeni v količnik MREL, utrpeli izgubo v višini vsaj 8 % vseh obveznosti banke (Koritnik, 2015). Urejena sta postopka prisilnega prenehanja banke, in sicer postopek prisilne likvidacije in stečajni postopek.

V skladu z BRRD morajo vse države članice poskrbeti tudi za vnaprej vzpostavljen sklad za reševanje, ki se financira iz bančnega sektorja. Namen sklada je, da se lahko uporabi ob propadu bank. Banke v sklad prispevajo letne prispevke v skladu z njihovimi obveznostmi

in tveganji, ki jih prevzemajo. Do konca leta 2024 bodo morala sredstva v vsakem nacionalnem skladu za reševanje znašati vsaj 1 % kritih vlog vseh kreditnih institucij, ki delujejo v posamezni državi (Ministrstvo za finance, 2016).

Marca 2015 je Banka Slovenije na podlagi ZOSRB, sprejetim dne 30. decembra 2014, vzpostavila poseben sklad za reševanje bank, ki se financira s prispevki bank in hranilnic s sedežem v Sloveniji (Ministrstvo za finance, 2016). Ciljna višina sredstev v skladu znaša 2,3 % vseh zajamčenih vlog pri vseh bankah v Sloveniji. Iz sredstev sklada se bo v prihodnje financiralo reševanje bank v okviru izrednih ukrepov. Sklad za reševanje predstavlja zgolj začasno rešitev za financiranje ukrepov reševanja bank brez udeležbe države, saj po ZOSRB sklad preneha z delovanjem 31. decembra 2024 (Banka Slovenije, 2015a).

ZOSRB v 11. členu določa, kdaj se sredstva iz sklada za reševanje bank lahko uporabijo, in sicer:

- vplačilo ustanovitvenega kapitala ali zagotavljanje kapitalske ustreznosti premostitvene banke,
- vplačilo v kapitalske instrumente banke za zagotavljanje kapitalske ustreznosti te banke, ki so ji bili izrečeni izredni ukrepi, in ob upoštevanju, da bodo predhodno pokrite pretekle izgube banke;
- posojila, garancije, jamstva ali druga zavarovanja, dana premostitveni banki ali banki, ki so ji bili izrečeni izredni ukrepi, ter ob upoštevanju, da so bile pretekle izgube banke že predhodno pokrite.

Banka Slovenije v skladu z ZOSRB za upravljanje sredstev sklada določi naložbeno politiko, pri tem pa mora biti zagotovljena varnost, nizko tveganje in visoka likvidnost sredstev sklada. Vrednost sredstev sklada je na dan 31. decembra 2015 znašala 190.999.179,00 EUR (Banka Slovenije, 2016b).

Na tem mestu lahko še dodatno podprem tretjo hipotezo, ki se nanaša na trditev, da je zadnje reševanje bančnega sektorja v EMU pokazalo nujno po poenotenem sistemu reševanja bančnega sektorja, saj je BRRD odgovor na zadnje dogajanje v bančnem sektorju v času finančne krize. BRRD je skupni pravni okvir EU za ukrepe reševanja bank in v katerega so vključeni tudi ukrepi reševanja bank s sredstvi upnikov. Na podlagi BRRD so bila centralizirana pooblastila za reševanje dodeljena Enotnemu odboru za reševanje in nacionalnim organom za reševanje.

5.3.3 Tretji steber: enotni okvir jamstev za denarne vloge

V času krize je jamstvo za denarne vloge pomemben varstveni ukrep, saj se s tem ukrepom vpliva na zaupanje v poslovanje bank ter navalu na banke. Z jamstvom za denarne vloge so

zavarovani tako deponenti, banke in celotni bančni sistem. V času krize se je leta 2010 na ravni številnih držav EU pričelo razmišljati, kako zavarovati sisteme zavarovanja depozitov. EBA z Direktivo DGSD želi izenačiti značilnosti sistemov jamstev za denarne vloge evroobmočja tako, da bi vse sisteme institucionalno nadzoroval en nadzorni organ in da bi obstajal le en sklad za zbiranje sredstev (Prohaska, Suljić & Olgić Draženović, 2015).

16. aprila 2014 je bila sprejeta Direktiva DGSD, ki je eden izmed aktov, ki tvorijo pravno podlago za ustanovitev in delovanje bančne unije. DGSD predstavlja pravno podlago za tretji steber bančne unije (Ministrstvo za finance, 2015b).

DGSD prinaša naslednje spremembe na predhodna skupna pravila glede ureditve področja jamstva za vloge (Ministrstvo za finance, 2015b):

- enotno definicijo zajamčene denarne vloge kot tudi enotno raven in obseg kritja, in sicer v višini 100.000 EUR,
- krajši roki za izplačilo zajamčenih denarnih vlog, in sicer 20 dni s postopnim krajšanjem na 7 dni,
- uvedba shem financiranja po načelu predhodnosti,
- s ciljem večjega zaupanja javnosti v finančni sistem je predvideno poenotenje informiranja javnosti o višini jamstva.

Poleg direktive DGSD je bila 24. novembra 2015 sprejeta tudi Uredba za vzpostavitev evropskega sistema jamstva za vloge, ki je nadaljnji ukrep za krepitev bančne unije. Uredba za vzpostavitev evropskega sistema jamstva za vloge predvideva ustanovitev evropskega jamstvenega sklada za vloge, katerega namen je, da bo od leta 2024 omogočal financiranje kritja zajamčenih vlog evropskih bank (Ministrstvo za finance, 2015b).

Direktiva DGSD je bila 31. marca 2016 prenesena v slovenski pravni red s sprejetjem Zakona o sistemu jamstva za vloge (Ur.l. RS, št. 27/16, v nadaljevanju ZSJV), ki ureja:

- vzpostavitev in delovanje sistema jamstva za vloge pri bankah;
- pristojnosti in naloge Banke Slovenije pri izvajanju nalog in pooblastil organa za jamstvo vlog;
- nadzor nad izpolnjevanjem obveznosti v zvezi s sistemom jamstva za vloge.

Kot že omenjeno, je Banka Slovenije pristojna za upravljanje sistema jamstva za vloge, kar pomeni, da (Banka Slovenije, 2016a):

- je Banka Slovenije vzpostavila sklad za jamstvo vlog, ki ga tudi upravlja,
- Banka Slovenije zbira redne in izredne prispevke bank v sklad za jamstvo vlog, prav tako pa sklepa dogovore o drugih oblikah financiranja sklada,

- Banka Slovenije vzpostavlja, preverja in posodablja postopke ter ureja izplačilo kritja zajamčenih vlog,
- Banka Slovenije vodi aktivnosti za udeležbo sredstev sklada za jamstvo vlog pri financiranju ukrepov reševanja ali prisilnega prenehanja bank,
- Banka Slovenije nadzira člane sistema jamstva za vloge pri izpolnjevanju obveznosti iz članstva.

DGSD pa določa tudi obveznost držav, da vzpostavijo poseben sklad za jamstvo. Sklad za jamstvo mora v vsaki državi razpolagati z zadostnimi sredstvi, da se omogoči nemoteno izplačilo zajamčenih vlog. Ta določba iz DGSD je bila tudi prenesena v ZSJV. Namen sklada za jamstvo je, da se v njem zbirajo sredstva, ko jih prispevajo banke, in da se bodo iz njega izplačevale zajamčene vloge (Banka Slovenije, 2016a).

Ciljna višina sredstev sklada mora znašati najmanj 0,8 % vseh zajamčenih vlog. Banke bodo z rednimi letnimi prispevki prispevale v sklad, dokler ne bo dosežena ciljna višina sredstev sklada. Toda do 3. julija 2024 pa morajo sredstva sklada znašati najmanj 0,8 % vseh zajamčenih denarnih vlog na ta dan. V primeru, da sklad za jamstvo ne bo razpolagal z zadostno višino sredstev, bodo morale banke z izrednimi prispevki zagotoviti manjkajoča sredstva. Z ZSJV pa je predvidena tudi skrajna oblika zagotovitve manjkajočih sredstev, in sicer s kratkoročnim posojilom s strani države ali pa z likvidnostnim posojilom, ki ga ob ustreznem zavarovanju omogoči Banka Slovenije (Banka Slovenije, 2016a).

Novi ZSJV pa prinaša tudi možnost uporabe sredstev sklada za jamstvo za namene reševanja in prenehanja bank. V takšnem primeru bi šlo predvsem zato, da bi se zajamčene denarne vloge prenesle na novo banko in s tem omogočili imetnikom denarnih vlog nadaljnje poslovanje z zajamčeno vlogo (Banka Slovenije, 2016a).

SKLEP

Stabilizacija finančnega sistema, predvsem bančnega sektorja, ki prevladuje v večini finančnih sektorjev držav članic evroobmočja, je z vidika ekonomskega razvoja posamezne države in z vidika zaupanja izrednega pomena. Zadnja finančna kriza je od vseh sektorjev finančnega sistema najbolj prizadela ravno bančni sektor in zaupanje vanj je bilo omajano. V bančnem sektorju so se v času finančne krize nakopičila nedonosna sredstva, nekatere banke so utpele izgube na naložbeni strani, saj so presežke likvidnosti vlagali v državne obveznice, kar je vplivalo na kapitalsko ustreznost bank. Propad bank bi resno škodoval realnemu sektorju, zato so države uporabile javna sredstva oziroma ukrepe državne pomoči pri reševanju bančnega sektorja.

Na podlagi usmeritev EK pa so države pri reševanju bančnih sektorjev uporabljale tudi izredne ukrepe in tako breme reševanja bančnega sistema delno prenesle na upnike bank,

saj so banke odpisale dolg za vse podrejene instrumente ali pa so celo odpisale nezavarovane depozite, kot se je to zgodilo na Cipru. Med ukrepe za reševanje bank pa sodi tudi ustanavljanje družb za upravljanje terjatev bank oziroma tako imenovano slabo banko, na katero so se v fazi reševanja bančnih sektorjev prenesle nedonosne terjatve. Takšen ukrep sta uporabili tudi Slovenija in Španija. V Sloveniji je bila tako leta 2013 ustanovljena Družba za upravljanje terjatev bank oziroma skrajšano DUTB, na katero so bile prenesene nedonosne terjatve iz NLB, NKBM, Abanke Vipa in Banke Celje. V Španiji pa je bila ustanovljena Družba za upravljanje terjatev bank oziroma skrajšano SAREB.

Reševanje bančnega sektorja je bilo za nekatere države prevelik zalogaj in zato so morale zaprositi za mednarodno finančno pomoč, kot na primer Španija in Ciper. V času finančne krize so mednarodno finančno pomoč nudile v skladu z dogovorjenim programom pomoči EK, ECB in Mednarodni denarni sklad. Španija se je za reševanje bančnega sektorja poslužila finančne pomoči v skupnem znesku 41,33 milijarde EUR in je bila nižja od prvotno predvidene. Cipru pa je za reševanje bančnega sektorja zadoščal znesek pomoči v skupni višini 4,3 milijarde EUR, ki je bil ravno tako nižji od prvotno predvidene.

Bančni sektorji držav članic EMU pa so bili v času reševanja posledic finančne krize deležni tudi temeljitih prestrukturiranj. Na primer prestrukturiranje španskega bančnega sektorja je bilo zelo obsežno, saj se je večina hranilnic preoblikovala, združila ali pa integrirala. Število poslovalnic se je zmanjšalo iz 46.167 v letu 2008 na 32.073 v četrtem kvartalu leta 2014. Število zaposlenih v španskem bančnem sektorju pa se je znižalo iz 278.301 v letu 2008 na 208.291 v letu 2014 (Banco de Espana, 2015a). Slovenski bančni sektor se ni prestrukturiral tako drastično kot v Španiji. V Sloveniji sta šli dve banki, in sicer Probanka in Factor banka, v postopek nadzorovane likvidacije. Število zaposlenih v slovenskem bančnem sektorju se je iz 12.232 v letu 2008 zmanjšalo na 10.682 v letu 2014 (Banka Slovenije, 2015b).

V magistrskem delu sem preverila štiri hipoteze, in sicer se prva hipoteza nanaša na trditev, da so bili uporabljeni ukrepi za reševanje bančnih sektorjev Slovenije, Španije in Cipra različni glede na posebnosti bančnih sektorjev. Prvo hipotezo sem preverila v četrtem poglavju magistrskega dela, v katerem sem primerjala slovenski bančni sektor z bančnim sektorjem Španije in Cipra, primerjala sem tudi izvor, ki je privedel do težav, v katerem so se znašli bančni sektorji vseh treh držav, in primerjala načine reševanja bančnega sektorja v obeh državah z načinom reševanja bančnega sektorja v Sloveniji. Na podlagi primerjave sem ugotovila, da izvor težav španskega in slovenskega bančnega sektorja ni bil čisto identičen, toda posledica pa je bila obeh podobna, in sicer oba bančna sektorja sta se spopadala z nedonosnimi terjatvami in posledično pomanjkanjem kapitala. Izvor težav ciprskega bančnega sektorja pa izvira iz prevelike izpostavljenosti do grških državnih obveznic, v katere so banke vlagale svoje presežke likvidnosti in velikost bančnega sektorja. Ukrepi španske in slovenske vlade za reševanje bančnega sektorja so si dokaj podobni, in sicer: državne jamstvene sheme, ustanovitev družb za upravljanje slabih

bančnih terjatev oziroma slabe banke in prestrukturiranje bančnega sektorja. Skupna točka reševanja ciprskega in slovenskega bančnega sektorja pa je v tem, da so se reševale domače systemske banke. Španska in ciprska vlada sta zaprosili tudi za mednarodno finančno pomoč, česar se Slovenija ni poslužila. Skupna točka reševanja vseh treh bančnih sektorjev pa je uporaba izrednih ukrepov ob dokapitalizaciji z državno pomočjo oziroma z delitvijo bremena. Roko nad vsemi dokapitalizacijami z uporabo državne pomoči pa je imela EK, ki je podala tudi usmeritve pri uporabi državne pomoči. Na podlagi zbranih podatkov in primerjave načinov reševanja bančnih sektorjev v izbranih državah sem prvo hipotezo potrdila, saj so bili uporabljeni ukrepi za reševanje bančnih sektorjev podobni, ker temeljijo na usmeritvah EK, odstopanja pri posameznih ukrepih reševanja pa temeljijo na specifičnih lastnostih posameznih bančnih sektorjev.

Drugo hipotezo, ki se nanaša na to, da je stabilizacija bančnega sektorja ključno prispevala k trdnosti finančnega sistema držav EMU, sem preverjala v prvem poglavju na podlagi zbranih podatkih o sestavi in strukturi finančnega sistema držav članic evroobmočja. Na podlagi zbranih podatkov sem prišla do spoznanja, da v sestavi finančnega sektorja držav članic evroobmočja v večini držav prevladujejo banke, saj predstavljajo med 20 % in 95 % vseh sredstev finančnega sektorja in tako na nivoju celotnega evroobmočja predstavljajo več kot polovico sredstev finančnega sistema evroobmočja, kar nakazuje na to, da banke predstavljajo jedro finančnega sistema evroobmočja. Na podlagi tega dejstva sem drugo hipotezo potrdila. Banke so tako ključni akterji oziroma finančni posredniki v finančnem sistemu, saj zagotavljajo likvidnost za ostale finančne institucije, podjetja in gospodinjstva. V prid tej hipotezi pa govorijo tudi v četrtem poglavju podrobneje opisani ukrepi za dolgoročno stabilizacijo finančnega sistema, ki so bili v času krize sprejeti s strani vlad Slovenije, Španije in Cipra.

Tretjo hipotezo, ki se nanaša na trditev, da je zadnje reševanje bančnega sektorja v EMU pokazalo nujno po poenotenem sistemu reševanja bančnega sektorja sem preverjala na podlagi pregleda ukrepov, ki so bili uporabljeni pri reševanju slovenskega, španskega in ciprskega bančnega sektorja. Vlade držav so se v času finančne krize posluževale predvsem ukrepov državne pomoči in na podlagi usmeritev EK tudi izrednih ukrepov, pri katerih so poleg davkoplačevalcev breme reševanja bančnega sektorja nosili tudi upniki bank. Države so bile tudi ena drugi zgled pri ustanavljanju družb za upravljanje terjatev bank. Ker pa je reševanje bančnega sektorja ogrožalo javne finance držav, so morale nekatere države, kot na primer Španija in Ciper, zaprositi celo za mednarodno finančno pomoč. Uporaba izrednih ukrepov, v katerih so breme reševanja bančnega sektorja nosili tudi upniki bank, pa je povzročilo ogromno jeze in nezaupanja v bančni sektor, saj so s tem posegli v pridobljene pravice imetnikov instrumentov podrejenega dolga. Na podlagi teh dejstev lahko potrdim svojo hipotezo. V prid tej hipotezi pa govorijo tudi nedavno sprejeti ukrepi, kot so ustanovitev Evropska bančne unije, ustanovitev enotnega bančnega nadzora, enotnega mehanizma za reševanje bank in enotnega okvira jamstev za denarne vloge, ki so podrobneje predstavljeni v petem poglavju.

Četrto hipotezo, da so bile zaradi posebnosti slovenskega finančnega (oziroma bančnega) sistema negativne posledice finančne krize v Sloveniji večje od primerljivih držav članic EMU, pa sem preverjala na podlagi deleža vseh uporabljenih ukrepov državne pomoči, ki so bili uporabljeni v obdobju od leta 2008 do leta 2014, kot % BDP iz leta 2014. V Sloveniji je delež skupnih uporabljenih ukrepov državne pomoči za reševanje bančnega sektorja v omenjenem obdobju znašal 16 % BDP iz leta 2014, v Španiji 18 % BDP iz leta 2014 in na Cipru 35 % BDP iz leta 2014. Poudariti je treba dejstvo, da se Slovenija glede deleža bank v državni lasti uvršča v sam vrh EMU, saj je kar 44 % bank v državni lasti, medtem ko je na Cipru 19 % bank v državni lasti. Skupna bančna sredstva domačih ciprskih bank so v letu 2013 predstavljala 249 % BDP, medtem ko so skupna bančna sredstva slovenskih domačih kreditnih institucij predstavljala 84 % BDP, skupna bančna sredstva domačih španskih bank pa 320 % BDP. Slovenija je glede na zbrane podatke o uporabljenih ukrepih državne pomoči kot % BDP pod deleži Španije in Cipra, zato hipoteze ne morem v celoti sprejeti. Kljub temu pa menim, da so posebnosti slovenskega bančnega sistema v določeni meri vplivale na večje negativne posledice finančne krize kot bi sicer, saj je država kot lastnik prepočasno odreagirala na finančno krizo in na težave bank v državni lasti.

V času finančne krize se je izkazalo pomanjkanje celovitega pogleda na finančni sistem EU, zato si je EU zadala cilj večje integracije denarne politike kot tudi makro bonitetne politike. Tako so bile ustanovljene številne nadzorne institucije tako na mikro kot tudi na makro ravni, ki skupaj tvorijo Evropski sistem finančnega nadzora. Na mikro ravni so bili ustanovljeni Evropski bančni organ, Evropski organ za zavarovanja in poklicne pokojnine, Evropski organ za vrednostne papirje in trge kot tudi Skupni odbor evropskih nadzornih organov. Na makro ravni pa je bil ustanovljen Evropski odbor za sistemska tveganja. Sprejetih je bilo več zakonodajnih aktov tako s področja nadzora kot tudi dodatnih zahtev za finančne institucije, ki so jih države članice večinoma že vnesle v svoje nacionalne pravne rede. Ali bodo ti ukrepi preprečili nastanek prihodnjih finančnih kriz oziroma ali bodo omilili posledice le-teh, pa bo pokazal le čas.

LITERATURA IN VIRI

1. Abanka Vipava d.d. (2014). *Letno poročilo 2014*. Ljubljana: Abanka Vipava d.d.
2. Agencija za zavarovalni nadzor. (2008). *Poročilo Agencije za zavarovalni nadzor za leto 2007*. Ljubljana: Agencija za zavarovalni nadzor.
3. Agencija za zavarovalni nadzor. (2009). *Poročilo Agencije za zavarovalni nadzor za leto 2008*. Ljubljana: Agencija za zavarovalni nadzor.
4. Agencija za zavarovalni nadzor. (2010). *Poročilo Agencije za zavarovalni nadzor za leto 2009*. Ljubljana: Agencija za zavarovalni nadzor.
5. Agencija za zavarovalni nadzor. (2012). *Poročilo Agencije za zavarovalni nadzor za leto 2011*. Ljubljana: Agencija za zavarovalni nadzor.
6. Agencija za zavarovalni nadzor. (2013). *Poročilo Agencije za zavarovalni nadzor za leto 2012*. Ljubljana: Agencija za zavarovalni nadzor.
7. Agencija za zavarovalni nadzor. (2014). *Poročilo Agencije za zavarovalni nadzor za leto 2013*. Ljubljana: Agencija za zavarovalni nadzor.
8. Agencija za zavarovalni nadzor. (2015). *Poročilo Agencije za zavarovalni nadzor za leto 2014*. Ljubljana: Agencija za zavarovalni nadzor.
9. Allen, F., & Gale, D. (2001). *Comparative Financial Systems: A Survey*. Najdeno 14. marca 2016 na spletnem naslovu <https://core.ac.uk/download/files/153/6649943.pdf>
10. Arhar, F., & Tomec, M. (2013). Prestrukturiranje sistemskih bank EMU v primerjavi s Slovenijo. *Bančni vestnik*, 62(11), 8–15.
11. AZN. (b.l.). *O agenciji: Mednarodne aktivnosti*. Najdeno 30. aprila 2016 na spletnem naslovu <https://www.a-zn.si/Default.aspx?id=137>
12. Baele, L., Ferrando, A., Hördahl, P., Krylova, E., & Monnet, C. (2004). Measuring financial integration in the euro area. *ECB Occasional Paper Series No. 14*. Najdeno 25. februarja 2016 na spletnem naslovu <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecbocp14.pdf>
13. Banco de Espana. (2008). *Financial stability report*. Madrid: Banco de Espana.
14. Banco de Espana. (2010). *Financial stability report*. Madrid: Banco de Espana.
15. Banco de Espana. (2012). *Financial stability report*. Madrid: Banco de Espana.
16. Banco de Espana. (2013). *Financial stability report*. Madrid: Banco de Espana.
17. Banco de Espana. (2015a). *Boletín Estadístico*. Madrid: Banco de Espana.
18. Banco de Espana. (2015b). *Financial stability report*. Madrid: Banco de Espana.
19. Bank of Cyprus Group. (2014). *Annual financial report 2013*. Nicosia: Bank of Cyprus. Najdeno 27. maja 2016 na spletnem naslovu <http://www.bankofcyprus.com/Documents/Investor%20Relations/Annual%20Reports/English/Annual%20Financial%20Report%20ENG%20not%20signed.pdf>
20. Banka Slovenije. (2009). *Poročilo o finančni stabilnosti*. Ljubljana: Banka Slovenije. Najdeno 10. februarja 2016 na spletnem naslovu <https://www.bsi.si/library/includes/datoteka.asp?DatotekaId=3482>

21. Banka Slovenije. (2011). *Poročilo o finančni stabilnosti*. Ljubljana: Banka Slovenije. Najdeno 10. februarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.bsi.si/iskalniki/porocila.asp?MapaId=285>
22. Banka Slovenije. (2012). *Poročilo o finančni stabilnosti*. Ljubljana: Banka Slovenije.
23. Banka Slovenije. (2013a). *Poročilo o finančni stabilnosti*. Ljubljana: Banka Slovenije.
24. Banka Slovenije. (2013b). *Poročilo o skrbnem pregledu bančnega sistema in ukrepih*. Najdeno 3. aprila 2016 na spletnem naslovu <http://www.bsi.si/publikacije-in-raziskave.asp?MapaId=1779>
25. Banka Slovenije. (2013c, 18. december). *Povzetek odločbe o izrednih ukrepih izrečenih 18.12.2013 Abanki Vipa d.d.* Najdeno 4. januarja 2016 na spletnem naslovu <https://www.bsi.si/iskalniki/sporocila-za-javnost.asp?VsebinaId=16244&MapaId=137#16244>
26. Banka Slovenije. (2013d, 18. december). *Povzetek odločbe o izrednih ukrepih izrečenih 18.12.2013 Faktorbanki d.d.* Najdeno 4. januarja 2016 na spletnem naslovu <https://www.bsi.si/iskalniki/sporocila-za-javnost.asp?VsebinaId=16244&MapaId=137#16244>
27. Banka Slovenije. (2013e, 18. december). *Povzetek odločbe o izrednih ukrepih izrečenih 18.12.2013 Novi kreditni banki maribor d.d.* Najdeno 4. januarja 2016 na spletnem naslovu <https://www.bsi.si/iskalniki/sporocila-za-javnost.asp?VsebinaId=16244&MapaId=137#16244>
28. Banka Slovenije. (2013f, 18. december). *Povzetek odločbe o izrednih ukrepih izrečenih 18.12.2013 Novi Ljubljanski banki d.d.* Najdeno 4. januarja 2016 na spletnem naslovu <https://www.bsi.si/iskalniki/sporocila-za-javnost.asp?VsebinaId=16244&MapaId=137#16244>
29. Banka Slovenije. (2013g, 18. december). *Povzetek odločbe o izrednih ukrepih izrečenih 18.12.2013 Probanki d.d.* Najdeno 4. januarja 2016 na spletnem naslovu <https://www.bsi.si/iskalniki/sporocila-za-javnost.asp?VsebinaId=16244&MapaId=137#16244>
30. Banka Slovenije. (2013h, 6. september). *Sporočilo za javnost Banke Slovenije in Ministrstva za finance - Factor banka in Probanka*. Najdeno 4. januarja 2016 na spletnem naslovu <https://www.bsi.si/iskalniki/sporocila-za-javnost.asp?VsebinaId=16058&MapaId=137#16058>
31. Banka Slovenije. (2013i). *Poročilo o skrbnem pregledu bančnega sistema in ukrepih*. Ljubljana: Banka Slovenije. Najdeno 29. maja 2016 iz <https://www.bsi.si/en/search.asp?Page=1>
32. Banka Slovenije. (2014a). *Letno poročilo*. Ljubljana: Banka Slovenije.
33. Banka Slovenije. (2014b). *Poročilo o finančni stabilnosti*. Ljubljana: Banka Slovenije.
34. Banka Slovenije. (2014c, 16. december). *Povzetek odločbe o izrednih ukrepih izrečenih 16.12.2014 Banki Celje d.d.* Najdeno 4. januarja 2016 na spletnem naslovu <https://www.bsi.si/iskalniki/sporocila-za-javnost.asp?VsebinaId=17158&MapaId=137#17158>

35. Banka Slovenije. (2015a). *Poročilo Banke Slovenije o vzrokih za nastali kapitalski primanjkljaj bank in vlogi Banke Slovenije pri tem kot bančnega regulatorja, sanaciji bank v letih 2013 in 2014, o učinkovitosti sistema korporativnega upravljanja bank v državni lasti in načinu reš.* Najdeno 4. januarja 2016 na spletnem naslovu http://www.bsi.si/publikacije/porocila/Porocilo_BS_2015.pdf
36. Banka Slovenije. (2015b). *Poročilo o finančni stabilnosti.* Ljubljana: Banka Slovenije.
37. Banka Slovenije. (2016a, 5. maj). *Jamstvo za vloge v bankah.* Najdeno 4. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.bsi.si/jamstvo-vlog.asp?MapaId=150>
38. Banka Slovenije. (2016b). *Revidirano letno poročilo sklada za reševanje bank za leto 2015.* Ljubljana: Banka Slovenije.
39. Bankia. (30. september 2014). *Arbitration for preferred securities.* Najdeno 27. maja 2016 na spletnem naslovu <http://www.bankia.com/en/customers/arbitration-for-preferred-securities/>
40. Beck, T., & Webb, I. (2002). Economic, Demographic, and Institutional Determinants of Life Insurance Consumption across Countries. *World Bank and International Insurance Foundation.* Najdeno 28. marec 2016 na spletnem naslovu <http://siteresources.worldbank.org/DEC/Resources/bwf.pdf>
41. Bloomberg. (2015, 2. oktober). *Spain's Credit Rating Upgraded to BBB+ by S&P.* Najdeno 30. marca 2016 na spletnem naslovu <http://www.bloomberg.com/news/articles/2015-10-02/spain-s-credit-rating-raised-to-bbb-by-standard-poor-s>
42. Carrascosa, A., & Delgado, M. (2013). Rehabilitation of Financial Sector - The case of Spanish banks. *Bančni vestnik*, 62(11), 40–48.
43. CEIOPS. (2010). *Spring Financial Stability Report 2010 , First half-yearly report.* Frankfurt: CEIOPS. Najdeno 30. marca 2016 na spletnem naslovu <https://eiopa.europa.eu/Publications/Reports/CEIOPS-Spring-2010-Financial-Stability-Report.pdf>
44. Central Bank of Cyprus. (2012). *Economic bulletin.* Nicosia: Central bank of Cyprus.
45. Central Bank of Cyprus. (2013a, 30. marec). *Clarifications for the better understanding of the resolution measures implemented under the Resolution of Credit and Other Institutions Law, 2013 at the Bank of Cyprus and Laiki Bank.* Najdeno 27. maja 2016 na spletnem naslovu http://www.centralbank.gov.cy/nqcontent.cfm?a_id=12631&lang=en
46. Central Bank of Cyprus. (2013b). *Cyprus Financial Assistance Programme – Memoranda signed with the EU and the International Monetary Fund: Q&A regarding the financial sector.* Najdeno 27. maja 2016 na spletnem naslovu http://www.centralbank.gov.cy/media/2013-08-13_qa_english_comments.pdf
47. Clerides, M., & Stephanou, C. (2009). The Financial Crisis and the Banking System in Cyprus. *Cyprus Economic Policy Review*, (1), 27–50.
48. Damijan, J. P. (2013, 28. oktober). Damijan blog [Blog]. Najdeno 29. maja 2016 na spletnem naslovu <https://damijan.org/2013/10/28/poziv-k-razkritju-metodologije-in-predpostavk-stresnih-testov-slovenskih-bank/>

49. Damijan, J. P. (2015, 20. februar). Damijan blog [Blog]. Najdeno 29. maja 2016 na spletnem naslovu <https://damijan.org/2015/02/20/afera-banka-slovenije-za-telebane/#more-39300>
50. Das, U. S., Quintyn, M., & Chenard, K. (2004). Does Regulatory Governance Matter for Financial System Stability? An Empirical Analysis. *IMF Working Paper*. Najdeno 25. februarja 2016 na spletnem naslovu <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2004/wp0489.pdf>
51. de Haan, J., Oosterloo, S., & Schoenmaker, D. (2009). *European Financial Markets and Institutions*. Cambridge: Cambridge University Press.
52. Denters, E. (2009, 5. maj). Regulation and Supervision of the Global Financial System: A Proposal for Institutional Reform. *Amsterdam Law Forum*, 1(3), 63–83. Najdeno 26. februarja 2016 na spletnem naslovu http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1399408
53. Dimovski, V., & Gregorič, A. (2000). *Temelji bančništva*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta v Ljubljani.
54. DUTB. (b.l.). *O nas: Delovanje družbe*. Najdeno 27. maja 2016 na spletnem naslovu <http://www.dutb.eu/si/o-nas>
55. DUTB. (2014). *Letno poročilo 2013*. Ljubljana: Družba za upravljanje terjatev bank, d.d. Najdeno 27. maja 2016 na spletnem naslovu http://www.dutb.eu/images/Doc/DUTB_LetnoPorocilo_2014_Slo.pdf
56. DUTB. (2015). *Letno poročilo 2014*. Ljubljana: DUTB. Najdeno 27. maja 2016 na spletnem naslovu http://www.dutb.eu/images/Doc/letno_porocilo_DUTB_2014.pdf
57. EBA. (2013). *EBA Supervisory convergence, Supervisory disclosure, Aggregate statistical data*. Najdeno 26. februarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.eba.europa.eu/supervisory-convergence/supervisory-disclosure/aggregate-statistical-data>
58. EBA. (2016). *The European Banking Authority at a glance*. London: European Banking Authority.
59. ECB. (b.l.). *Evropska centralna banka: About: Predstavitev: Bančna unija*. Najdeno 30. aprila 2016 na spletnem naslovu <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/bankingunion/html/index.sl.html>
60. ECB. (2008a). *EU Banking structures*. Frankfurt: ECB.
61. ECB. (2008b). *Financial stability review*. Frankfurt: European Central Bank.
62. ECB. (2009). *Letno poročilo*. Frankfurt: ECB. Najdeno 25. februarja 2016 na spletnem naslovu <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/annrep/ar2009sl.pdf?a8bcabb074633fb73b6ca6ef480e9777>
63. ECB. (2010). *Letno poročilo 2010*. Frankfurt: Evropska centralna banka.
64. ECB. (2012). *Letno poročilo 2012*. Frankfurt: ECB.
65. ECB. (2014a). *Banking Structures report*. Frankfurt: ECB.
66. ECB. (2014b). *Letno poročilo 2013*. Frankfurt: Evropska centralna banka.
67. ECB. (2014c). *Vodnik po bančnem nadzoru*. Frankfurt: Evropska centralna banka.

68. ECB. (2015). *Report on financial structures*. Frankfurt: European Central Bank.
69. EIOPA. (b.l.). *About EIOPA: Missions and tasks*. Najdeno 29. aprila 2016 na spletnem naslovu <https://eiopa.europa.eu/about-eiopa/missions-and-tasks>
70. EIOPA. (2013). *Financial Stability Report, Second Half-Year Report , Autumn 2013*. Frankfurt: EIOPA. Najdeno 30. marca 2016 na spletnem naslovu https://eiopa.europa.eu/Publications/Reports/EIOPA_Financial_Stability_Report_-_2013_1H_01.pdf
71. ESM. (b.l.-a). *About ESM*. Najdeno 3. aprila 2016 na spletnem naslovu <http://www.esm.europa.eu/about/index.htm>
72. ESM. (b.l.-b). *ESM programme for Cyprus (concluded)*. Najdeno 31. marca 2016 na spletnem naslovu <http://www.esm.europa.eu/assistance/cyprus/index.htm>
73. ESM. (2012). *Annual report*. Luksemburg: ESM.
74. ESM. (2013a, 31. december). *ESM programme for Spain (concluded)*. Najdeno 28. aprila 2016 na spletnem naslovu ESM Financial assistance: <http://www.esm.europa.eu/assistance/spain/index.htm>
75. ESM. (2013b). *FAQ - Financial assistance for Cyprus*. Najdeno 28. aprila 2016 na spletnem naslovu www.esm.europa.eu/pdf/FAQ%20Cyprus%2018092013.pdf
76. ESM. (2013c). *Frequently asked questions on the ESM financial assistance programme for Spain and the country's successful exit*. Najdeno 3. aprila 2016 na spletnem naslovu iz <http://www.esm.europa.eu/publications/index.htm>
77. European Commission. (b.l.-a). *Economic and Financial Affairs*. Najdeno 28. marca 2016 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/economy_finance/euro/emu/how/index_en.htm
78. European Commission. (b.l.-b). *Economic and Financial Affairs*. Najdeno 30. marca 2016 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/economy_finance/explained/the_financial_and_economic_crisis/why_did_the_crisis_spread/index_en.htm
79. European Commission. (b.l.-c). *European Financial Stabilisation Mechanism (EFSM)*. Najdeno 3. aprila 2016 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/economy_finance/eu_borrower/efsm/index_en.htm
80. European Commission. (b.l.-d). *State aid control: State Aid Scoreboard 2015 > Aid in the context of the financial and economic crisis*. Najdeno 13. aprila 2016 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/competition/state_aid/scoreboard/financial_economic_crisis_aid_en.html
81. European Commission. (2011). *Report on state aid granted by the EU Member States, Autumn 2011 Update*. Najdeno 30. marca 2016 na spletnem naslovu <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0848&from=SL>
82. European Commission. (2012a). *Commission proposes a package for banking supervision in the Eurozone – frequently asked questions*. Najdeno 30. aprila 2016 na spletnem naslovu http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-12-662_en.htm?locale=en

83. European Commission. (2012b). *Dopolnitev statističnega pregleda državnih pomoči za leto 2012, Posodobitev za leto 2012*. Najdeno 30. marca 2016 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/archive/2012_autumn_sl.pdf
84. European Commission. (2012c). *Press release, State aid: Commission approves Cypriot bank guarantee scheme*. Najdeno 30. marca 2016 na spletnem naslovu http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-1171_en.htm
85. European Commission. (2012d). *Press Release, State aid: Commission approves restructuring plans of Spanish banks Liberbank, Caja3, Banco Mare Nostrum and Banco CEISS*. Najdeno 30. marca 2016 na spletnem naslovu http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-1432_en.htm
86. European Commission. (2012e). *State aid SA.34827 (2012/NN) – Cyprus Rescue Recapitalisation of Cyprus Popular Bank*. Najdeno 30. marca 2016 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/245846/245846_1367342_82_1.pdf
87. European Commission. (2014). *Commission Staff Working Document, Economic Review of the Financial Regulation Agenda, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions*. Najdeno 25. februarja 2016 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/internal_market/finances/docs/general/20140515-erfra-working-document_en.pdf
88. European Parliament. (2016). *Non-performing loans in the Banking Union: stocktaking and challenges*. Najdeno 18. marca 2016 na spletnem naslovu [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/574400/IPOL_BRI\(2016\)574400_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/574400/IPOL_BRI(2016)574400_EN.pdf)
89. Evropska Komisija. (2013). *Sporočilo Komisije o uporabi pravil o državni pomoči za podporne ukrepe v korist bank v okviru finančne krize od 1. avgusta 2013 dalje*. Bruselj: Evropska komisija.
90. Factor banka d.d. (2013). *Letno poročilo Factor banke d.d., Ljubljana za poslovno leto 2013*. Ljubljana: Factor banka d.d.
91. Freixas, X., Hartmann, P., & Mayer, C. (2012). *Handbook of European Financial Markets and Institutions*. Oxford: Oxford University Press.
92. FROB. (2014). *Investors' presentation*. Najdeno 27. maja 2016 na spletnem naslovu <http://www.frob.es/en/Informacion-financiera/Paginas/Presentacion-para-inversores.aspx>
93. Herring, R. J., & Carmassi, J. (2008). The Structure of Cross-Sector Financial Supervision. *Financial Markets, Institutions & Instruments*, 17(1), 51–76.
94. IAS 32. (2012). *International Accounting Standard 32 Financial Instruments: Presentation*. Najdeno 23. marca 2016 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/internal_market/accounting/docs/consolidated/ias32_en.pdf
95. Insurance Europe. (b.l.). *Statistics N°50: European Insurance in Figures dataset*. Najdeno 28. marca 2016 na spletnem naslovu <http://www.insuranceeurope.eu/statistics-n%C2%B050-european-insurance-figures-dataset>

96. Insurance Europe. (2015). *European Insurance — Key Facts*. Najdeno 28. marca 2016 na spletnem naslovu <http://www.insuranceeurope.eu/sites/default/files/attachments/European%20Insurance%20-%20Key%20Facts%20-%20August%202015.pdf>
97. Končina, M. (2013). Mejniki slovenskega zavarovalništva in njegov položaj po krizi. *Bančni vestnik*, 63(3), 49–54.
98. Kopcke, W. R., & Randall, R. E. (1991). Insurance Companies as Financial Intermediaries: Risk and Return. *The Financial Condition and Regulation of Insurance Companies*. Najdeno 17. marca 2016 na spletnem naslovu <https://www.bostonfed.org/economic/conf/conf35/conf35b.pdf>
99. Koritnik, M. (2015). Nadaljnje reforme zahtev glede bančnega kapitala. *Bančni vestnik*, 64(1–2), 43–47.
100. Koritnik, M., & Merc, P. (2012). Izvedba slabe banke - odprta vprašanja in možna alternativa. *Bančni vestnik*, 61(10), 13–18.
101. Koritnik, M., & Merc, P. (2013). Reševanje bank z zasebnimi sredstvi. *Bančni vestnik*, 62(11), 112–117.
102. Kostanjevec, L. (2014, julij). Vpliv finančne krize na institucionalno ureditev zavarovalnic. *Zavarovalniški horizonti*, 5–19. Najdeno 25. februarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.zav-zdruzenje.si/wp-content/uploads/2014/07/Zavarovalniski-horizonti-julij-2014-clanek1.pdf>
103. Lane, P. R. (2008). *EMU and Financial Integration*. IIS Discussion Paper No. 272. Najdeno 4. aprila 2016 na spletnem naslovu <https://www.tcd.ie/iis/documents/discussion/pdfs/iisdp272.pdf>
104. Lavrač, V. (2004). Izpolnjevanje Maastrichtskih konvergenčnih kriterijev in Slovenija. *Bančni vestnik*, 53(5), 13–21.
105. Lazarides, T., Drimpetas, E., & Kyriazopoulos, G. (2015). Causes of inactivity in the European Banking Sector. Najdeno 30. marca 2016 na spletnem naslovu http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2562045
106. Levine, R. (2002). Bank-Based or Market-Based Financial Systems: Which is Better? *William Davidson Working Paper Number 442*. Najdeno 25. februarja 2016 na spletnem naslovu <https://deepblue.lib.umich.edu/bitstream/handle/2027.42/39826/wp442.pdf?sequence=3>
107. Levine, R. (2005). Chapter 12 Finance and Growth: Theory and Evidence. *Handbook of Economic Growth*, 1, 865–934.
108. Liikanen, E., Bänziger, H., Campa, J. M., Gallois, L., Goyens, M., Krahen, J. P., ... Wijffels, H. (2012). High-level Expert Group on reforming the structure of the EU banking sector. Najdeno 29. marca 2016 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/high-level_expert_group/report_en.pdf
109. Madura, J. (2011). *Financial Markets and Institutions*. Florida Atlantic University: Cengage Learning.

110. Masten, I. (2015, 23. februar). Skrovnna metodologija famoznega pregleda slovenskih bank. *SiolNet*. Najdeno 29. maja 2016 na spletnem naslovu <http://siol.net/siol-plus/kolumne/skrivna-metodologija-famoznega-pregleda-slovenskih-bank-89398>
111. Ministrstvo za finance. (2012a). *Prestavitev postopka dokapitalizacije NLB*. Najdeno 3. aprila 2016 na spletnem naslovu www.mf.gov.si/fileadmin/mf.gov.si/pageuploads/sporocila/Predstavitev_postopka_dokapitalizacije_NLB_gradivo_za_medije.pps+&cd=3&hl=en&ct=clnk&gl=si
112. Ministrstvo za finance. (2012b). *Štirinajsto poročilo o dodeljenih državnih pomočeh v Sloveniji*. Najdeno 3. aprila 2016 na spletnem naslovu www.mf.gov.si/fileadmin/mf.gov.si/pageuploads/drzavne.../14_LP_DPskupaj.pdf
113. Ministrstvo za finance. (2012c). *Predlog zakona o ukrepih Republike Slovenije za krepitev stabilnosti bank, EVA 2012-1611-0151*. Najdeno 5. aprila 2016 na spletnem naslovu http://www.mf.gov.si/fileadmin/mf.gov.si/pageuploads/Finan%C4%8Dni_sistem/ZUKSB.pdf
114. Ministrstvo za finance. (2013). *Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o ukrepih Republike Slovenije za kreditev stabilnosti bank, EVA: 2013-1611-0144*. Najdeno 5. aprila 2016 na spletnem naslovu https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/sl_con_2015_16_draft_law.pdf
115. Ministrstvo za finance. (2015a). *Strategija slovenskega bančnega sektorja*. Ljubljana. Najdeno 27. maja 2016 na spletnem naslovu http://www.mf.gov.si/fileadmin/mf.gov.si/pageuploads/mediji/2015/2015feb24_STRATEGIJA_BANKE.pdf
116. Ministrstvo za finance. (2015b). *Zakon o sistemu jamstva za vloge - predlog za obravnavo*. Najdeno 5. maja 2016 na spletnem naslovu https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/sl_con_2016_6_draft_law.pdf
117. Ministrstvo za finance. (2016). *Predlog zakona o reševanju in prisilnem prenehanju bank*. Ljubljana: Vlada Republike Slovenije.
118. Mishkin, F. S. (2006). *The Next Great Globalization*. Washington: Princeton University Press.
119. Moody's. (2015, 13. november). *Moody's: Rating Action: Moody's upgrades Cyprus' government bond rating to B1, outlook stable*. Najdeno 9. marca 2016 na spletnem naslovu https://www.moody.com/research/Moodys-upgrades-Cyprus-government-bond-rating-to-B1-outlook-stable--PR_338551
120. Mramor, D. (1993). *Uvod v poslovne finance*. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
121. Nekrep, M. (2013). Trg zavarovalnih storitev v Sloveniji in Avstriji v obdobju finančne in gospodarske krize. *Zavarovalniški horizonti*, 57–81.
122. Nova KBM d.d. (2012). *Letno poročilo Skupine Nove KBM in Nove KBM d.d. 2012*. Maribor: Nova KBM.

123. Nova KBM d.d. (2013). *Letno poročilo Skupine Nove KBM in letno poročilo Nove KBM d.d. za leto 2013*. Maribor: Nova KBM d.d.
124. Nova Ljubljanska banka d.d. (2008). *Letno poročilo 2008*. Ljubljana: Nova Ljubljanska banka d.d.
125. Nova Ljubljanska banka d.d. (2011). *Letno poročilo 2011*. Ljubljana: Nova Ljubljanska banka d.d.
126. Odbor za finančno stabilnost. (2014). *Letno poročilo*. Ljubljana: Odbor za finančno stabilnost.
127. Odbor za finančno stabilnost. (2015). *Letno poročilo*. Ljubljana: Odbor za finančno stabilnost.
128. Poljšak, J., & Razboršek, K. (2011). Slabe naložbe bank: uvedba slabe banke. *Bančni vestnik*, 60(12), 28–35.
129. Probanka d.d. (2013). *Letno poročilo 2013*. Maribor: Probanka d.d.
130. Prohaska, Z. (1999). *Finančni trgi*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
131. Prohaska, Z., Suljić, S., & Olgjić Draženović, B. (2015). Sistem zavarovanja depozitov v državah EU. *Bančni vestnik*, 64(9), 43–47.
132. Proskurovska, V. (2013). *European Banking Sector Facts & Figures 2013*. Bruselj: European Banking Federation.
133. Računsko sodišče. (2015). *Revizijsko poročilo, Vzpostavitev pogojev za delovanje DUTB, d. d. in poslovanje DUTB, d. d. v letu 2013*. Ljubljana: Republika Slovenija, Računsko sodišče. Najdeno 27. maja 2016 na spletnem naslovu [http://www.rs-rs.si/rsrs/rsrs.nsf/I/K9B89CFEAF2BE38F9C1257DFD004564EF/\\$file/DUTB_web_OCR.pdf](http://www.rs-rs.si/rsrs/rsrs.nsf/I/K9B89CFEAF2BE38F9C1257DFD004564EF/$file/DUTB_web_OCR.pdf)
134. Rant, V. (2015). Pomanjkljivosti, izzivi in prihodnost evrskega območja. *Bančni vestnik*, 64(1–2), 48–54.
135. Remšak, F., & Šuler, T. (2001, julij). Gibanje kapitalske ustreznosti bank v Sloveniji ter vpliv povezovanja bank na kapitalsko ustreznost bank in bančnega sistema. Najdeno 4. januarja 2016 na spletnem naslovu <https://www.bsi.si/library/includes/datoteka.asp?...959>
136. *Fitch Affirms Cyprus at 'B-'; Outlook Positive*. Najdeno 27. februarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.reuters.com/article/idUSFit92073420150424>
137. Ribnikar, I. (1999a). *Monetarna ekonomija I*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
138. Ribnikar, I. (1999b). *Monetarna ekonomija II. Mednarodni denarni sistem*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
139. Richards, R. (1999). *Inside international finance: A citizen's guide to the world's financial markets, institutions & key players*. London: Orion business book.
140. SAREB. (2015). *Annual Report 2014*. Madrid: SAREB.
141. Schmieding, H. (2013). Macroeconomic trends and EU banking crisis. *Bančni vestnik*, 62(11), 68–74.
142. SDH. (b.l.). *Slovesniki državni holding d.d., Osebna izkaznica*. Najdeno 27. maja 2016 na spletnem naslovu <http://www.sdh.si/sl-si/o-druzbi/osebna-izkaznica>

143. Staib, D., & Bevere, L. (2009). World insurance in 2008: Life premiums fall in the industrialised countries - strong growth in the emerging economies. Najdeno 25. maja 2016 na spletnem naslovu http://www.sinainsurance.com/parameters/sinainsurance/modules/cdk/upload/content/sina_insurance/File/bazare%20bime/2009-World%20Insurance%20Statistics.pdf
144. Stephanou, C. (2011). The Banking System in Cyprus: Time to Rethink the Business Model? *Cyprus Economic Policy Review*, 5(2), 123–130.
145. Štiblar, F. (2013). *Finančni trgi, akterji, instrumenti, posli: Stebri finančnega sistema samostojne Slovenije*. Ljubljana: Založba ZRC.
146. UMAR. (2013). *Pomladanska napoved gospodarskih gibanj 2013*. Ljubljana: UMAR.
147. Uredba o standardni klasifikaciji dejavnosti. *Uradni list RS*. št. 17/08.
148. Vlada Republike Slovenije. (2012). *Sporočilo za javnost*. Najdeno 2. aprila 2016 na spletnem naslovu http://www.vlada.si/delo_vlade/sporocila_za_javnost/sporocila_za_javnost/article/30_redna_seja_vlade_rs_26017/
149. Vlada Republike Slovenije. (2013). *Nacionalni reformni program 2013–2014*. Najdeno 2. aprila 2016 na spletnem naslovu http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/2013/Vlada_AB/NRP10-05-2013_s_prilogami.pdf
150. Zakon o bančništvu (ZBan-1). *Uradni list RS št. 131/06, 1/08, 109/08, 19/09, 98/09, 79/10, 99/10, 35/11, 59/11, 85/11, 48/12, 105/12, 56/13, 96/13*.
151. Zakon o javnih financah (ZJF). *Uradni list RS št. 79/99, 124/00, 79/01, 30/02, 109/08*.
152. Zakon o organu in skladu za reševanje bank (ZOSRB). *Uradni list RS št. 97/14, 91/15*.
153. Zakon o sistemu jamstva za vloge (ZSJV). *Uradni list RS št. 27/16*.
154. Zakon o ukrepih Republike Slovenije za krepitev stabilnosti bank (ZUKSB). *Uradni list RS št. 105/12, 63/13, 104/15*.
155. Zakon o zavarovalništvu (ZZavar-1). *Uradni list RS št. 93/15*.

PRILOGE

KAZALO PRILOG

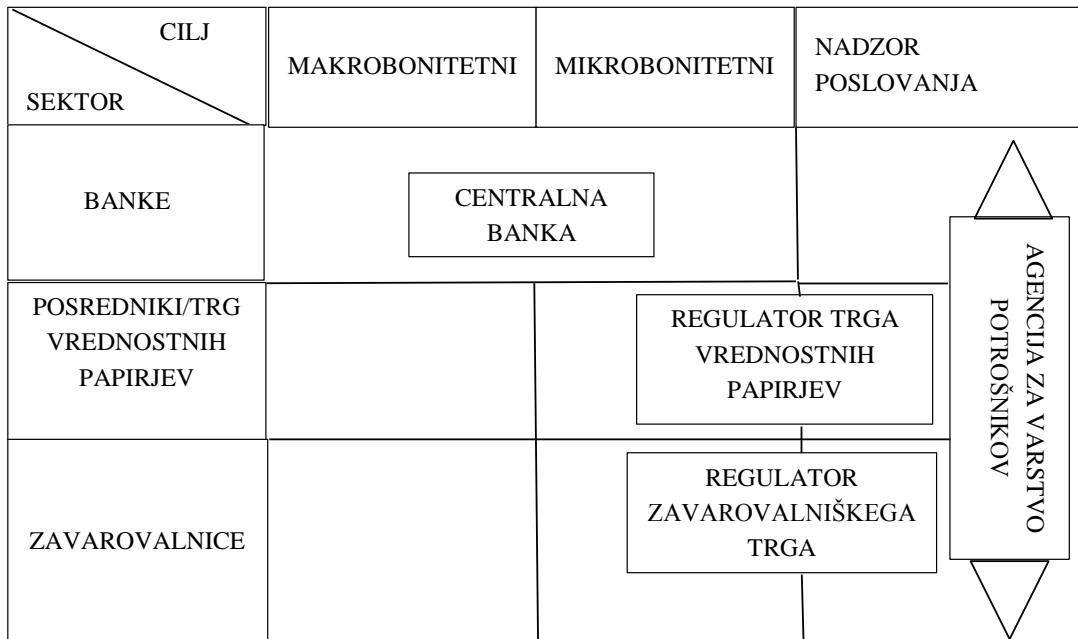
Priloga 1: Slovar tujk in kratic	1
Priloga 2: Tradicionalna struktura finančnega nadzora	2
Priloga 3: Zavarovalniška penetracija v EMU v letu 2013	3
Priloga 4: Čezmejna penetracija v bančnem sistemu držav članic EMU v letu 2013	4
Priloga 5: Herfindahlov indeks za kreditne institucije in delež petih največjih kreditnih institucij v celotnih sredstvih EMU v obdobju 2008–2013.....	5
Priloga 6: Tržna koncentracija slovenskega bančnega trga merjena po Herfindahlovem indeksu ter po tržnem deležu prvih treh in prvih petih bank v obdobju 2008–2014.....	6
Priloga 7: Pregled državnih pomoči finančnemu sektorju EU v obdobju 2008-2011	7
Priloga 8: Makroekonomska scenarija s predpostavkami uporabljenimi za stresne teste v letu 2013.....	8
Priloga 9: Pomladanska napoved UMAR-ja za izbrane makroekonomske agregate za Slovenijo za obdobje 2013–2015	9
Priloga 10: Prikaz Evropskega sistema finančnega nadzora (ESFS)	10

Priloga 1: Slovar tujk in kratic

BDP	Bruto domači proizvod
BRRD	Direktiva o sanaciji in reševanju bank
CRD IV	Direktiva o dostopu do dejavnosti kreditnih institucij in bonitetnem nadzoru kreditnih institucij in investicijskih podjetij
DGS	Sistem jamstva za vloge
DGSD	Direktivo o zajamčenih vlogah
DUTB	Družba za upravljanje terjatev bank
EBA	Evropski bančni organ (angl. <i>European banking authority</i>)
ECB	Evropska centralna banka (angl. <i>European Central bank</i>)
EFSF	Evropski sklad za finančno stabilnost
EFSM	Evropski mehanizem za finančno stabilizacijo
EIOPA	Evropski organ za zavarovanja in poklicne pokojnine
EK	Evropska komisija
EMN	Enotni nadzorni mehanizem
EMR	Enotni mehanizem za reševanje
EMU	Ekonomska in monetarna unija
ESFS	Evropski sistem finančnih nadzornikov
ESM	Evropski mehanizem za finančno stabilnost (angl. <i>European Stability</i>)
ESMA	Evropski organ za vrednostne papirje in trge
ESRB	Evropski odbor za sistemska tveganja
EU	Evropska unija
EUR	Evro
FROB	Sklad za prestrukturiranje bank v Španiji (angl. <i>Fund for the Restructuring of the Banking Sector</i>)
MRS 32	Mednarodni računovodski standardi 32
NKBM	Nova Kreditna banka Maribor d.d.
NLB	Nova Ljubljanska banka d.d.
ROA	Donosnost sredstev
ROE	Donosnost lastniškega kapitala
SAREB	Družba za upravljanje terjatev bank v Španiji (špan. <i>Sociedad de Gestion de los Activos de la Reestructuración Bancaria</i>)
SDH	Slovenski državni holding
SOD	Slovenska odškodninska družba
SPV	Odvisna družba (angl. <i>Special Purpose Vehicle</i>)
SSB	Sklad za stabilnost bank
ZBan-1	Zakon o bančništvu
ZDA	Združene države Amerike
ZJF	Zakon o javnih financah
ZOSRB	Zakon o organu in skladu za reševanju bank
ZSJV	Zakon o sistemu jamstva za vloge
ZUKSB	Zakon o ukrepih Republike Slovenije za krepitev stabilnosti bank
ZZavar-	Zakon o zavarovalništvu

Priloga 2: Tradicionalna struktura finančnega nadzora

Slika 1: Tradicionalna struktura finančnega nadzora

Vir: Herring & Carmassi, *The Structure of Cross-Sector Financial Supervision*, str. 32, slika 1.

Priloga 3: Zavarovalniška penetracija v EMU v letu 2013

Tabela 1: Zavarovalniška penetracija v EMU v letu 2013

Države	Število zavarovalnic	Skupna pobrana premija (v mio EUR)	Zavarovalni delež (v % BDP)		
			Skupaj	Življenjsko	Neživljenjsko
Avstrija	69	16.616	5,3	2,1	3,2
Belgija	146	27.789	7,3	4,3	2,9
Ciper	34	768	4,7	1,9	2,7
Nemčija	560	187.309	6,8	3,3	3,5
Estonija	18	317	1,7	0,4	1,3
Španija	264	55.225	5,4	2,5	2,9
Finska	74	21.783	11,3	9,2	2,1
Francija	395	188.200	9,1	5,8	3,4
Grčija	66	3.781	2,1	0,9	1,2
Irska	227	11.313	6,9	5,3	1,6
Italija	225	118.787	7,6	5,5	2,2
Luksemburg	95	2.082	4,6	2,8	1,8
Latvija	20	314	0,9	0,3	1,0
Malta	67	296	4,1	2,7	1,4
Nizozemska	189	75.455	12,5	3,0	9,5
Portugalska	77	13.105	7,9	5,6	2,3
Slovenija	24	1.937	5,5	1,5	4,0
Slovaška	21	2.171	3,0	1,7	1,3
Skupaj	2.571	727.248	8,0	4,2	3,4

Vir: Prirejeno po Insurance Europe, Statistics N°50: European Insurance in Figures dataset, b.l.

Priloga 4: Čezmejna penetracija v bančnem sistemu držav članic EMU v letu 2013

Tabela 2: Čezmejna penetracija v bančnem sistemu držav članic EMU v letu 2013

Države	(a) Število bank	(b) Skupna bančna sredstva (v milijardi EUR)	(c) Sredstva domaćih bank (v % od (b))	(d) Sredstva tujih bank (v % od (b))
Avstrija	731	1.089	72,4	27,6
Belgija	103	960	48,9	51,1
Ciper	101	67	61,2	38,8
Nemčija	1.842	6.735	95,9	4,1
Estonija	31	21	4,8	95,2
Španija	290	3.488	93,8	6,2
Finska	303	522	28,7	71,3
Francija	623	6.343	97,0	3,0
Grčija	40	369	96,5	3,5
Irska	458	789	34,9	65,1
Italija	694	2.632	91,4	8,6
Luksemburg	147	718	12,5	87,5
Latvija	63	29	41,4	58,6
Malta	27	51	25,5	74,5
Nizozemska	253	2.433	92,6	7,4
Portugalska	151	462	79,7	20,3
Slovenija	23	43	69,8	30,2
Slovaška	28	57	12,3	87,7
EMU	5.908	26.808	86,3	13,7

Vir: Prirejeno po ECB, Banking structure report, 2014a.

Priloga 5: Herfindahlov indeks za kreditne institucije in delež petih največjih kreditnih institucij v celotnih sredstvih EMU v obdobju 2008-2013

Tabela 3: Herfindahlov indeks za kreditne institucije in delež petih največjih kreditnih institucij v celotnih sredstvih EMU v obdobju 2008–2013

Države	Herfindahlov indeks za kreditne institucije						Delež petih največjih kreditnih institucij v skupnih sredstvih					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Belgija	1.881	1.622	1.439	1.294	1.061	979	81	77	75	71	66	64
Nemčija	191	206	298	317	307	266	23	25	33	34	33	31
Estonija	3.120	3.090	2.929	2.613	2.493	2.483	95	93	92	91	90	90
Irska	794	881	700	647	632	674	50	53	50	47	46	48
Grčija	1.172	1.184	1.214	1.278	1.487	2.136	70	69	71	72	79	94
Španija	497	507	528	596	654	757	42	43	44	48	51	56
Francija	681	605	610	600	545	551	51	47	47	48	45	46
Italija	307	298	410	407	410	406	31	31	40	39	40	40
Ciper	1.019	1.089	1.124	1.027	996	1.486	64	65	64	61	63	63
Latvija	1.205	1.181	1.005	929	1.027	1.037	70	69	60	60	64	64
Luksemburg	309	310	343	346	345	357	30	29	31	31	33	34
Malta	1.236	1.250	1.181	1.203	1.313	1.458	73	73	71	72	74	76
Nizozemska	2.167	2.034	2.049	2.067	2.026	2.104	87	85	84	84	82	84
Avstrija	454	414	383	423	395	405	39	37	36	38	36	37
Portugalska	1.114	1.150	1.207	1.206	1.191	1.196	69	70	71	71	70	71
Slovenija	1.268	1.256	1.160	1.142	1.115	1.045	59	60	59	59	58	57
Slovaška	1.197	1.273	1.239	1.268	1.221	1.215	72	72	72	72	71	70
Finska	3.160	3.120	3.550	3.700	3.010	3.080	83	83	84	81	79	84
Evroobmočje	686	659	690	714	682	693	44	44	47	48	47	47

Opomba: Vrednosti Herfindahlovega indeksa so izračunane na nekonsolidirani osnovi, kar pomeni, da so bančne podružnice in poslovalnice na tujih trgih upoštevane kot ločene kreditne institucije

Vir: ECB, *Banking structure report, 2014a, str. 61, tabela 7.*

Priloga 6: Tržna koncentracija slovenskega bančnega trga merjena po Herfindahlovem indeksu ter po tržnem deležu prvih treh in prvih petih bank v obdobju 2008-2014

Tabela 4: Tržna koncentracija slovenskega bančnega trga merjena po Herfindahlovem indeksu ter po tržnem deležu prvih treh in prvih petih bank v obdobju 2008–2014

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Herfindahl - Hirschmanov indeks							
Bilančna vsota	1.275	1.262	1.149	1.110	1.041	996	967
Posojila nebančnemu sektorju	1.218	1.164	1.122	1.068	1.042	926	953
Obveznosti do nebančnega sektorja	1.578	1.587	1.471	1.392	1.256	1.096	1.083
Obveznosti do bank	1.217	1.047	1.243	1.209	1.179	1.338	1.193
Tržni delež prvih 3 bank (v %)							
Bilančna vsota	47,7	47,7	45,7	44,7	43,2	42,6	41,5
Posojila nebančnemu sektorju	46,7	46,0	45,9	44,4	42,5	38,0	39,4
Obveznosti do nebančnega sektorja	55,9	55,7	54,3	53,1	49,7	44,5	43,5
Obveznosti do bank	48,0	46,3	53,9	53,6	52,3	55,7	49,3
Tržni delež prvih 5 bank (v %)							
Bilančna vsota	59,1	59,8	59,2	58,9	57,1	56,2	54,9
Posojila nebančnemu sektorju	59,2	58,5	59,0	58,2	56,7	52,9	54,2
Obveznosti do nebančnega sektorja	68,2	67,9	66,7	65,5	62,5	59,6	58,3
Obveznosti do bank	63,6	61,3	67,9	67,9	67,5	72,2	69,4

Vir: Banka Slovenije, Poročilo o finančni stabilnosti, 2015b, str. 32, tabela 6.4.

Priloga 7: Pregled državnih pomoči finančnemu sektorju EU v obdobju 2008–2011

Tabela 5: Pregled državnih pomoči finančnemu sektorju EU v obdobju 2008–2011

Države	Ukrepi dokapitalizacije		Jamstva		Intervencije za oslABLJENA sredstva		Likvidnostni ukrepi, brez jamstev		2008–2011	
	v EUR milijard	v % BDP iz leta 2011	v EUR milijard	v % BDP iz leta 2011	v EUR milijard	v % BDP iz leta 2011	v EUR milijard	v % BDP iz leta 2011	v EUR milijard	v % BDP iz leta 2011
Avstrija	7,38	2,45	19,33	6,43	0,40	0,13	0,00	0,00	27,11	9,01
Belgija	20,40	5,54	44,23	12,01	7,73	2,10	0,00	0,00	72,36	19,65
Bolgarija	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Ciper	0,00	0,00	2,83	15,91	0,00	0,00	0,00	0,00	2,83	15,91
Češka	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Nemčija	63,24	2,46	135,03	5,25	56,17	2,19	4,75	0,18	259,19	10,08
Danska	10,77	4,50	145,00	60,61	0,00	0,00	1,97	0,82	157,75	65,94
Estonija	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Španija	19,31	1,80	62,20	5,79	2,86	0,27	19,31	1,80	103,68	9,66
Finska	0,00	0,00	0,12	0,06	0,00	0,00	0,00	0,00	0,12	0,06
Francija	22,46	1,12	92,73	4,64	1,20	0,06	0,00	0,00	116,39	5,83
Grčija	6,30	2,93	56,30	26,17	0,00	0,00	6,90	3,21	69,49	32,31
Madžarska	0,11	0,11	0,01	0,01	0,00	0,00	2,13	2,12	2,24	2,23
Irska	62,78	40,13	284,25	181,70	2,60	1,66	0,08	0,05	349,71	223,54
Italija	4,05	0,26	10,90	0,69	0,00	0,00	0,00	0,00	14,95	0,95
Luksemburg	2,60	6,07	1,65	3,84	0,00	0,00	0,19	0,44	4,43	10,35
Latvija	0,51	2,53	0,54	2,69	0,41	2,03	0,97	4,86	2,43	12,12
Litva	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Malta	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Nizozemska	18,86	3,13	40,90	6,79	5,00	0,83	30,40	5,05	95,16	15,80
Poljska	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Portugalska	0,00	0,00	8,54	5,00	0,00	0,00	2,85	1,67	11,39	6,66
Romunija	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Švedska	0,78	0,20	19,92	5,15	0,00	0,00	0,00	0,00	20,70	5,35
Slovenija	0,25	0,70	2,15	6,03	0,00	0,00	0,00	0,00	2,40	6,73
Slovaška	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Združeno kraljestvo	82,39	4,72	158,22	9,06	40,41	2,31	18,55	1,06	299,57	17,15
Skupaj EU-27	322,18	2,55	1.084,83	8,59	116,78	0,92	88,10	0,70	1.611,90	12,76

Vir: Banka Slovenije, Poročilo Banke Slovenije o vzrokih za nastali kapitalski primanjkljaj bank in vlogi Banke Slovenije pri tem kot bančnega regulatorja, sanaciji bank v letih 2013 in 2014, o učinkovitosti sistema korporativnega upravljanja bank v državni lasti in načinu reševanja posledic kapitalske neustreznosti poslovnih bank, 2015a, str. 28, slika 33.

Priloga 8: Makroekonomska scenarija s predpostavkami uporabljenimi za stresne teste v letu 2013

Tabela 6: Makroekonomska scenarija

Makroekonomska scenarija Letna stopnja rasti (%)	Dejanski	Osnovni scenarij			Neugodni scenarij		
	2012	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Napovedi EK/ECB							
BDP	-2,3	-2,7	-1,5	0,1	-3,1	-3,8	-2,9
Zasebna potrošnja	-2,9	-4,8	-3,5	-1,2	-5,3	-7,7	-6,5
Bruto investicije	-9,3	-6,0	-2,7	1,0	-8,1	-13,1	-3,6
Prispevek neto izvoza k rasti	3,3	2,6	1,4	1,0	2,9	1,1	1,3
BDP	3,3	2,6	1,4	1,0	2,9	1,1	1,3
Zaposlenost	-1,3	-2,6	-1,4	-0,3	-2,7	-2,5	-1,8
Brezposelnost (v % delovne sile)	8,9	11,3	11,5	11,5	11,4	12,6	14,0
EURIBOR (3m, v bazičnih točkah)	57	25	50	79	58	156	222
Zahtevana donosnost 10-letne državne obveznice (v bazičnih točkah)	581	602	682	702	638	820	845
HICP	2,8	1,9	1,4	1,5	1,8	1,5	1,9
Cene stanovanjskih nepremičnin	-8,2	-9,6	-4,2	-2,4	-11,0	-12,2	-7,1
Tekoči račun plačilne bilance (v % BDP)	2,7	5,0	5,4	6,0	5,3	7,2	6,1
Javni dolg (v % BDP)	54,1	64,1	66,2	69,6	64,7	71,5	84,4
Napovedi Banke Slovenije							
Bruto posojila zasebnemu nebančnemu sektorju	-5,1	-7,2	-3,8	-1,9	-7,5	-6,5	-5,4
Deposits volume (private non-banking sector, YoY growth rates)	-1,3	1,0	0,8	0,8	0,6	-0,5	-0,6

Vir: Banka Slovenije, Poročilo o skrbnem pregledu bančnega sistema in ukrepih, 2013b, str.5.

Priloga 9: Pomladanska napoved UMAR-ja za izbrane makroekonomske agregate za Slovenijo za obdobje 2013–2015

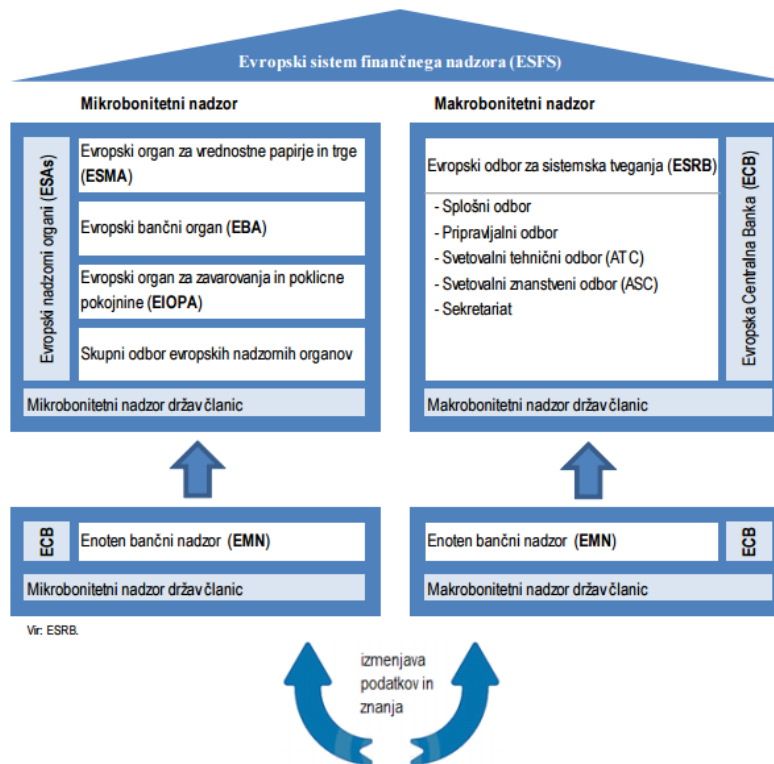
Tabela 7: Pomladanska napoved UMAR-ja za obdobje 2013–2015

Letna stopnja rasti (v %)	Dejanska	Spomladanska napoved UMAR-ja		
	2012	2013	2014	2015
BDP	-2,3	-1,9	0,2	1,2
Zasebna potrošnja	-2,9	-4,0	-1,3	0,5
Bruto investicije	-9,3	-0,5	0,8	1,5
Prispevek neto izvoza k rasti BDP	3,3	1,4	0,8	0,6
Zaposlenost	-1,3	-1,6	-0,8	0,0
Stopnja brezposelnosti po anketi o delovni sili v %	8,9	10,0	10,0	9,4
Inflacija (dec./dec.)	2,7	1,9	1,7	2,1
Tekoči račun plačilne bilance (v % BDP)	2,5	4,4	3,8	3,9

Vir: UMAR, Pomladanska napoved gospodarskih gibanj 2013, 2013, str.5.

Priloga 10: Prikaz Evropskega sistema finančnega nadzora (ESFS)

Slika 2: Prikaz Evropskega sistema finančnega nadzora (ESFS)

Vir: Odbor za finančno stabilnost, Letno poročilo, 2014, str. 26, slika 5.